RADA
GMINY DYDNIA
woj. podkarpackie

UCHWAŁA NR XLI/278/2018
RADY GMINY Dydnia
z dnia 5 stycznia 2018 r.

w sprawie przyjęcia Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Dydnia na lata 2017-2023

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 6 ustawy z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2017 r. poz. 1875 z późn. zm.) uchwala się, co następuje:

§ 1.

Przyjmuje się Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Dydnia na lata 2017-2023 stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2.

Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Dydnia.

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

PRZEWODNICZĄCY
Rady Gminy
mgr Piotr Szul

R A D A
GMINY DYDNIA
woj. podkarpackie

Uzasadnienie

Rewitalizację należy rozumieć jako wyprowadzanie ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych poprzez przedsięwzięcia całościowe (integrujące interwencje na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i lokalnej gospodarki), skoncentrowane terytorialnie i prowadzone we współpracy z lokalną społecznością, w sposób zaplanowany oraz zintegrowany przez określenie i realizację programów rewitalizacji. Udział w takim procesie jest ważny dla wielu osób i podmiotów z obszaru objętego działaniami rewitalizacyjnymi – w tym dla samorządu gminy, mieszkańców tego miejsca, organizacji społecznych, przedsiębiorców, zaś w szczególny sposób wszystkich grup społecznych zagrożonych kryzysem na obszarze objętym procesami rewitalizacyjnymi. Opracowanie Lokalnego Programu Rewitalizacji zostało poprzedzone szczegółową diagnozą w szeroko rozumianym obszarze zagadnień społecznych, a w drugiej kolejności także gospodarczych, przestrzenno-funkcjonalnych, technicznych i środowiskowych. Program jest zgodny z „Zasadami programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020". Przeprowadzona analiza pozwoliła dokonać pełnej diagnozy problemów i zagrożeń, wskazać obszary o największej koncentracji zjawisk kryzysowych, a w konsekwencji wyznaczyć obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji. To na nich ostatecznie zdefiniowano katalog działań. W programie ujęto działania, które w najbliższych latach powinny być realizowane z wykorzystaniem środków unijnych (EFRR, EFS, EFRROW) oraz innych środków publicznych oraz prywatnych. Połączenie aktywności wielu osób i instytucji ma pozwolić rozwiązać zdiagnozowane w dokumencie problemy.

PRZEWODNICZĄCY
Rady Gminy
mgr Piotr Szul

R A D A
GMINY DYDNIA
woj. podkarpackie

Załącznik do **UCHWAŁY NR XLI/278/2018**
RADY GMINY Dydnia
z dnia 5 stycznia 2018 r.

LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI GMINY DYDNIA NA LATA 2017-2023

Dydnia, Warszawa, Brzozów, 2017 r.

Fundusze Europejskie Pomoc Techniczna
MINISTERSTWO ROZWOJU
PODKARPACKIE
Unia Europejska Fundusz Spójności

Opracowanie:

RES Management S.C. Paweł Mentelski, Tomasz Bartnicki, Maciej Jednakiewicz

ul. Armii Krajowej 2, 36-200 Brzozów

Zespół ds. Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Dydnia na lata 2017-2023 w następującym składzie:

- Stanisław Pałys – Zastępca Wójta Gminy Dydnia, przewodniczący Zespołu ds. Lokalnego Programu Rewitalizacji,
- Tomasz Wójcik – Inspektor w Referacie Inwestycji i Programów Pomocowych Koordynator Zespołu ds. Lokalnego Programu Rewitalizacji.
- Joanna Stanisławczyk – Zastępca Skarbnika Gminy Dydnia, członek Zespołu ds. Lokalnego Programu Rewitalizacji,
- Beata Czerkies - Sekretarz Gminy Dydnia, członek Zespołu ds. Lokalnego Programu Rewitalizacji,
- Mariola Piegdoń – pracownik Działu Księgowości Urzędu Gminy Dydnia, członek Zespołu ds. Lokalnego Programu Rewitalizacji.

oraz pracownicy Urzędu Gminy w Dydni i jednostek podległych.

Ze strony Wykonawcy:

Tomasz Bartnicki – ekspert i moderator RES Management S.C.

Paweł Mentelski – ekspert i moderator RES Management S.C.

Maciej Jednakiewicz – ekspert RES Management S.C.

Justyna Kostecka – ekspert RES Management S.C.

Barbara Kurczab – RES Management S.C.

Grzegorz Romańczuk – ekspert ResPublic sp. z o.o.

Aleksandra Ciekot – ekspert GIS ResPublic sp. z o.o.

Joanna Przeździecka – ekspert GIS ResPublic sp. z o.o.

Zofia Przetakiewicz – ekspert GIS ResPublic sp. z o.o.

SPIS TREŚCI

Wstęp 5
I. Pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji. Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych oraz skala i charakter potrzeb rewitalizacyjnych. 6
I.1. SFERA SPOŁECZNA 6
1.1. Struktura demograficzna i społeczna gminy 6
1.2. Stan i struktura bezrobocia 11
1.3. Pomoc społeczna i struktura udzielanych świadczeń 11
1.4. Bezpieczeństwo mieszkańców 16
1.5. Edukacja i poziom oświaty 17
1.6. Frekwencja wyborcza 20
1.7. Kapitał społeczny 20
I.2. SFERA TECHNICZNA 22
2.1. Charakterystyka zasobu mieszkaniowego 22
2.1. Infrastruktura techniczna 23
I.3. SFERA PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA 23
2.2. Położenie i struktura funkcjonalno-przestrzenna gminy 23
2.3. Struktura użytkowania gruntów 24
2.4. Stan dróg w gminie Dydnia 25
2.5. Stan dziedzictwa kulturowego i zabytków 25
I.4. SFERA GOSPODARCZA 26
3.1. Podmioty REGON 26
3.2. Zatrudnienie w sektorach 29
I.5. SFERA ŚRODOWISKOWA 29
4.1. Ochrona przyrody 29
4.2. Zanieczyszczenie powietrza 33
4.3. Stan wód i zagrożenie powodziowe 34
I.6. WYNIKI BADANIA ANKIETOWEGO 39
5.1. Metodyka badania 39
5.2. Próba 40
5.3. Wyniki badania 42
I.7. WYNIKI WARSZATU DIAGNOSTYCZNEGO 47
I.8. DELIMITACJA OBSZARU ZDEGRADOWANEGO I REWITALIZACJI 48
I.9. SKALA I CHARAKTER POTRZEB REWITALIZACYJNYCH 57

II. Opis powiązań Lokalnego Programu Rewitalizacji z dokumentami strategicznymi gminy, w tym strategią rozwoju gminy, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz strategią rozwiązywania problemów społecznych 58

III. Opis wizji stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji 62

IV. Cele rewitalizacji oraz odpowiadające im kierunki działań służących eliminacji lub ograniczeniu negatywnych zjawisk 63

V. Opis przedsięwzięć rewitalizacyjnych 69

V.1. Opis planowanych podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych 69

V.2. Opis planowanych uzupełniających przedsięwzięć rewitalizacyjnych 86

VI. Mechanizmy integrowania działań oraz przedsięwzięć rewitalizacyjnych 89

VII. INDYKTYWNE RAMY FINANSOWE 102

VIII. Mechanizmy włączania mieszkańców, przedsiębiorców i innych podmiotów oraz grup aktywnych na terenie gminy w proces rewitalizacji 106

VIII.1. PODSTAWOWE ZAŁOŻENIA PARTYCYPACJI 106

VIII.2. TECHNIKI I NARZĘDZIA PARTYCYPACYJNE ORAZ DZIAŁANIA AKTYWIZACYJNE 107

VIII.3. ETAP WDRAŻANIA I OCENY LOKALNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI .. 108

IX. SYSTEM REALIZACJI (WDRAŻANIA) PROGRAMU REWITALIZACJI 109

IX.1. PODMIOTY ODPOWIEDZIALNE ZA WDROŻENIE LOKALNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI 109

IX.2. PRZEDSIEWZIĘCIA REWITALIZACYJNE 110

X. SYSTEM MONITOROWANIA I OCENY SKUTECZNOŚCI DZIAŁAŃ ORAZ WPROWADZENIA MODYFIKACJI W REAKCJI NA ZMIANY W OTOCZENIU PROGRAMU 113

XI. STRATEGICZNA OCENA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO 116

Spis tabel 117

Spis Wykresów 118

Spis rysunków 118

WSTĘP

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Dydnia na lata 2017-2023 (LPR) to dokument operacyjny wskazujący na potrzebę realizacji działań głównie w sferze społecznej oraz dodatkowo w sferze przestrzenno-funkcjonalnej i gospodarczej. Realizacja działań pozwoli na niwelowanie zjawisk kryzysowych oraz wykorzystanie potencjałów na obszarze rewitalizacji. W konsekwencji pozwoli to na wyprowadzenie obszaru ze stanów kryzysowych, co pobudzi ich rozwój społeczno-gospodarczy, oddziaływujący w konsekwencji na całą gminę.

Proces przygotowania LPR poprzedziła diagnoza służąca wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i rewitalizacji.

Zarówno diagnoza gminy, jak i Lokalny Program Rewitalizacji zostały opracowane zgodnie z:

- Wytycznymi Ministerstwa Rozwoju w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020 z dnia 2 sierpnia 2016 r.,
- Założeniami Narodowego Planu Rewitalizacji 2022,
- Instrukcją Przygotowania Programów Rewitalizacji w Zakresie Wsparcia w Ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020,
- Wytycznymi Instytucji Zarządzającej Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020 w zakresie rewitalizacji w ramach RPO WP 201-2020,
- Ustawą z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2016 r. poz. 446 z późn. zm.).

Zgodnie z Wytycznymi Ministerstwa Rozwoju w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020 z dnia 2 sierpnia 2016 r. rewitalizacja stanowi proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych. Jest on prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie Lokalnego Programu Rewitalizacji.

Lokalny Program Rewitalizacji to dokument operacyjny, który posłuży właścicielowi – władzom gminy, na uruchamianie mechanizmów oraz realizację przedsięwzięć mających na celu szczególny rodzaj interwencji.

Opracowanie LPR objęte zostało dofinansowaniem w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020 zgodnie z umową z Województwem Podkarpackim.

W dniu 3 sierpnia 2017r. Gmina Dydnia otrzymała pismo z PPWIS w sprawie odstąpienia od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla projektu pn.: „Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Dydnia na lata 2017-2023".

W dniu 24 lipca 2017r. Gmina Dydnia otrzymała pismo z RDOŚ w Rzeszowie w sprawie odstąpienia od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla projektu pn.: „Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Dydnia na lata 2017-2023".

I. POGŁĘBIONA DIAGNOZA OBSZARU REWITALIZACJI DIAGNOZA CZYNNIKÓW I ZJAWISK KRYZYSOWYCH ORAZ SKALA I CHARAKTER POTRZEB REWITALIZACYJNYCH

I.1. SFERA SPOŁECZNA

1.1. Struktura demograficzna i społeczna gminy

Gmina Dydnia składa się z 15 miejscowości (13 sołectw). Dwie miejscowości są nie zamieszkałe. Miejscowość nie jest sołectwem. Pozostałe miejscowości mają rangę sołectwa. Największe sołectwa to Niebocko zamieszkiwane przez 19,46% mieszkańców gminy, Dydnia – 18,87% oraz Jabłonka – 13,16%. Najmniejszym sołectwem jest Ulucz – 1,06% mieszkańców gminy oraz Temeszów – 4,04%.

Tabela 1. Liczba ludności w gminie w 2016 r.

Lp.	Miejscowość	Kobiety	Mężczyźni	Razem	% mieszkańców gminy
1	Dydnia	779	769	1548	18,87%
2	Grabówka	275	290	565	6,90%
3	Jabłonka	549	529	1078	13,16%
4	Końskie	226	249	475	5,80%
5	Krzemienna	214	208	422	5,15%
6	Krzywe	199	210	409	4,99%
7	Niebocko	794	800	1594	19,46%
8	Niewistka	146	155	301	3,67%
9	Obarzym	176	187	363	4,43%
10	Temeszów	167	166	333	4,06%
11	Ulucz	44	43	87	1,06%
12	Witryłów	207	232	439	5,36%
13	Wydrna	286	293	579	7,07%
	Gmina	4061	4130	8191	100,00%

Źródło: Biuletyn Informacji Publicznej UG Dydnia stan na 31.12.2016

Pomiędzy 2011 – 2016 rokiem liczba mieszkańców gminy uległa zmniejszeniu. W badanych latach największy spadek liczby ludności dotyczy sołectwa Ulucz – liczba ludności spadła tam o 20 osób. Co oznacza spadek liczby ludności o prawie 20%. Jedynie w Grabówce liczba mieszkańców zwiększyła się. Tylko – niestety nie była to tendencja stała, gdyż pomiędzy 2012 – 2013 liczba mieszkańców zmniejszyła się. W badanych latach (2011 – 2016) liczba mieszkańców zmniejszyła się o 3%.

Tabela 2. Wskaźnik dynamiki zmian ludności w Gminie Dydnia

	2011 – 2016	2011 - 2012	2012-2013	2013-2014	2014-2015	2015-2016
Dydnia	99,68	100,71	99,55	101,22	99,62	98,60
Grabówka	100,71	100,00	98,93	100,72	100,00	101,07
Jabłonka	96,68	99,82	99,01	98,82	99,08	99,91
Końskie	98,96	102,71	99,19	99,59	98,36	99,16
Krzemienna	95,48	96,15	100,71	98,36	101,90	98,37
Krzywe	93,59	98,40	98,37	98,11	99,28	99,27
Niebocko	99,13	99,32	100,94	100,00	99,32	99,56
Niewistka	98,05	99,02	99,34	101,32	100,65	97,73
Obarzym	98,64	99,46	98,09	97,21	99,43	104,61
Temeszów	96,22	99,13	99,12	98,22	100,90	98,81
Ulucz	81,31	95,33	99,02	98,02	88,89	98,86
Witryłów	91,27	99,38	99,58	96,43	97,39	98,21
Wydrna	98,64	100,00	99,66	99,66	100,17	99,14
Gmina	97,62	99,65	99,58	99,52	99,41	99,43

Źródło: opracowanie własne na podstawie Biuletynu Informacji Publicznej UG Dydnia

Fundusze Europejskie Pomoc Techniczna
MINISTERSTWO ROZWOJU
PODKARPACKIE
Unia Europejska Fundusz Spójności

Rysunek 1. Wskaźnik dynamiki zmian ludności w Gminie Dydnia w latach 2015-2016

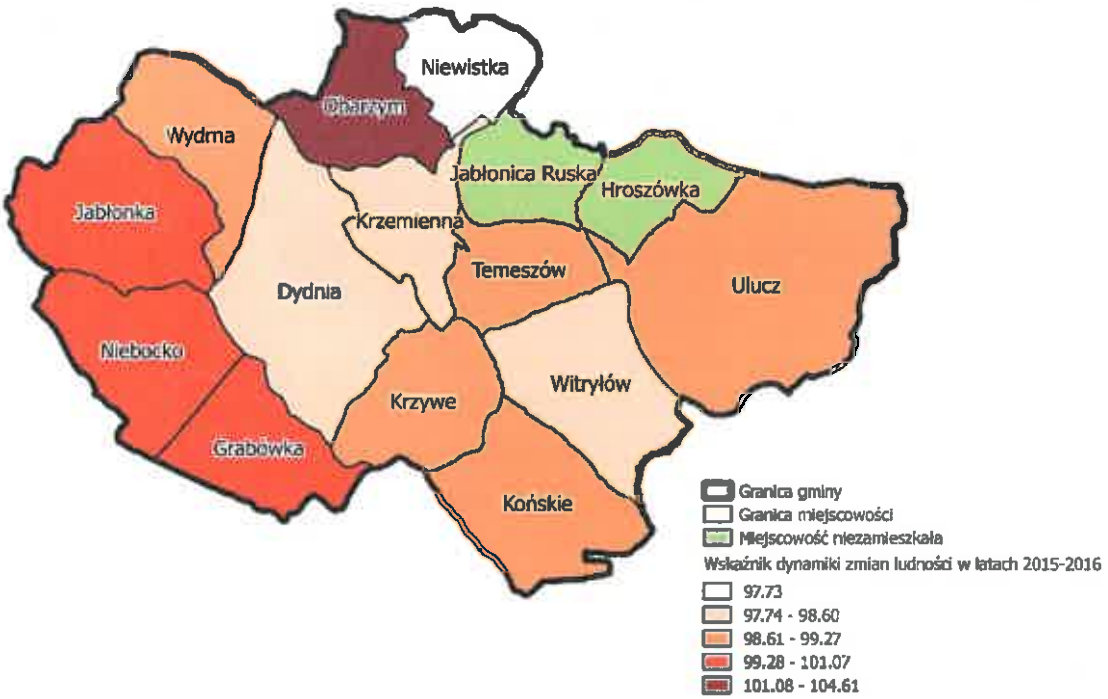

Źródło: Opracowanie własne

Wskaźnik feminizacji w gminie wynosi 98,33. Najwięcej kobiet na 100 mężczyzn zamieszkuje Jabłonkę – prawie 104 oraz Krzemienną – prawie 103. Najmniej Witryłów – jedynie 89 oraz Końskie – 90.

Tabela 3. Wskaźnik feminizacji w 2016 roku

	Kobiety	Mężczyźni	Wskaźnik feminizacji
Dydnia	778	768	101,302
Grabówka	275	290	94,828
Jabłonka	549	529	103,781
Końskie	226	249	90,763
Krzemienna	214	208	102,885
Krzywe	199	210	94,762
Niebocko	794	800	99,250
Niewistka	146	155	94,194
Obarzym	176	187	94,118
Temeszów	166	165	100,606
Ulucz	44	43	102,326
Witryłów	207	232	89,224
Wydrna	286	293	97,611
Gmina	4061	4130	98,329

Źródło: opracowanie własne na podstawie Biuletynu Informacji Publicznej UG Dydnia

Fundusze Europejskie Pomoc Techniczna
MINISTERSTWO ROZWOJU
PODKARPACKIE
Unia Europejska Fundusz Spójności

Rysunek 2. Wskaźnik feminizacji w 2016 roku

Źródło: Opracowanie własne

Mediana wieku dla mieszkańców gminy Dydnia wynosi **38 lat**. Dla kobiet jest to 40,3 lat, dla mężczyzn 37,8. Wskaźnik obciążenia demograficznego we gminie wynosi 57,64. Najwyższy w sołectwie Obarzym – prawie 69. Najniższy w sołectwie Ulucz. Na terenie całej gminy wskaźnik ma tendencję rosnącą. Niepokoi liczba osób w wieku przedprodukcyjnym na osoby w wieku poprodukcyjnym. Jest to szczególnie zauważalne w sołectwie Ulucz, gdzie na 5 osób w wieku przedprodukcyjnym przypada 23 osoby w wieku produkcyjnym (wskaźnik - 460). W sołectwie od 2011 wzrósł on dwukrotnie. Rośnie również wskaźnik liczby osób w wieku poprodukcyjnym w stosunku do 100 osób w wieku produkcyjnym (pomiędzy 2011 – 25, 98 do 27,73 w 2016).

Rysunek 3. Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2016 roku

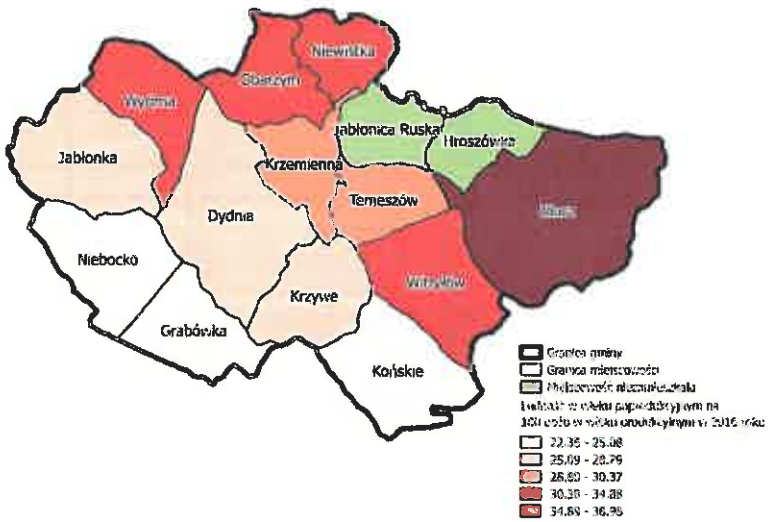

Źródło: Opracowanie własne

Fundusze Europejskie Pomoc Techniczna
MINISTERSTWO ROZWOJU
PODKARPACKIE
Unia Europejska Fundusz Spójności

Tabela 2 Wskaźniki obciążenia demograficznego

	2016			2015			2014			2013			2012			2011		
	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3
Dydnia	58,73	88,78	27,62	56,49	84,36	25,85	55,84	81,94	25,15	55,50	80,78	19,74	53,44	74,36	22,79	54,17	72,47	22,76
Grabówka	55,22	78,32	23,90	55,71	69,49	22,84	57,46	70,00	23,66	59,03	73,11	21,44	60,74	73,77	25,79	60,74	72,36	25,50
Jabłonka	59,70	87,44	27,85	60,09	83,26	27,30	58,28	73,59	24,71	56,53	72,29	20,96	56,54	72,53	23,77	56,38	69,62	23,14
Końskie	54,72	84,62	25,08	55,02	77,08	23,95	54,60	77,32	23,81	55,73	78,57	20,04	58,01	79,21	25,64	56,35	78,35	24,76
Krzemienna	52,35	137,70	30,32	51,59	131,75	29,33	53,09	128,13	29,82	53,41	122,39	15,65	53,43	134,92	30,69	59,57	114,29	31,77
Krzywe	59,14	94,87	28,79	60,31	101,30	30,35	68,70	94,25	33,33	72,65	100,00	21,04	75,51	94,74	36,73	77,64	91,00	36,99
Niebocko	54,91	68,66	22,35	54,99	65,12	21,68	55,45	62,43	21,31	55,75	55,95	22,95	54,60	51,61	18,59	56,88	51,04	19,22
Niewistka	60,86	119,23	33,16	65,59	106,78	33,87	65,41	105,08	33,51	65,03	101,69	19,54	67,03	103,33	34,07	72,47	95,45	35,39
Obarzym	68,84	102,74	34,88	62,91	119,67	34,27	63,85	122,95	35,21	63,18	113,85	18,11	62,67	120,31	34,22	65,02	119,70	35,43
Temeszów	54,67	125,00	30,37	55,81	122,22	30,70	56,60	110,53	29,72	59,43	106,56	18,05	58,60	100,00	29,30	63,03	101,52	31,76
Ulucz	47,46	460,00	38,98	44,26	440,00	36,07	45,59	287,50	33,82	48,53	230,00	9,90	45,71	300,00	34,29	55,07	192,31	38,23
Witryłów	60,81	115,58	32,60	59,07	104,94	30,25	60,49	94,38	29,37	64,14	86,00	21,01	63,14	86,87	29,35	63,05	86,00	29,15
Wydma	59,07	119,39	32,14	60,00	112,62	31,78	63,76	108,26	33,15	66,19	99,15	20,00	64,89	95,76	31,74	64,43	91,67	30,81
Gmina	57,64	92,73	27,73	57,24	88,74	26,91	57,94	84,69	26,57	58,55	81,63	20,33	58,13	79,77	25,79	59,59	77,31	25,98

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UG Dydnia.

1. **Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym;**
2. **Ludność w wieku przedprodukcyjnym na 100 osób wieku poprodukcyjnym;**
3. **Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym.**

Fundusze Europejskie Pomoc Techniczna
MINISTERSTWO ROZWOJU
PODKARPACKIE
Unia Europejska Fundusz Spójności

W badanym okresie zarówno saldo migracji wewnętrznych jak i zewnętrznych w gminie Dydnia było ujemne. Najniższe saldo migracji zarówno w ruchu wewnętrznym (-0,7 na 100 mieszkańców) jak i zewnętrznym (-0,68 na 100 mieszkańców) zanotowano w 2016. W badanych latach nie odnotowano jednego kierunku migracji. Pomiędzy 2011 – 2015 ludność najczęściej przeprowadzała się do innych wsi. W 2016 większość migracji dotyczyła wyjazdu do miast. Tylko nieliczne osoby przeprowadzają się za granicę. Ujemne saldo migracji może być jedną z głównych przyczyn malejącej liczby ludności w gminie. Dlatego zatrzymanie tendencji w migracji stanowi żywotny interes gminy.

Tabela 3. Migracje w ruchu wewnętrznym i zewnętrznym w Gminie Dydnia

		2011	2012	2013	2014	2015	2016
Migracje w ruchu zewnętrznym	Zameldowania	43	34	40	35	38	29
	Wymeldowania	63	74	68	84	73	84
	Saldo migracji ogółem	-20	-40	-28	-49	-35	-55
	Saldo migracji na 100 osób	-0,24	-0,49	-0,34	-0,60	-0,42	-0,68
	Wymeldowania do miasta	24	25	28	35	27	53
	Wymeldowanie na wieś	38	46	39	48	45	31
	Wymeldowania zagranicę	1	3	1	1	0	0
Migracje w ruchu wewnętrznym	Zameldowania	43	32	40	34	38	28
	Wymeldowania	62	71	67	83	72	84
	Saldo migracji (ogółem)	-19	-39	-27	-49	-34	-56
	Saldo migracji na 100 mieszańców	-0,23	-0,48	-0,33	-0,6	-0,42	-0,7

Źródło: opracowanie własne na postawie BDL

W badanych latach przyrost naturalny był dodatni (2012, 2014, 2016), ujemny (2011, 2015) lub 0 (2013). Oznacza to, że nie można mówić o stałej tendencji. W tym samym okresie w powiecie przyrost naturalny był cały czas dodatni. Pomiędzy 2011 – 2016 jedynie w 2015 przyrost naturalny w gminie był wyższy niż w powiecie. Najwięcej dzieci urodziło się w 2013 – 92, najmniej w 2015 – 74. Liczba zgonów wahała się od 67 w 2014 do 92 w 2013. Zarówno liczba urodzeń jak i zgonów w badanych 5 latach utrzymuje się na podobnym poziomie – ok. 1 urodzenie i 1 zgon na 100 mieszkańców gminy.

Ujemne wskaźniki migracji wraz z ujemnym przyrostem naturalnym jest bardzo niepokojącą tendencją. Zwłaszcza biorąc pod uwagę fakt, iż w 2016 roku na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym przypadało aż 92 emerytów (w 2011 było to 77 osób w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym). Starzenie społeczeństwa w gminie Dydnia postępuje w bardzo szybkim tempie. Dlatego odwrócenie obu tendencji stanowi żywotny interes gminy.

Tabela 4. Przyrost naturalny w Gminie Dydnia

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Urodzenia	77	86	92	85	74	91
Urodzenia na 100 mieszkańców	0,938	1,049	1,124	1,046	0,916	1,13
Zgony	83	85	92	67	87	78
Zgony na 100 mieszkańców	1,011	1,037	1,124	0,824	1,077	0,952
Przyrost naturalny	-6	1	0	18	-13	13
Przyrost naturalny na 100 mieszkańców	-0,073	0,012	0	0,221	-0,161	0,162
Przyrost naturalny w powiecie na 100 mieszkańców	0,2	0,98	0,227	0,114	0,011	bd

Źródło: opracowanie własne na postawie BDL

Fundusze Europejskie Pomoc Techniczna
MINISTERSTWO ROZWOJU
PODKARPACKIE
Unia Europejska Fundusz Spójności

1.2. Stan i struktura bezrobocia

W gminie jest 762 bezrobotnych, z czego 421 to kobiety. Oznacza to, że stopa bezrobocia na koniec 2016 roku wynosiła **14,66%.** Długotrwale bezrobotni stanowią 59,32% wszystkich bezrobotnych. Bezrobotni bez średniego wykształcenia stanowią ponad 66% wszystkich bezrobotnych.

Tabela 5. Liczba bezrobotnych w Gminie Dydnia

	Mężczyzn	Kobiet	Ogółem
Liczba zarejestrowanych bezrobotnych	341	421	762
Liczba bezrobotnych powyżej 12 miesięcy	168	284	452
Bezrobotni bez średniego wykształcenia	271	234	505

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy Brzozowie (stan na 31.12.2016)

Stopa bezrobocia w gminie Dydnia jest zdecydowanie wyższa niż w skali Polski czy województwa podkarpackiego. Pokazują to dane bezrobocia rejestrowego, które w badanym okresie jest o ok. 10% wyższe w gminie niż w województwie. Najwyższe bezrobocie rejestrowe zanotowano w 2013 roku i wynosiło 27,6%. Stopa bezrobocia wnosiła 20%. Zauważalny jest dość duży spadek bezrobocia pomiędzy 2014 – 2015 rokiem. Bezrobocie rejestrowe i ogóle spadło o ok. 3%, co jest niewątpliwie bardzo dobrą daną. Jednak bezrobocie nadal jest bardzo wysokie.

Tabela 6. Bezrobocie rejestrowe i ogólne

		2010	2011	2012	2013	2014	2015
Bezrobocie rejestrowe	Gmina Dydnia	27,%	26,2%	27,5%	27,6%	26,4%	23,8%
	Województwo podkarpackie	15,9%	15,5%	16,4%	16,3%	16,3%	13,2%
	Polska	12,2%	12,5%	13,4%	13,4%	11,4%	9,7%
Stopa bezrobocia ogółem	Stopa bezrobocia	19,3%	19%	19,9%	20%	18,9%	16,8%
	Stopa bezrobocia wśród mężczyzn	23,9%	23,8%	24%	23,8%	23,4%	20,8%
	Stopa bezrobocia wśród mężczyzn	15,4%	15%	16,6%	16,9%	15,2%	13,4%

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL

1.3. Pomoc społeczna i struktura udzielanych świadczeń

Ludność gminy najczęściej korzysta z pomocy społecznej z powodu bezrobocia (13 osób na 100 mieszkańców) oraz z powodu ubóstwa (11 osób na 100 mieszkańców). Najrzadszym podwodem korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej są trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego, sieroctwo oraz zdarzenia losowe. Z powodu niepełnosprawności pomoc społeczna uzyskują 84 rodziny, co oznacza, 2,38 na 100 mieszkańców.

Tabela 7. Powody przyznawania pomocy społecznej

	Liczba rodzin	Liczba osób w tych rodzinach	Pomoc społeczna na 100 mieszkańców
Ubóstwo	302	930	11,354
Sieroctwo	2	7	0,085
Potrzeba ochrony macierzyństwa (wielodzietność)	25	257	3,138
Bezrobocie	290	1109	13,539
Niepełnosprawność	84	195	2,381
Długotrwała choroba	195	635	7,752
Pomoc w rodzinie	18	63	0,769

Fundusze Europejskie Pomoc Techniczna
MINISTERSTWO ROZWOJU
PODKARPACKIE
Unia Europejska Fundusz Spójności

Trudność w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	2	5	0,061
Alkoholizm	13	27	0,330
Zdarzenia losowe	2	7	0,085
Suma	933	1209	14,8

Źródło: opracowanie własne na postawie danych UG Dydnia (stan na 31.12.2016)

W 2016 roku złożono 675 wniosków na świadczenie 500+. Z czego 458 na pierwsze dziecko oraz 217 na kolejne. W przeciągu badanych lat zmniejsza się zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej z 18,9% w 2011 do 17,1% w 2015. Należy zauważyć, iż pomiędzy 2012 – 2013 nastąpił gwałtowny wzrost z korzystania ze świadczeń pomocy społecznej. Wzrost w podanym roku dotyczył również powiatu i województwa. Jedna w przypadku gminy Dydnia był on stosunkowo duży – 1,1% przy wzroście 0,,8% na terenie powiatu oraz 0,3% na terenie województwa. W badanym okresie spada liczba dzieci w wieku, do 17 lat, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny – z 61% w 2011 do 47,1%. Inaczej niż w przypadku ogólnej liczby korzystających pomiędzy 2012 – 2013 nastąpił jeden z najwyższych poziomów spadku wskaźnika – z 54,0% do 50,6%.

Tabela 8. Zasięg korzystanie ze środowiskowej pomocy społecznej

	2011	2012	2013	2014	2015
Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej	18,9%	18,9%	20 %	18,7%	17,1%%
Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej w powiecie	14%	14,2%	15%	14,3%	13,%
Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej w województwie	10,8%	11%	11,3%	10,5%	9,8%
Udział dzieci w wieku do 17 lat, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny	61%	54,9%	50,6%	48,8%	47,1%

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL.

Najwięcej osób korzystających z pomocy społecznej na 100 mieszkańców mieszka w Uluczu (ok. 20) oraz w Niewistce (ok. 26). Najmniej w Witryłowie (11). Najczęstszą przyczyną otrzymywania świadczeń pomocy społecznej są świadczenia rodzinne (zarówno w 2015 jak i 2016 roku). Z tego tytułu świadczenia otrzymuje 10 na 100 mieszkańców gminy. Najwięcej w Niewistce – ok. 15 oraz w sołectwie Dydnia – 11. Warto zauważyć, że pomiędzy 2015, a 2016 z reguły liczba rodzin pobierających świadczenie zmniejszyła się. Nie dotyczy to Dydni, gdzie nastąpił wzrost liczby świadczeniobiorców.

Tabela 9. Wskaźnik liczby osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej na 100 mieszkańców

Miejscowość		Składki zdrowotne	Składki ER	Świadczenia rodzinne	Stypendia szkolne	Świadczenie 500+	Razem
Dydnia	2015	0,7	0,7	7,4	3,6		23,7
	2016	0,8	1,0	11,3	3,4	7,5	16,6
Końskie	2015	0,4	0,2	14,7	4,1		25,4
	2016	0,4	0,2	7,6	3,6	5,9	11,6
Niebocko	2015	1,0	1,0	9,9	3,6		23,1
	2016	0,7	1,0	9,8	3,5	8,2	15,0
Temeszów	2015	0,6	0,6	10,1	3,3		21,8
	2016	0,3	0,9	9,1	3,3	5,7	13,6
Wydma	2015	0,5	0,5	9,1	4,3		23,8
	2016	0,5	0,7	8,8	4,3	7,1	14,3
Grabówka	2015	1,3	1,3	8,6	2,7		24,7
	2016	1,2	1,6	11,9	1,9	9,2	16,6
Krzemienna	2015	1,0	0,8	9,2	2,1		22,5
	2016	0,8	1,5	9,7	2,5	6,3	14,5
Niewistka	2015	1,3	1,3	11,7	8,1		42,9
	2016	1,0	1,3	15,9	8,0	8,6	26,2
Ulucz	2015	2,3	2,3	8,0	5,7	0,0	34,1
	2016	1,1	2,3	11,5	5,7	3,4	20,7
Jabłonka	2015	0,7	0,7	7,8	3,9		22,3
	2016	0,5	0,7	9,6	3,4	8,1	14,2
Krzywe	2015	0,5	0,5	8,3	8,7		29,9
	2016	0,5	0,5	9,3	8,6	8,1	18,6
Obarzym	2015	0,6	0,6	10,1	5,8		32,3
	2016	0,3	0,6	11,6	5,5	8,5	17,9
Witryłów	2015	0,7	0,7	5,6	1,3		15,9
	2016	0,5	0,9	8,0	2,5	6,6	11,8
Razem	2015	0,8	0,8	9,1	4,0		24,5
	2016	0,7	1,0	10,2	3,9	7,6	14,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UG Dydnia

W gminie Dydnia w 2016 roku było 272 osób niepełnosprawnych pobierających świadczenia z pomocy społecznej. W przeliczeniu na 100 mieszkańców najwięcej osób niepełnosprawnych jest w Dydni (4,40) oraz Krzemiennej (3,90). Najmniej niepełnosprawnych na 100 mieszkańców wystąpiło w miejscowości Krzywe (2,20).
W przypadku powodu przyznania pomocy społecznej z powodu długotrwałej choroby w przeliczeniu na 100 mieszkańców największa liczba osób korzystających była w Dydni (12,11) oraz Krzemiennej (9,22).

Tabela 10. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu: niepełnosprawności, z powodu długotrwałej choroby, z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa oraz z powodu niepełnosprawności w przeliczeniu na 100 mieszkańców w 2016 roku

Miejscowość	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia w przeliczeniu na 100 mieszkańców w 2016 roku	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu długotrwałej choroby przeliczeniu na 100 mieszkańców w 2016 roku	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa (wielodzietność) w przeliczeniu na 100 mieszkańców w 2016 roku	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności w przeliczeniu na 100 mieszkańców w 2016 roku
Dydnia	14,8	12,11	2,56	4,4
Grabówka	13,45	5	2,54	2,83
Jabłonka	13,99	8,55	3,56	3,34
Końskie	13	6	1,99	2,95
Krzemienna	14,11	9,22	3,58	3,9
Krzywe	10	5	4,11	2,2
Niebocko	13,61	7,99	3,23	3,33
Niewistka	9,88	4,22	3,01	3,65
Obarzym	8,58	4,38	3,16	3,31
Temeszów	12,01	5,86	3,18	2,42
Ulucz	14	6,88	2,01	3,1
Witryłów	12,58	7,22	2,23	2,9
Wydma	12,11	6,82	2,65	2,76
Razem	13,53	7,75	3,14	3,32

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UG Dydnia

Fundusze Europejskie Pomoc Techniczna
MINISTERSTWO ROZWOJU
PODKARPACKIE
Unia Europejska Fundusz Spójności

Rysunek 4. Wskaźnik liczby osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej na 100 mieszkańców w 2016 roku - ogółem

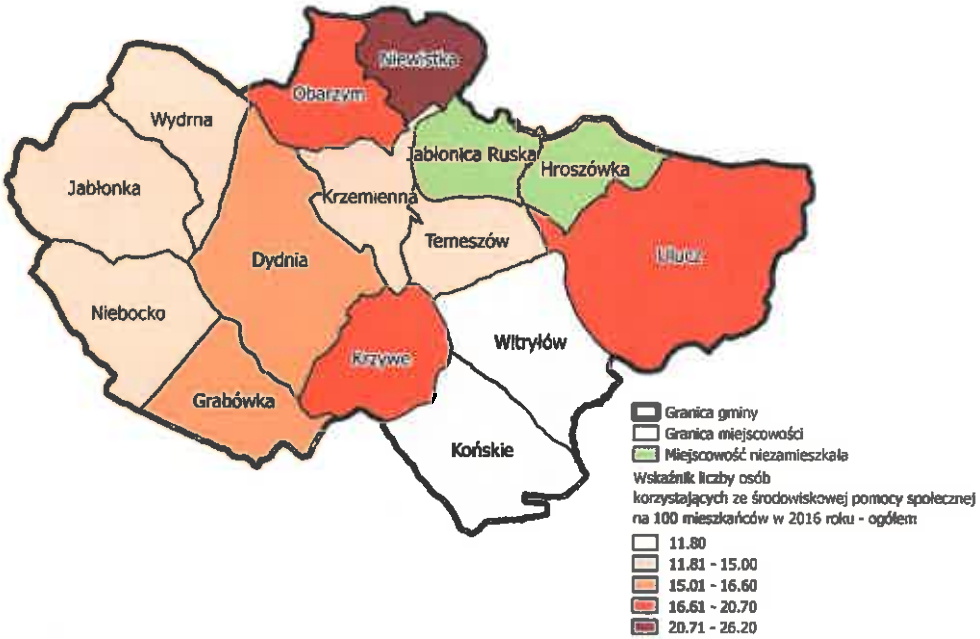

Źródło: Opracowanie własne

Rysunek 5. Wskaźnik liczby osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej na 100 mieszkańców w 2016 roku – Program "Rodzina500+"

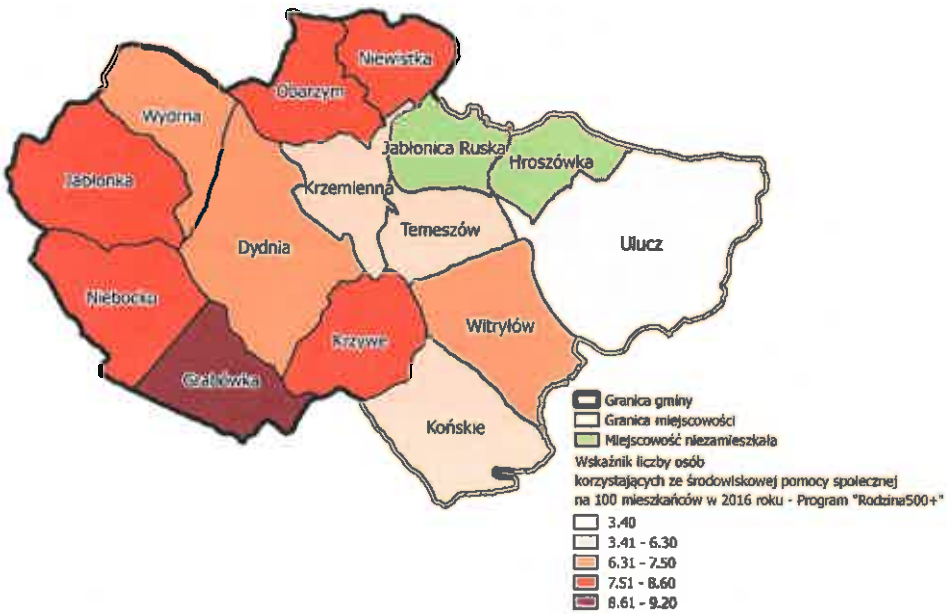

Źródło: Opracowanie własne

Fundusze Europejskie Pomoc Techniczna
MINISTERSTWO ROZWOJU
PODKARPACKIE
Unia Europejska Fundusz Spójności

1.4. Bezpieczeństwo mieszkańców

W latach 2013 – 2014 odnotowano po 69 przestępstw na terenie całej gminy. W 2016 roku odnotowano ich 50. W badanych latach najwięcej przestępstw zanotowano w sołectwie Dydnia. Było to kolejno 26,4 w 2013, oraz 2014 oraz 42% w 2016 roku. Większość przestępstw w Dydni dotyczyła przestępstw przeciwko mieniu (art. 286 KK). Drugim pod względem liczby przestępstw sołectwem jest Jabłonka (6) oraz Krzemienna (również 6). Tylko 7 przestępstw dotyczyło przestępstw popełnianych w komunikacji drogowej. Na 100 mieszkańców najwięcej przestępstw przypada w sołectwie Ulucz (3,45 w 2014, 2,29 w 2014 oraz 1,15 w 2016). W 2016 najwięcej przestępstw na 1 mieszkańca zanotowano w Temeszowie.

Tabela 11. Przestępczość w Gminie Dydnia

Lp.	Nazwa miejscowości	2013			2014			2016		
		Liczba	na 100	Udział [%]	Liczba	Na 100	Udział [%]	Liczba	na 100	Udział
1.	Dydnia	18	1,16	26,4	18	1,14	26,4	21	1,36	42,00%
2.	Grabówka	3	0,54	4,41	7	1,25	10,29	0	0,00	0,00%
3.	Jabłonka	5	0,45	7,35	4	0,37	5,88	6	0,56	12,00%
4.	Końskie	4	0,82	5,88	3	0,62	4,41	2	0,42	4,00%
5.	Krzemienna	9	2,10	13,23	4	0,95	5,88	6	1,42	12,00%
6.	Krzywe	4	0,95	5,88	3	0,72	4,41	0	0,00	0,00%
7.	Niebocko	5	0,31	7,35	7	0,43	10.29	3	0,19	6,00%
8.	Niewistka	1	0,33	1,47	4	1,31	5,88	2	0,66	4,00%
9.	Obarzym	3	0,84	4,41	3	0,86	4,41	2	0,55	4,00%
10.	Temeszów	4	1,18	5,88	1	0,30	1,47	5	1,51	10,00%
11.	Witryłów	4	3,96	0,84	5	1,09	7,35	0	0,00	0,00%
12.	Wydrna	3	0,63	0,51	3	0,51	4,41	2	0,36	4,00%
13.	Ulucz	3	3,45	4,41	2	2,29	2,94	1	1,15	2,00%
Gmina		68	0,82		68	0,82	100	50	0,61	100,00%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Komendy Powiatowej Policji w Brzozowie. Posterunek w Dydni.

Rysunek 6. Liczba przestępstw na 100 mieszkańców w 2016 roku

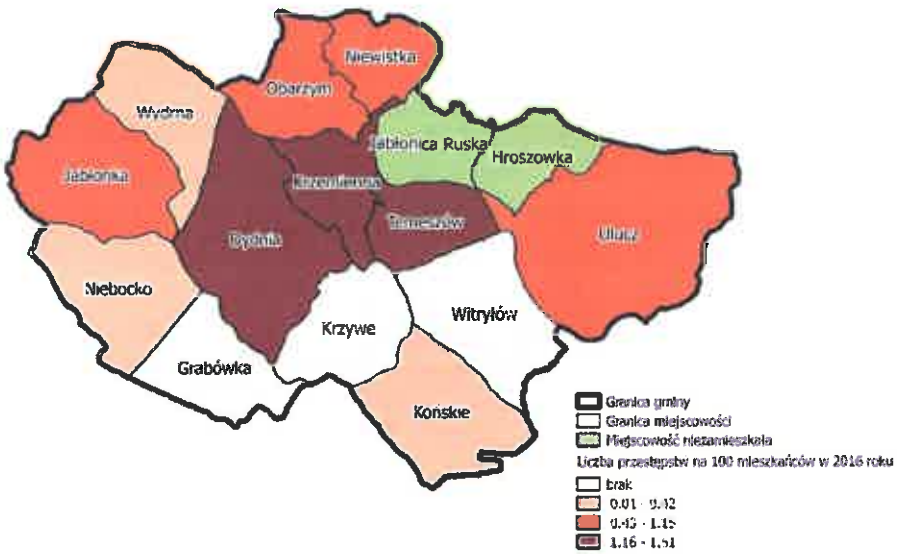

Źródło: Opracowanie własne

Fundusze Europejskie Pomoc Techniczna
MINISTERSTWO ROZWOJU
PODKARPACKIE
Unia Europejska Fundusz Spójności

W 2016 roku sporządzono 14 „Niebieskich kart". Najwięcej niebieskich kart na 100 mieszkańców przypada w sołectwie Niebocko – 0,439 na oraz w Końskim (0,21).

Tabela 12. Wskaźnik liczby sporządzonych „Niebieskich Kart" w gminie Dydnia

Lp.	Sołectwo	Liczba niebieskich kart na 100 mieszkańców.
1.	Dydnia	0,194
2.	Grabówka	0,177
3.	Jabłonka	0,186
4.	Końskie	0,211
5.	Krzemienna	0,000
6.	Krzywe	0,000
7.	Niebocko	0,439
8.	Niewistka	0,000
9.	Obarzym	0,000
10.	Temeszów	0,000
11.	Witryłów	0,000
12.	Wydrna	0,000
13.	Ulucz	0,000
	Gmina	0,172

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Komendy Powiatowej Policji w Brzozowie. Posterunek w Dydni. (stan na 31.12.2016)

Rysunek 7. Liczba sporządzonych "Niebieskich Kart" na 100 mieszkańców w 2016 roku

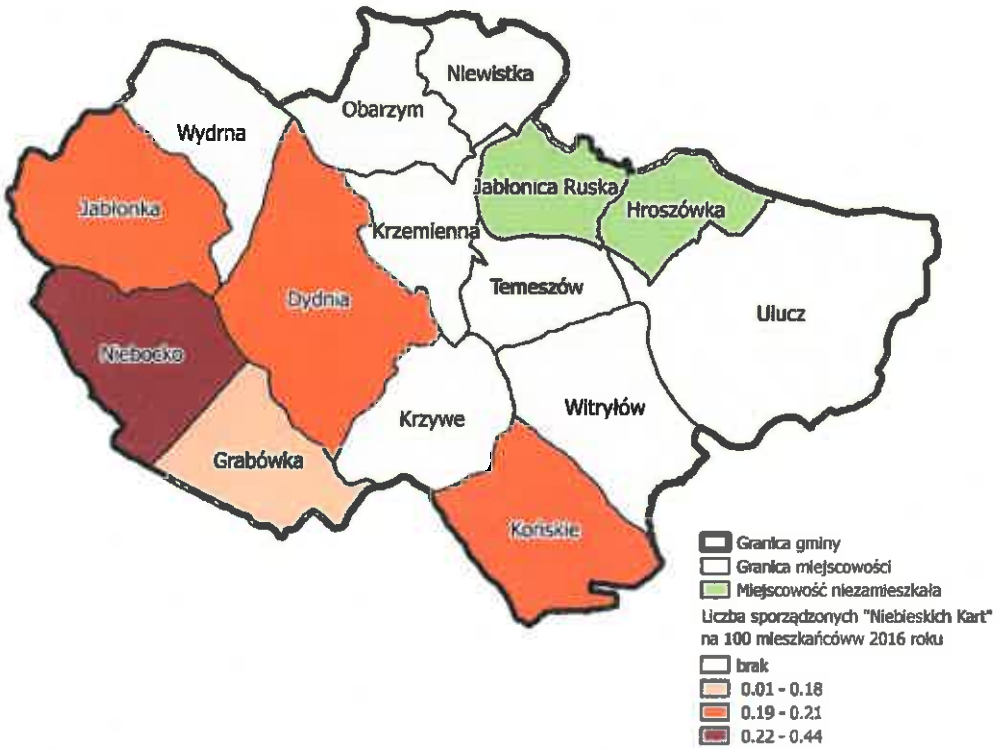

Źródło: Opracowanie własne

1.5. Edukacja i poziom oświaty

W gminie Dydnia w 10 szkołach uczy się 680 uczniów. Największymi placówkami są: Zespół Szkół w Niebocku, gdzie uczy się łącznie 188 uczniów i przypada na nich 32 komputery z dostępem do Internetu

Fundusze Europejskie Pomoc Techniczna
MINISTERSTWO ROZWOJU
PODKARPACKIE
Unia Europejska Fundusz Spójności

oraz Szkoła Podstawowa w Dydni (325 uczniów i 35 komputery z dostępem do Internetu). Również w Końskim znajduje się Zespół Szkół, jednak jest to niewielka (ale nie najmniejsza) placówka do której łącznie uczęszcza 61 uczniów. Najmniejszymi placówkami są Szkoła w Obarzymie – 10 uczniów – oraz szkoła w Witryłowie. Najlepiej zaopatrzoną w sprzęt (komputer z Internetem) jest szkoła podstawowa w Niewistce, gdzie na 2 uczniów przypada 1 zestaw.

Tabela 13. Szkolnictwo w gminie Dydnia

	Przedszkole	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum	Komputery z dostępem do Internetu
Szkoła Podstawowa w Jabłonce	13	64		14
Zespół Szkół w Niebocku	53	134	101	32
Szkoła Podstawowa w Grabówce		43		13
Szkoła Podstawowa w Obarzym		10		1
Szkoła Podstawowa Witryłów		13		1
Zespół Szkół w Końskim		50	11	11
Szkoła Podstawowa Wydrna		26		13
Szkoła Podstawowa Niewistka		15		7
Szkoła Podstawowa Dydnia		325		35
Gmina	66	680	112	127

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UG Dydnia (stan na 31.12.2016)

5 Szkół Podstawowych organizowało sprawdzian szóstoklasisty jedynie w latach 2002 – 2003. Dwie z tych szkół nadal istnieją (Niewistka oraz Obarzym) jednak liczba uczniów w obu placówkach jest niewielka. W 2016 roku najlepsze wyniki osiągnęli uczniowie szkoły w Jabłonce – 65%. Najsłabiej wypadli wychowankowie szkoły w Grabówce – 51%. Należy zauważyć, że najlepsze wyniki osiągali uczniowie piszący sprawdzian w latach 2002 – 2003 (powyżej 70%). Później poziom nauki w gminie zaczął spadać. W 2016 roku średnia wynosiła 58%. Jednak nagorzej wypadli uczniowie piszący egzamin w 2013 roku – jedynie nieco ponad 50%. W szkołach w Niebocku oraz Wydrnej uczniowie uzyskiwali wynik ok. 55%, w pozostałych miejscowościach poziom był znacznie niższy – nieprzekraczający 50%.

Tabela 14. Wyniki sprawdzianu szóstoklasisty w poszczególnych latach

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Zespół Szkół Publicznych w Końskiem	73,68%	70,98%	52,78%	68,13%	52,33%	68,28%	62,73%	50,45%	64,75%	63,88%	48,13%	47,75%	48,65%	50,40%	57%
Szkoła Podstawowa w Niebocku	62,88%	68,90%	67,80%	70,68%	58,23%	54,73%	66,25%	56,90%	75,45%	58,70%	59,18%	54,83%	66,90%	68,30%	62%
Szkoła Podstawowa w Grabówce	58,33%	72,50%	68,13%	66,43%	69,05%	75,83%	59,70%	62,00%	69,65%	50,20%	56,25%	48,23%	65,00%	61%	51%
Szkoła Podstawowa w Jabłonce	75,10%	61,90%	72,08%	74,90%	61,48%	69,05%	72,50%	50,00%	65,63%	58,38%	60,28%	48,55%	64,58%	66,10%	65%
Szkoła Podstawowa w Dydni	71,78%	75,63%	62,10%	70,75%	69,38%	62,20%	65,20%	51,10%	56,70%	67,23%	50,38%	49,45%	63,73%	51,40%	58%
Szkoła Podstawowa w Wydmej	66,93%	57,23%	42,08%	62,08%	72,93%	65,55%	72,50%	65,83%	60,00%	64,73%	65,00%	54,75%	52,00%	62,30%	53%
Gmina	71,75%	74,07%	60,83%	68,83%	63,90%	65,94%	66,31%	56,05%	63,70%	60,52%	56,53%	50,59%	60,14%	59,91%	58%

Źródło: opracowanie własne na podstawie OKE

Fundusze Europejskie Pomoc Techniczna
MINISTERSTWO ROZWOJU
PODKARPACKIE
Unia Europejska Fundusz Spójności

1.6. Frekwencja wyborcza

Frekwencja wyborcza w gminie jest zdecydowanie niższa niż w województwie oraz powiecie. Społeczeństwo najchętniej uczestniczy w wyborach prezydenckich oraz w wyborach lokalnych. Frekwencja w wyborach parlamentarnych była niższa o ok. 9% niż w pozostałych elekcjach. Najniższą frekwencję zanotowano w obwodzie 4 w wyborach parlamentarnych – wynosiła ona 30,39% uprawnionych do głosowania. Najwyższa frekwencja wynosiła 58,38% w wyborach samorządowych w obwodzie nr 5. W wyborach samorządowych najniższą frekwencję zanotowano w obwodzie nr 11 – 44,03%. W wyborach prezydenckich w obwodzie nr 3 – 33,77% uprawnionych Najwyższa frekwencja w wyborach prezydenckich i parlamentarnych została odnotowana w sołectwie Krzywe – 55% (prezydenckie) oraz 48,77% (parlamentarne).

Tabela 15. Frekwencja wyborcza w obwodach głosowania w gminie Dydnia

	Wybory samorządowe 2014	Wybory prezydenckie 2015	Wybory parlamentarne 2015
Województwo podkarpackie	50,62%	55,65%	50,43%
Powiat brzozowski	52,33%	55,62%	47,3%
Gmina Dydnia	48,86%	49,88%	40,53%
1 – Dydnia	50,24%	47,05%	41,57%
2 – Grabówka	47,93%	52,57%	41,15%
3 – Jabłonka	45,11%	53,14%	44,88%
4 – Ulucz, Witryłów, Hroszówka	45,42%	33,77%	30,29%
5 – Krzemienna, Jabłonica Ruska	58,38%	54,9%	46,39%
6 – Temeszów	56,93%	49,07%	43,01%
7 – Niewistka	54,69%	53,23%	40,73%
8 – Obarzym	44,52%	45,58%	34,3%
9 – Krzywe	56,13%	55,32%	48,77%
10 – Końskie	53,63%	50,13%	35,92%
11 – Niebocko	44,03%	52,05%	39,55%
12 – Wydrna	47,65%	52,51%	37,55%

Źródło: opracowanie własne na podstawie PKW

1.7. Kapitał społeczny

Na terenie gminy działa 30 organizacji pozarządowych. Przynależy do nich 675 osób. Oznacza to, że na 100 mieszkańców przypada średnio 0,37 organizacji pozarządowych. Od 2014 roku liczba organizacji utrzymuje się na podobnym poziomie – 30 organizacji pozarządowych. Obie założone w 2014 organizacje to Stowarzyszenia, które powstały w Dydni.

Tabela 16. Liczba organizacji pozarządowych w gminie Dydnia

	2012	2013	2014	2015	2016
Liczba organizacji	28	28	30	30	30
Liczba organizacji na 100 mieszkańców	0,33	0,33	0,37	0,37	0,37

Źródło: opracowanie własne UG Dydnia

Niemal w każdym sołectwie działa Ochotnicza Straż Pożarna. Nie działają jedynie w Uluczu oraz Końskich. Kluby sportowe działają jedynie w sołectwie Dydnia oraz Grabówka. Najwięcej stowarzyszeń istnieje w Dydni – 9 oraz w Grabówce – 3. W sołectwie Końskie oraz Ulucz nie funkcjonuje żadna organizacja pozarządowa. Na 100 mieszkańców najwięcej organizacji pozarządowych funkcjonuje w Grabówce – 1,24 oraz w Dydni – 0,906. Najmniej w Uluczu oraz końskich – 0.

Tabela 17. Organizacje pozarządowe w 2016 r.

	OSP	klub sportowy	Stowarzyszenia	Suma	Na 100 mieszkańców
Dydnia	1	4	9	14	0,906
Grabówka	1	3	3	7	1,239
Jabłonka	1	0	0	1	0,093
Końskie	0	0	0	0	0,000
Krzemienna	1	0	0	1	0,237
Krzywe	1	0	0	1	0,244
Niebocko	1	0	0	1	0,063
Niewistka	1	0	0	1	0,332
Obarzym	1	0	0	1	0,275
Temeszów	1	0	0	1	0,302
Ulucz	0	0	0	0	0,000
Witryłów	1	0	0	1	0,228
Wydma	1	0	0	1	0,173
Gmina	11	7	12	30	0,366

Źródło: UG Dydnia (stan na 31.12.2016)

Rysunek 8. Liczba organizacji pozarządowych na 100 mieszkańców w 2016 roku

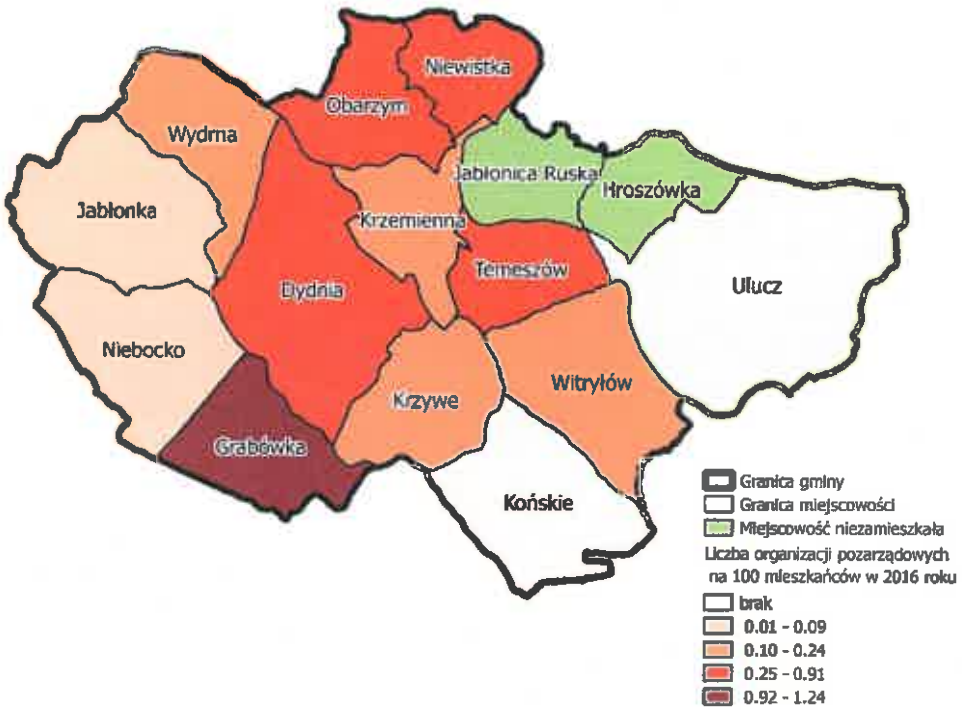

Źródło: Opracowanie własne

I.2. SFERA TECHNICZNA

2.1. Charakterystyka zasobu mieszkaniowego

W gminie rośnie liczba budynków mieszkalnych. W 2011 rok było ich 2011, natomiast w 2015 – 2131. Na terenie gminy pustostany stanowią jedynie niewielki ułamek takich budynków. W 2013 było ich 4, natomiast w 2015 2. W poszczególnych latach utrzymuje się stała liczba oddawanych do użytku mieszkań. Kryzysowy pod tym względem był rok 2013, kiedy do użytku oddano jedynie 9 mieszkań. W 2011 oraz 2015 było to 12, s 2014 – 14, natomiast w 2010 – 10.

Tabela 18. Liczba budynków w Gminie

	2011	2012	2013	2014	2015
Budynki mieszkalne	2105	2108	2114	2123	2131
Pustostany	-	-	4	-	2
Liczba mieszkań oddanych do użytku	12	10	9	13	12

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL

Rośnie powierzchnia użytkowa jednego mieszkania. W 2011 przeciętnie miało ono 82,1 m2, natomiast w 2015 – 82,9. Rośnie zatem przeciętna powierzchnia na 1 osobę. W 2011 wynosiła 21,3 m2, natomiast w 2015 było to 22,4 m2. Prócz tego rośnie liczba izb w jedynym mieszkaniu w 2011 było to 4,12 natomiast w 2015 – 4,15. Na 1000 mieszkańców w 2015 roku przypadało 269,2 mieszkania – w 2011 było to o 10 mieszkań mniej (259,4 na 1000 mieszkańców). W związku z tym spada liczba osób przypadających na jedno mieszkanie w 2011 w każdym mieszkało ok. 4 osoby, w 2015 jest to 3,71 osoby.

Tabela 19. Charakterystyka zasobu mieszkaniowego

	2011	2012	2013	2014	2015
Powierzchnia użytkowa 1 mieszkania	82,1	82,3	82,4	82,7	82,9
Przeciętna powierzchnia na 1 osobę	21,3	21,5	21,8	22	22,4
Mieszkania na 1000 mieszkańców	259,4	261,3	263,9	266,0	269,2
Przeciętna liczba izb w 1 mieszkaniu	4,12	4,12	4,13	4,14	4,15
Przeciętna liczba osób na 1 mieszkanie	3,96	3,83	3,79	3,76	3,71

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL

Na terenie gminy w 2015 r. do użytkowania oddano 1,46 budynku mieszkalnego w przeliczeniu na 1000 mieszkańców. Przeciętna liczba izb w lokalu wynosiła 5,58, a ich przeciętna powierzchnia 125,8 m². Najwięcej mieszkań w przeliczeniu na 1000 mieszkańców oddano w miejscowości Niewiastka (6,71), najwyższa wartość wskaźnika przeciętna liczba izb w lokalu oddanym do użytkowania była w miejscowości Wydrna (6,67), natomiast przeciętna powierzchnia użytkowa nieruchomości w mkw. oddanej do użytkowania była w miejscowości Krzywe (176).

Tabela 20. Liczba wybudowanych budynków w latach w 2015 r. wraz z przeciętną liczbą izb w lokalu oraz przeciętną powierzchnią użytkową

	Przeciętna powierzchnia użytkowa nieruchomości w mkw. oddanej do użytkowania	Przeciętna liczba izb w lokalu oddanym do użytkowania	Liczba mieszkań oddanych do użytkowania na 1000 mieszkańców
Dydnia	122,5	5,00	1,32
Grabówka	0	0	0
Jabłonka	124,5	5,50	1,80
Końskie	0	0	0
Krzemienna	0	0	0
Krzywe	176,0	5,00	2,39
Niebocko	125,5	6,50	1,25
Niewistka	90,5	4,00	6,71
Obarzym	0	0	0
Temeszów	0	0	0
Ulucz	0	0	0
Witryłów	0	0	0
Wydrna	136,0	6,67	5,15
Gmina	125,8	5,58	1,46

Źródło: opracowanie własne na podstawie polskawliczbach.pl

Fundusze Europejskie Pomoc Techniczna
MINISTERSTWO ROZWOJU
PODKARPACKIE
Unia Europejska Fundusz Spójności

2.1. Infrastruktura techniczna

W gminie Dydnia większość mieszkańców nie ma dostępu do wodociągu. Jedynie 19,3% korzysta z infrastruktury wodociągowej. Należy zauważyć, iż pomiędzy 2013 – 2015 rokiem odsetek korzystających nie zmienił się. Jedynie ok. 60% osób korzysta z kanalizacji. Pomiędzy 2011 – 2015 odsetek korzystających z kanalizacji wzrósł nieznacznie o ok. 1,1%. Należy zwrócić uwagę na dość sporą różnicę pomiędzy odsetkiem mieszkańców korzystających z wodociągów oraz kanalizacji. Jest to ok. 44%. Istnieje wyraźna rosnąca dysproporcja – w 2011 roku różnica wynosiła 41,6%. W 2015 już 43,9% osób więcej korzystało z kanalizacji niż z wodociągów.

Znacznie lepiej przedstawia się sprawa dostępu do gazu. Z tego medium korzysta ok. 70% mieszkańców gminy. Należy zaznaczyć, że pomiędzy 2011 a 2015 procent osób korzystających z gazu praktycznie nie uległa zmianie – w 2011 było to 70,3% mieszkańców, natomiast w 2015 było to 70,4%.

Tabela 21. Dostęp mieszkańców do infrastruktury technicznej

	2011	2012	2013	2014	2015
Wodociąg	20,5%	20,6%	19,3%	19,3%	19,3%
Kanalizacja	62,1%	62,8%	62,9%	63%	63,2%
Różnica pomiędzy odsetkiem ludności korzystającej z wodociągu i kanalizacji	- 41,6%	- 42,2%	- 43,6%	- 43,7%	- 43,9%
Gaz	70,3%	71,1%	70,9%	70,7%	70,4%

Źródło: opracowanie własne wg BDL

I.3. SFERA PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA

2.2. Położenie i struktura funkcjonalno-przestrzenna gminy

Gmina Dydnia położona jest w województwie podkarpackim w powiecie brzozowskim. W skład gminy wchodzi 12 sołectw i 2 miejscowości niemające statusu sołectwa. Gmina ma powierzchnię 130 km². Co oznacza, że gęstość zaludnienia to 61,6 osoby/km2. Przez gminę przepływa San. Obniżenie Sanu stanowi naturalny trakt komunikacyjny. Dlatego przez gminę przechodzą drogi do Lublina, czy Przemyśla. Główną trasą jest droga wojewódzka 835.

Rysunek 9. Położenie gminy Dydnia

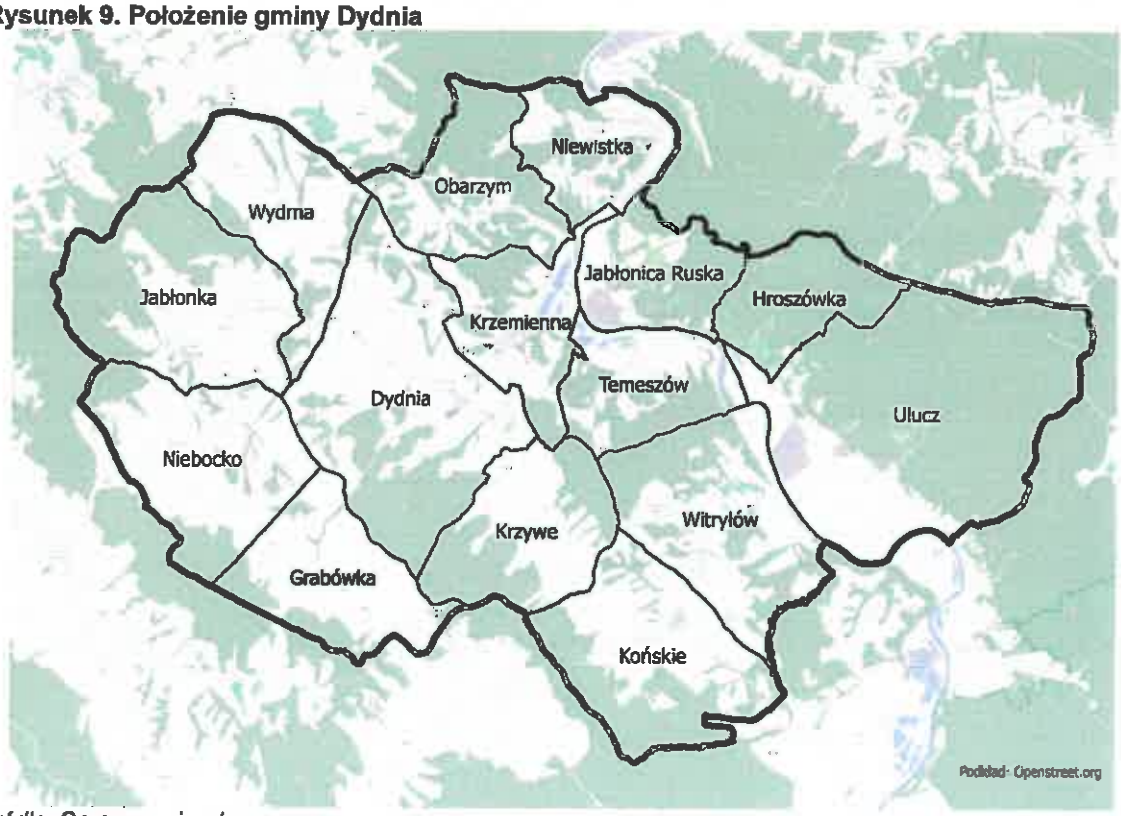

Źródło: Opracowanie własne

Większość terenów gminy Dydnia znajduje się w rękach prywatnych – jest to 55% wszystkich terenów. 41% Wszystkich gruntów należy do Skarbu Państwa – są to w większości tereny lasów, które zajmują prawie 43% powierzchni gminy. Gmina Dydnia jest właścicielem 3% gruntów. Większość zabudowań na terenie gminy należą do osób fizycznych – stanowią one 89% wszystkich budynków.

Tabela 22. Struktura własności gruntów i budynków

Wyszczególnienie	Grunty		Budynki	
	Ha	%	m²	%
Skarb Państwa	5274,5392	41	-	-
Gmina Dydnia	434,7400	3	6950,97	3
Osoby prawne, jednostki organizacyjne	185,0000	1	19985,55	8
Osoby fizyczne	7152,7208	55	228844,24	89

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UG Dydnia

Gmina Dydnia jest typową rolniczą gminą. Prócz lasów większość terenów zajmują użytki role – w tym grunty orne (35% powierzchni) oraz pastwiska (12%). 5% terenów gminy to wody – w tym dość długi odcinek Sanu liczący 16 km.

Tabela 23. Struktura gruntów w gminie Dydnia

	POWIERZCHNIA			
	Jednostka miary		Ha	%
RODZAJ GRUNTÓW	TERENY ZABUDOWANE	Mieszkaniowe	35,00	0,03
		Przemysłowe	2,00	0,01
		Inne	350,00	2,68
	UŻYTKI ROLNE	Grunty orne	4458,00	34,67
		Sady	31,00	0,02
		Pastwiska	1653,00	12,66
		Nieużytki	11,00	0,08
		Wody	215,00	1,64
		Inne	674,00	5,16
	Lasy		5618,00	43,05
	SUMA		13047,00	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie UG Dydnia

2.3. Struktura użytkowania gruntów

Zróżnicowana struktura własnościowa gruntów na terenie gminy jest jednym z czynników utrudniających przeprowadzenie procesu rewitalizacji, ponieważ wymaga podjęcia działań skutkujących osiągnięciem kompromisu pomiędzy oczekiwaniami i potrzebami różnych grup interesariuszy.

Wyszczególnienie	Grunty		Budynki	
	ha	%	m²	%
Skarb Państwa	5274,5392	41	-	-
Gmina Dydnia	434,7400	3	6950,97	3
Osoby prawne, jednostki organizacyjne	185,0000	1	19985,55	8
Osoby fizyczne	7152,7208	55	228844,24	89

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Dydnia

Z analizy przedstawionego powyżej wykresu, a także biorąc pod uwagę strukturę własności gruntów wynika, że największy odsetek gruntów na terenie gminy znajduje się w posiadaniu osób fizycznych (55%) oraz Skarbu Państwa (41%), tj. łącznie ok. 96%. Gmina, jako jednostka samorządu terytorialnego, jest właścicielem zaledwie 3% całkowitej powierzchni, co znacznie utrudnia podjęcie działań rewitalizacyjnych i wymaga zaangażowania w zbudowanie partnerstw projektowych.

Fundusze Europejskie Pomoc Techniczna
MINISTERSTWO ROZWOJU
PODKARPACKIE
Unia Europejska Fundusz Spójności

2.4. Stan dróg w gminie Dydnia

Stan infrastruktury drogowej oceniany jest wartością wskaźników: długość dróg o nawierzchni twardej przypadająca na 100km² oraz długość dróg o nawierzchni twardej przypadająca na 10 tys. ludności. Wartości wyżej wskazanych wskaźników w Gminie Dydnia wynoszą odpowiednio: 89,3 i 84,4. Pierwsza wartość wskaźnika jest nieco niższa od notowanej w kraju, a w przypadku wskaźnika długość dróg o nawierzchni twardej przypadająca na 10 tys. ludności, wartość jest wyższa od notowanej w kraju, które wynoszą odpowiednio 92,0 i 74,8.

Podstawowym układem sieci komunikacyjnej na terenie Gminy Dydnia jest droga wojewódzka Nr 835 Lublin - Przeworsk – Grabownica Starzeńska. Uzupełniają ją drogi powiatowe o długości 62,57km i gminne o długości 26,49km. Na terenie Gminy Dydnia 65% to drogi o nawierzchni gruntowej, 20% o nawierzchni twardej gruntowej ulepszonej, a zaledwie 15% stanowią drogi o nawierzchni twardej ulepszonej.[1]

2.5. Stan dziedzictwa kulturowego i zabytków

Pierwsze wzmianki o gminie Dydnia pochodzą już ze średniowiecza. O te tereny walczyli Piastowie oraz książęta ruscy. 25 czerwca 1361 syn Władysława Łokietka nadał Dydnię oraz Temeszów braciom Piotrowi oraz Pawłowi z Węgier. W XV wieku rozwinęło się osadnictwo miejscowości: Krzemienna, Wydrna, Jabłonka, Witryłów, Końskie, Hroszówka (nie będąca współcześnie sołectwem), Niewistka i Niebocka. W XVI wieku powstały: Krzywe, Obarzym oraz Grabówka. Wieś Ulucz powstała prawdopodobnie jeszcze przed 1340 roku.

Początek II wojny światowej sprawił, że gmina została podzielona pomiędzy nazistów i Sowietów. Zgodnie z paktem Ribbentrop – Mołotow San stał się granicą obu mocarstw. Ulucz, Hroszówka i Jabłonica Ruska została włączona do ZSRR. Pozostałe sołectwa włączono do Generalnego Gubernatorstwa.

Z uwagi na bogatą historię w gminie znajduje się wiele wartościowych zabytków. Cenne są przykłady ludowego budownictwa sakralnego. Najstarsza jest drewniana cerkiew Wniebowstąpienia Pańskiego w Uluczu, która miała powstać pomiędzy 1510 – 1517 rokiem (cerkiew została przebudowana w XVII i XIX wieku). Do naszych czasów nie przetrwała druga cerkiew, która również usytuowana była w Uluczu. Budowla została wzniesiona w 1925, jednak została rozebrana już w 1945 roku. Innymi przykładami drewnianej architektury sakralnej są kościoły w: Jabłonce (wybudowany w latach 1936–1939, w stylu podhalańskim), Końskiem (pochodzący z 1927 roku, dawniej będący cerkwią parafialną), Krzemiennej (wzniesiony w 1867 roku, dawniej cerkiew), Krzywem (z 1759 roku, dawna cerkiew), Niewistce (z 1872 roku), Obarzymie (z 1828 roku, dawna cerkiew), Temeszowie (z 1893 roku), Witryłowie (z 1812 roku, dawna cerkiew). Niezwykle cennym zabytkiem jest drewniana plebania w Dydni, wybudowana w roku 1917 w stylu podhalańskim (jedyna taka w południowo-wschodniej Polsce). W centrum gminy usytuowany jest neogotycki murowany kościół pw. Św. Michała Archanioła i św. Anny.

Prócz architektury sakralnej (oraz sztuki sakralnej ludowej) wśród zabytków gminy wyróżnia się dwory szlacheckie. Najbardziej znanymi są obiekty znajdujące się w Jabłonce oraz Wydmej,. Innymi przykładami architektury dworskiej są klasycystyczne budowle w Dydni oraz Końskiem oraz budowle w Krzemiennej, Niebocku, Temeszowie oraz Witryłowie.

---

[1] *Strategia Rozwoju Gminy Dydnia na lata 2007-2020*

Fundusze Europejskie Pomoc Techniczna
MINISTERSTWO ROZWOJU
PODKARPACKIE
Unia Europejska Fundusz Spójności

Tabela 24. Wykaz obiektów wpisanych do rejestru zabytków

Miejscowość	Obiekt	Datowanie	Numer rej. zabytków
Dydnia	kościół par. pw. św. Michała Archanioła	1882	nr rej.: A-1321 z 28.11.1995
	zespół dworski:	pocz. XIX	nr rej.: A-783 z 10.10.1974
	Dwór		
	Oficyna	pocz. XIX	
	spichrz, drewn.	XVIII/XIX	
	Park	XIX	
Grabówka	cerkiew greko-kat. pw. św. Mikołaja	1864	nr rej.: A-315 z 31.08.1994
	Dzwonnica	1864	
Jabłonka	kościół par. pw. MB Częstochowskiej, drewn	1936-39	nr rej.: A-346 z 28.11.1995
	zespół dworski: dwór i park	XVIII/XIX	nr rej.: A-780 z 10.10.1974
Końskie	cerkiew greko-kat. , ob. kościół rzym.-kat. pw. Przemienienia Pańskiego, drewn	1832, 1927	nr rej.: A-165 z 19.10.1989
	dzwonnica,	b.d.	
	zespół dworski: dwór	k. XVIII,	nr rej.: A-349 z 14.12.1995 i z 26.02.1996
	Oficyna	k. XVIII	
	Park	XVIII	
Krzemienna	cerkiew greko-kat., ob. kościół rzym.-kat. fil. pw. MB Królowej Polski, drewn.	1867,1970	nr rej.: A-348 z 4.12.1995
	zespół dworski: dwór i park	poł. XIX	nr rej.: A-925 z 31.05.1975
Obarzym	cerkiew greko-kat., ob. kościół rzym.-kat. fil. pw. Zwiastowania NMP, drewn	1828, 1929,1970	nr rej.: A-345 z 27.11.1995
Temeszów	pozostałości zespołu dworskiego	poł. XIX	nr rej.: A-744 z 27.02.2012
	pozostałości parku z ciekami wodnymi		
	kaplica dworska, ob. kościół fil., drewn.	1893	nr rej.: A-745 z 30.09.1959
Ulucz	cerkiew pw. św. Mikołaja, drewn.	1510	nr rej.: A-268 z 14.02.1992
	cmentarz przy cerkwi	b.d	
Witryłów (Wietrzna)	cerkiew greko-kat. pw. św. Michała Archanioła., ob. kościół rzym.-kat. pw. MB Nieustającej Pomocy, drewn	1812	nr rej.: A-144 z 29.07.1971
	cmentarz cerkiewny	b.d	

Źródło: dane Urzędu Gminy Dydnia

I.4. SFERA GOSPODARCZA

3.1. Podmioty REGON

W gminie Dydnia istnieje średnio 4,76 przedsiębiorstw na 100 mieszkańców. Od 2014 roku nastąpił wzrost o prawie 1 przedsiębiorstwo na 100 mieszkańców. W 2014 powstało jedynie 0,25 przedsiębiorstwa na 100 mieszkańców. Najwięcej przedsiębiorstw na 100 mieszkańców jest w Dydni – 6, 46 co stanowi ponad 10 przedsiębiorstw na 100 osób w wieku produkcyjnym. W Niebocku zlokalizowane są 92 przedsiębiorstwa, co stanowi 5,77 na 100 mieszkańców i 8,9 na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym. Najmniej przedsiębiorstw zlokalizowanych jest w Uluczu – 1, co stanowi 1,14 na 100 mieszkańców i 1,69 na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym. Przedsiębiorstwo to powstało pomiędzy 2015, a 2016 rokiem. Pomiędzy 2015, a 2016 największy wzrost przedsiębiorczości zanotowano w Dydni – liczba przedsiębiorstw na 100 mieszkańców wzrosła o 1,55. Co stanowi wzrost prawie o 2 przedsiębiorstwa na 100 mieszkańców pomiędzy 2014 – 2016 rokiem. Najmniejszy wzrost w badanym okresie (2014 – 2016) zanotowano w Krzywem – 0,7, Obarzymie (brak wzrostu) oraz Witryłowie (0,2) na 100 mieszkańców.

Tabela 25. Liczba przedsiębiorstw w gminie Dydnia

	Liczba przedsiębiorstw w 2016	Liczba przedsiębiorstw na 100 mieszkańców w 2016 r.	Liczba przedsiębiorstw na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2016 r.	Liczba przedsiębiorstw na 100 mieszkańców w 2014 roku	Liczba nowo zarejestrowanych przedsiębiorstw zarejestrowanych w latach 2015 – 2016 na 100 osób	Liczba nowo zarejestrowanych przedsiębiorstw w 2014 roku na 100 osób
Dydnia	100	6,468	10,267	4,89	1,55	0,45
Grabówka	25	4,425	6,868	3,96	0,53	0,54
Jabłonka	40	3,711	5,926	3,27	0,37	0,27
Końskie	15	3,158	4,886	2,04	1,05	0,20
Krzemienna	22	5,213	7,942	3,74	1,42	0,23
Krzywe	17	4,156	6,615	3,55	0,48	0,24
Niebocko	92	5,772	8,941	4,34	1,38	0,06
Niewistka	12	3,987	6,417	3,31	0,66	0,00
Obarzym	9	2,479	4,186	2,51	0	0,00
Temeszów	17	5,136	7,944	4,14	0,9	0,30
Ulucz	1	1,149	1,695	0,00	1,14	0,00
Witryłów	15	3,417	5,495	3,15	0	0,21
Wydma	25	4,318	6,868	3,25	1,03	0,34
Gmina	390	4,761	7,506	3,75	0,95	0,25

Źródło: opracowanie własne na podstawie Rejestru REGON

Rysunek 10. Liczba przedsiębiorstw na 100 mieszkańców w 2016 roku

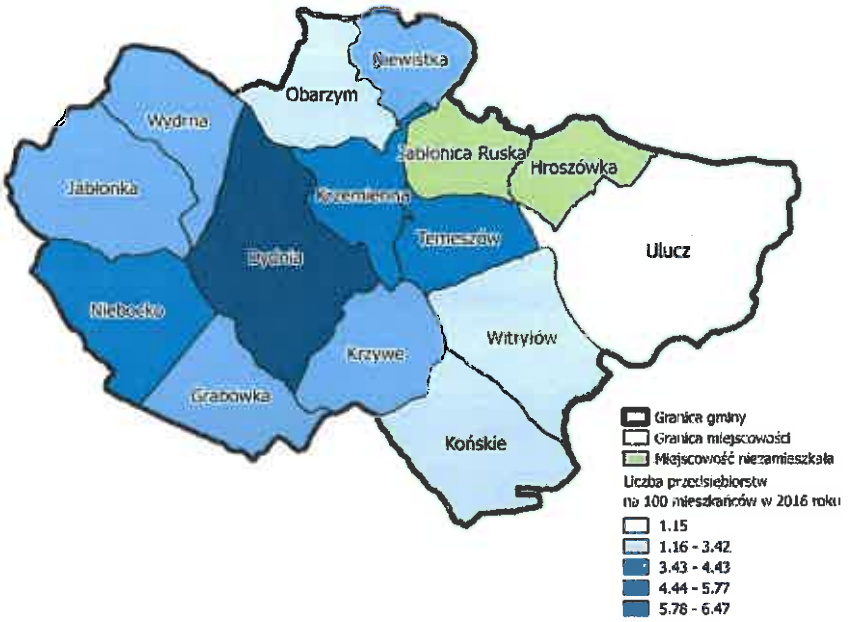

Źródło: Opracowanie własne

Rysunek 11. Liczba nowo zarejestrowanych przedsiębiorstw w latach 2015-2016 na 100 mieszkańców

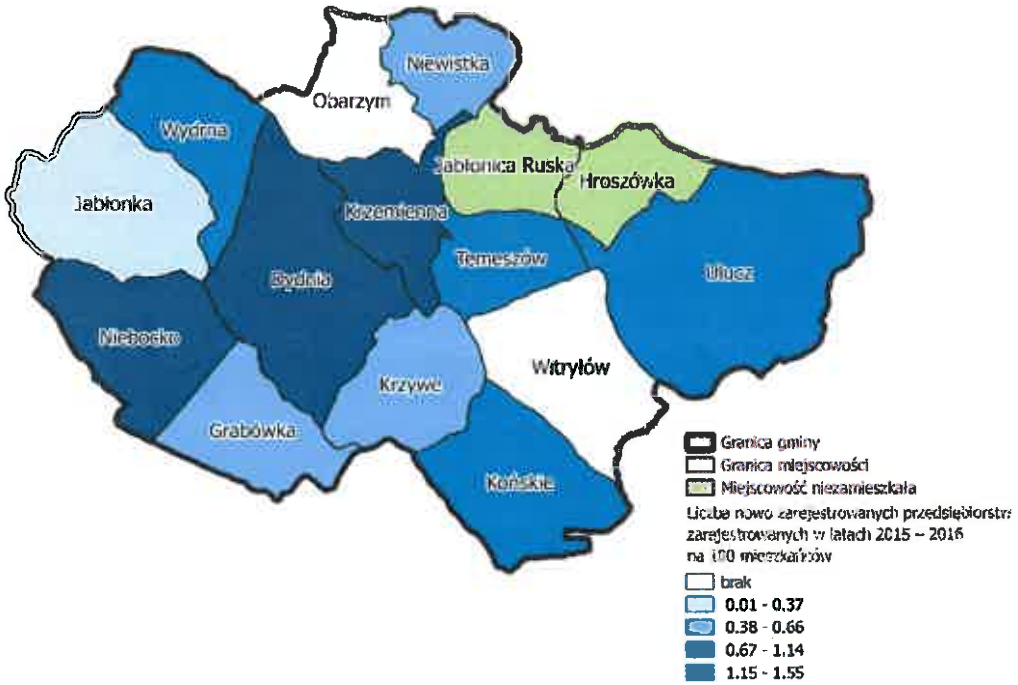

Źródło: Opracowanie własne

3.2. Zatrudnienie w sektorach

Biorąc pod uwagę udział zatrudnienia w poszczególnych sektorach dominuje w gminie zatrudnienie w przemyśle (56%). Największy odsetek osób zatrudnionych w przemyśle występuje w miejscowości Końskie (67%), Wydma (62%), następnie Grabówka (61%). Największe zatrudnienie w rolnictwie występuje w miejscowości Krzywe (21%). W usługach największy odsetek zatrudnienia występuje w Temeszowie (49%).

Tabela 26. Procentowy udział zatrudnienia w sektorze rolnictwo, przemysł i usługi w 2016 roku

Miejscowość	Rolnictwo	Przemysł	Usługi
Dydnia	14%	58%	28%
Grabówka	9%	61%	30%
Jabłonka	11%	58%	31%
Końskie	14%	67%	19%
Krzemienna	11%	58%	31%
Krzywe	21%	46%	33%
Niebocko	7%	57%	35%
Niewistka	20%	34%	46%
Obarzym	20%	41%	39%
Temeszów	9%	42%	49%
Ulucz	13%	40%	47%
Witryłów	15%	41%	44%
Wydma	13%	62%	25%
Razem	12%	56%	32%

Źródło: dane Urzędu Gminy Dydnia

I.5. SFERA ŚRODOWISKOWA

4.1. Ochrona przyrody

Na obszarze gminy Dydnia znajduje się szereg miejsc chronionych. Są to przede wszystkim obszary objęte programem Natura 2000. Są to 2 tereny: obszar Rzeki Sanu, gdzie chroniona jest m.in. największa populacja kiełbia Kesslera oraz obszar kościoła św. Michała Archanioła i św. Anny, gdzie zamieszkują nietoperze. W części gminy znajduje się obszar Wschodniobeskidzkiego Obszaru Chronionego Krajobrazu. Na terenie gminy znajduje się również szereg parków, a także 13 pomników przyrody.

Fundusze Europejskie Pomoc Techniczna
MINISTERSTWO ROZWOJU
PODKARPACKIE
Unia Europejska Fundusz Spójności

Tabela 27. Obszary chronione

Forma ochrony przyrody	Nazwa z aktu prawnego o ustanowieniu i nr w rej. RDOŚ	Opis	Lokalizacja	Powierzchnia liczba sztuk
Natura 2000	Natura 2000 - PLH180007 **Rzeka San**	Obszar obejmuje odcinek środkowego Sanu położony pomiędzy Sanokiem i Jarosławiem. Jest to wartościowy przyrodniczo odcinek dużej podgórskiej rzeki o naturalnych brzegach i słabo przekształconym korycie. Ważna ostoja wielu gatunków ryb cennych z ochroniarskiego i gospodarczego punktu widzenia, zasiedlona m.in. przez zdecydowanie największą w kraju populację kiełbia Kesslera, stanowiącą przypuszczalnie około 80% całej populacji tego gatunku na obszarze Polski. W części rzeki położonej poniżej Przemyśla liczny jest kiełb białopłetwy i boleń. Łącznie stwierdzono tu występowanie 8 gatunków ryb z Załącznika II Dyrektywy Rady 92/43/EWG. Występuje tu także liczna i stabilna osiadła populacja certy oraz jedna z najliczniejszych w Polsce populacji piekielnicy.	Obszar obejmuje odcinek środkowego Sanu położony pomiędzy Sanokiem i Jarosławiem.	1374,76ha
	Natura 2000 - PLH180034 Kościół w Dydni	Obszar obejmuje kościół pw. św. Michała Archanioła i św. Anny wraz z obszarem o bardzo dużej aktywności żerowiskowej nietoperzy. W ostoi znajduje się największa znana na Podkarpaciu kolonia rozrodcza nocka dużego. Jej liczebność waha się granicach 200-380. Kościół pochodzi z końca XIX wieku, jest murowany, w stylu neogotyckim, posiada dwie wieże, pokryty jest blachą. Otoczony jest z wysokim starymi i bardzo starymi drzewami (głównie lipy i dęby). Obiekt położony jest w środku wsi na niewielkim wzniesieniu z jednej strony sąsiaduje z ruchliwą drogą wojewódzką nr 835, od strony południowej zaś z cmentarzem parafialnym. Obszar w promieniu kilku kilometrów pokrywają głównie lasy i tereny rolnicze.	Obszar obejmuje kościół pw. św. Michała Archanioła i św. Anny w Dydni wraz z obszarem o bardzo dużej aktywności żerowiskowej nietoperzy.	198,01ha

obszary chronionego krajobrazu	Wschodniobeskidzki Obszar Chronionego Krajobrazu (WOCHK)	Wschodniobeskidzki Obszar Chronionego Krajobrazu zajmuje dziś rozległy obszar o powierzchni 259234ha, rozciągający się od Parku Krajobrazowego Doliny Sanu i Ciśniańsko-Wetlińskiego Parku Krajobrazowego, aż po krańce Bieszczadów i Park Krajobrazowy Gór Słonnych zamykający je od północy. Ten malowniczy obszar z dwoma perłami w koronie gór – Jeziorem Solińskim i Jeziorem Myczkowieckim – posiada unikalną budowę geomorfologiczną, naturalny charakter zbiorowisk roślinnych, bogatą florę i faunę oraz liczne obiekty kultury materialnej. Kompleksy leśne o wysokim stopniu naturalności zajmują blisko 70% powierzchni obszaru.	Niewistka, Jabłonica Ruska, Krzemienna, Ulucz, Temeszów, Końskie i część Dydni, Niebocka, Obarzyma, Witryłowa, Krzywego, Wydrnej i część Jabłonki.	Powierzchnia ogółem: 98 595,00ha. Brak danych dotyczących jego powierzchni na terenie Gminy Dydnia.
użytki ekologiczne	Użytek ekologiczny Witryłów	Na podmokłej łące o powierzchni 0,53 ha, optymalne warunki bytowania i rozrodu znalazły płazy i ptaki.	Witryłów	0,53ha
systemy obszarów węzłowych i korytarzy ekologicznych	ECONET-POLSKA	Krajowa sieć ekologiczna ECONET-POLSKA jest wielkoprzestrzennym systemem obszarów węzłowych najlepiej zachowanych pod względem przyrodniczym, reprezentowanym dla różnych regionów przyrodniczych kraju, wzajemnie ze sobą powiązanych korytarzami ekologicznymi, które zapewniają ciągłość więzi przyrodniczych w obrębie tego systemu. Celem utworzenia sieci ECONET jest ochrona, wzmocnienie bądź odtworzenie obszarów istotnych ze względu na zachowanie różnorodności biologicznej i krajobrazowej kontynentu europejskiego. Sieć ECONET ma wytyczyć ramy integrowania działań krajowych i międzynarodowych nastawionych na ochronę różnorodności biologicznej i krajobrazowej Europy. Na terenie Gminy Dydnia wyróżnia się: krajowy korytarz ekologiczny nr 72 K łączący Pogórze Przemyskie ze strefą Czarnorzecko-Strzyżowską, obszar węzłowy nr 46 M obejmujący Pogórze Przemyskie.	Zachodnią część Gminy obejmuje Krajowy Korytarz Ekologiczny 72 K, który charakteryzuje się przewagą krajobrazów przedgórza ze znacznym przekształceniem szaty roślinnej. Natomiast w części wschodniej (na wschód od Sanu) znajduje się Międzynarodowy Obszar Węzłowy Pogórza Przemyskiego 46 M.	b.d.

zespoły przyrodniczo-krajobrazowe	Park w Dydni	Park w Dydni znajduje się w centrum wsi nad brzegiem potoku Dydyńskiego. Park wkomponowany jest jakby w naturalny krajobraz leśny okolicy. Tuż za dworem znajduje się piękny pomnikowy dąb. W parku rośnie również wiele pojedynczych starych jesionów, dębów szypułkowych oraz topól czarnych.	Dydnia	7ha
	Park w Jabłonce	Park w Jabłonce znajduje się w sąsiedztwie dworu i należy do najciekawszych na Podkarpaciu. Tutaj też znajduje się najwięcej okazów drzew pomnikowych: dębów, lip. Z gatunków obcych występują tutaj: magnolia pośrednia, sosna wejmutka, sosna rumelijska, żywotniki, świerk kłujący, platan klonolistny, oraz liczne dęby błotne i daglezja zielona.	Jabłonka	10ha
	Park w Końskiem	Park w Końskiem należy do najpiękniejszych obiektów. Jego charakterystyczną cechą jest występowanie stromych zboczy porośniętych lasem grądowym, w którym dominują: lipy szerokolistne, dęby szypułkowe, jawory i klony polne, jak również gatunki obce m.in. platan klonolistny.	Końskie	3ha
	Park w Krzemiennej	Park w Krzemiennej znajduje się po prawej stronie drogi Przemyśl – Brzozów. W zachowanym starodrzewie występują lipy drobnolistne i szerokolistne, dęby szypułkowe, brzozy brodawkowe, klon polny oraz jesion wyniosły oraz modrzew europejski i świerk pospolity.	Krzemienna	5ha
	Park w Temeszowie	Park w Temeszowie znajduje się w dolinie Sanu, niedaleko Witryłowa. Zwany jest Resztówką, ze względu na zachowane pozostałości ogrodu krajobrazowego. Występują tu: dąb szypułkowy, klony, jawory, lipy drobnolistne i szerokolistne. W pobliżu dworu znajduje się staw z wyspą, która była połączona drewnianym mostkiem.	Temeszów	5ha
Pomniki przyrody	Dąb	Dęby zrośnięte korzeniami.	Wydrna	2szt.
	Lipa	Lipa drobnolistna.	Wydrna	1szt.
	Dąb	Dęby w parku podworskim.	Jabłonka	10szt.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Dydnia

Fundusze Europejskie Pomoc Techniczna
MINISTERSTWO ROZWOJU
PODKARPACKIE
Unia Europejska Fundusz Spójności

Rysunek 12. Ochrona przyrody w gminie Dydnia

Źródło: Opracowanie własne

4.2. Zanieczyszczenie powietrza

Teren Gminy Dydnia zaklasyfikowano jako obszar przekroczeń średniorocznego stężenia pyły PM2,5 fazy II oraz benzo(a)pirenu .

Rysunek 13. Klasyfikacja stref w zakresie średniorocznego stężenia pyłu PM2.5 fazy II za rok 2016.

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie podkarpacki. Raport za rok 2016

Rysunek 14. Klasyfikacja stref w zakresie średniorocznego stężenia pyłu benzo(a)pirenu za rok 2016.

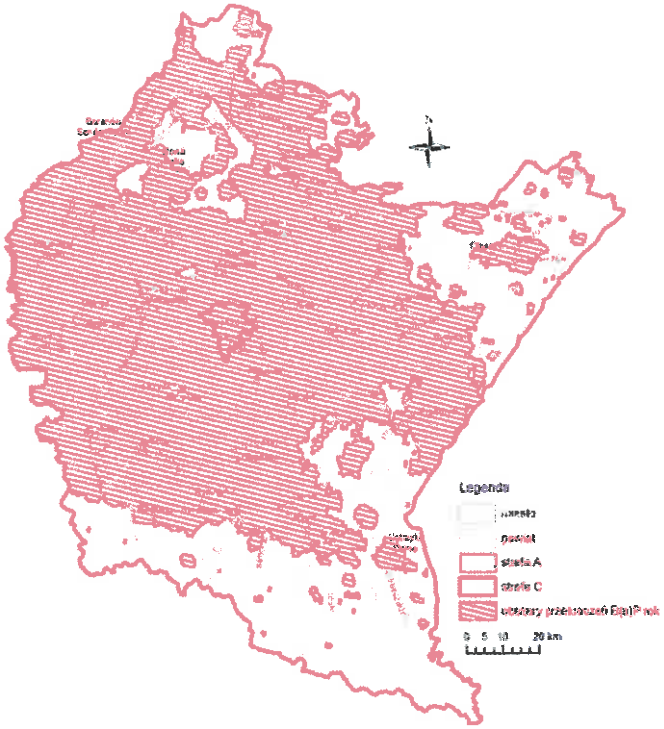

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie podkarpacki. Raport za rok 2016

4.3. Stan wód i zagrożenie powodziowe

Przez gminę Dydnia przepływają 3 rzeki: San oraz jego dwa dopływy: Świnka i oraz rzeka przepływająca przez miejscowość Witryłów. Studium Ochrony Przeciwpowodziowej Sanu stworzonego przez Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Rzeszowie zawiera w sobie określenie zagrożenia powodziowego dla każdej z nich.

Na całej długości rzeki San w gminie Dydnia występuje obszar bezpośredniego zagrożenia powodziowego. W jego zakresie występują również tereny o znaczeniu kulturowym, społecznym lub gospodarczym. Szczególnie występują one w sołectwach Krzemienna i Temeszów. Dodatkowo w sąsiedztwie obszaru bezpośredniego zagrożenia powodziowego występują obszary bezodpływowe. Czerwoną linią oznaczono zasięg zalewu wodą o prawdopodobieństwie przewyższenia p = 1 % (raz na 100 lat).

Rysunek 15. Określenie zagrożenia powodziowego w zlewni Sanu

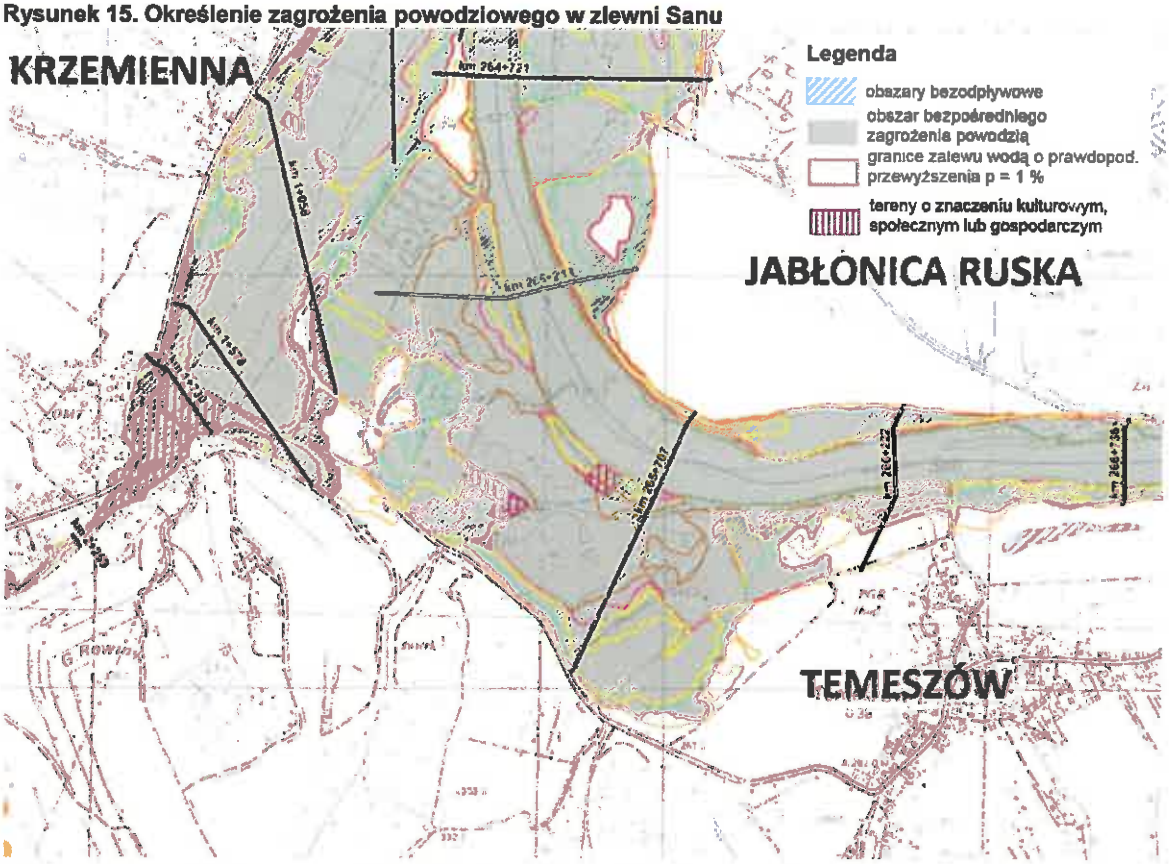

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Studium Ochrony Przeciwpowodziowej Sanu stworzonego przez Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Rzeszowie, www.krakow.rzgw.gov.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=1065%3Astudium-ochrony-przecipowodziowej-sanu-na-podkadach-topograficznych-&catid=105%3Astudium-na-podkadach-topograficznych&Itemid=365&lang=pl, stan na dzień 02.02.2018

Przez centralną część gminy Dydnia (sołectwa Krzemienna, Dydnia, Wydma, Jabłonka) przepływa rzeka Świnka, dla której również stwierdzono obszar bezpośredniego zagrożenia powodzią. Jest on jednak znacznie mniejszy niż w przypadku Sanu. Największy zasięg obszar bezpośredniego zagrożenia powodzią występuje w sołectwie Dydnia oraz Jabłonka. Obszary te bezpośrednio sąsiadują z zabudową mieszkaniową. Jednocześnie w jego granicach zawierają się tereny o znaczeniu kulturowym, społecznym lub gospodarczym. Czerwoną linią oznaczono zasięg zalewu wodą o prawdopodobieństwie przewyższenia p = 1 % (raz na 100 lat).

Fundusze Europejskie Pomoc Techniczna
MINISTERSTWO ROZWOJU
PODKARPACKIE
Unia Europejska Fundusz Spójności

Rysunek 16. Określenie zagrożenia powodziowego w zlewni Sanu

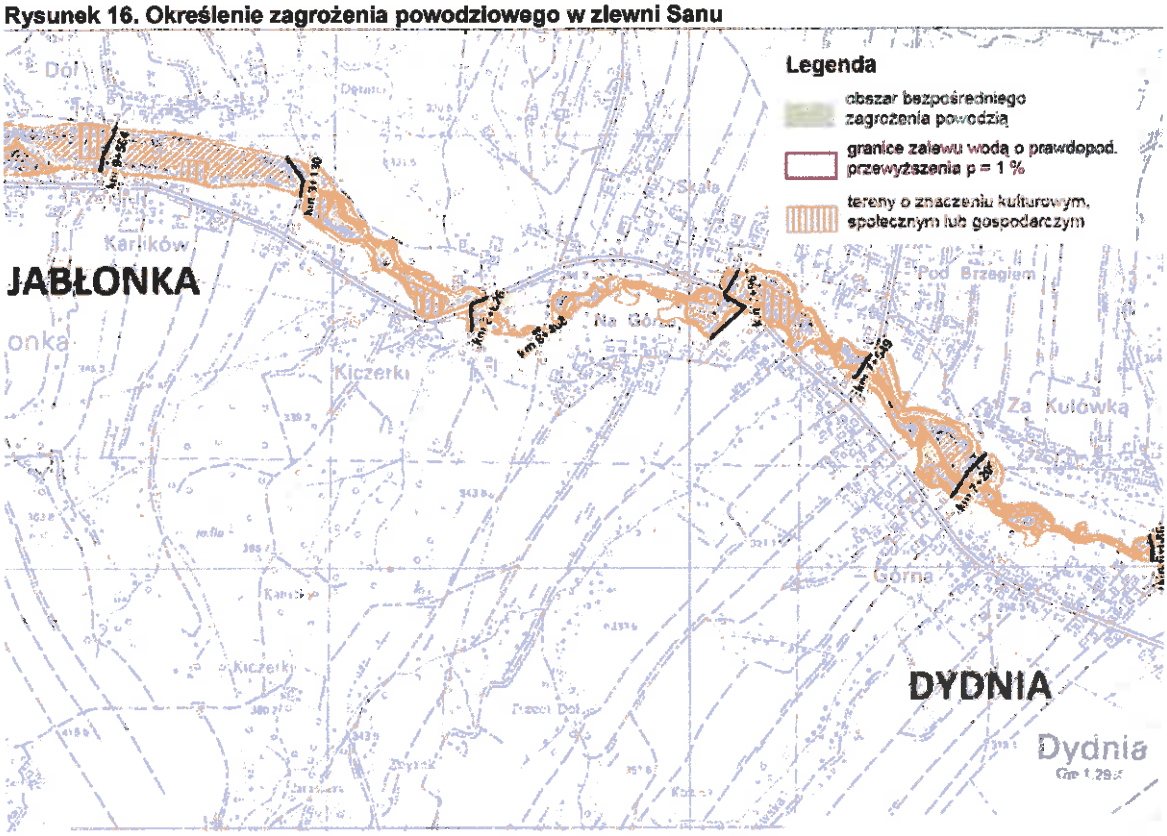

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Studium Ochrony Przeciwpowodziowej Sanu stworzonego przez Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Rzeszowie, www.krakow.rzgw.gov.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=1065%3Astudium-ochrony-przecipowodziowej-sanu-na-podkadach-topograficznych-&catid=105%3Astudium-na-podkadach-topograficznych&Itemid=365&lang=pl, stan na dzień 02.02.2018

Najmniejszym zasięgiem obszaru bezpośredniego zagrożenia powodzią charakteryzuje się dopływ Sanu przepływający przez sołectwa Witryłów i Końskie. Podobnie jak w przypadku wcześniejszych rzek obejmuje on jednak swoim zasięgiem tereny o znaczeniu kulturowym, społecznym lub gospodarczym – szczególnie w sołectwie Witryłów. W sołectwie tym rzeka przepływa miedzy zabudowa mieszkaniową. W tym przypadku występuje granica zalewu wodą o prawdopodobieństwie przewyższenia p = 0,5% (raz na 200 lat).

Rysunek 17. Określenie zagrożenia powodziowego w zlewni Sanu

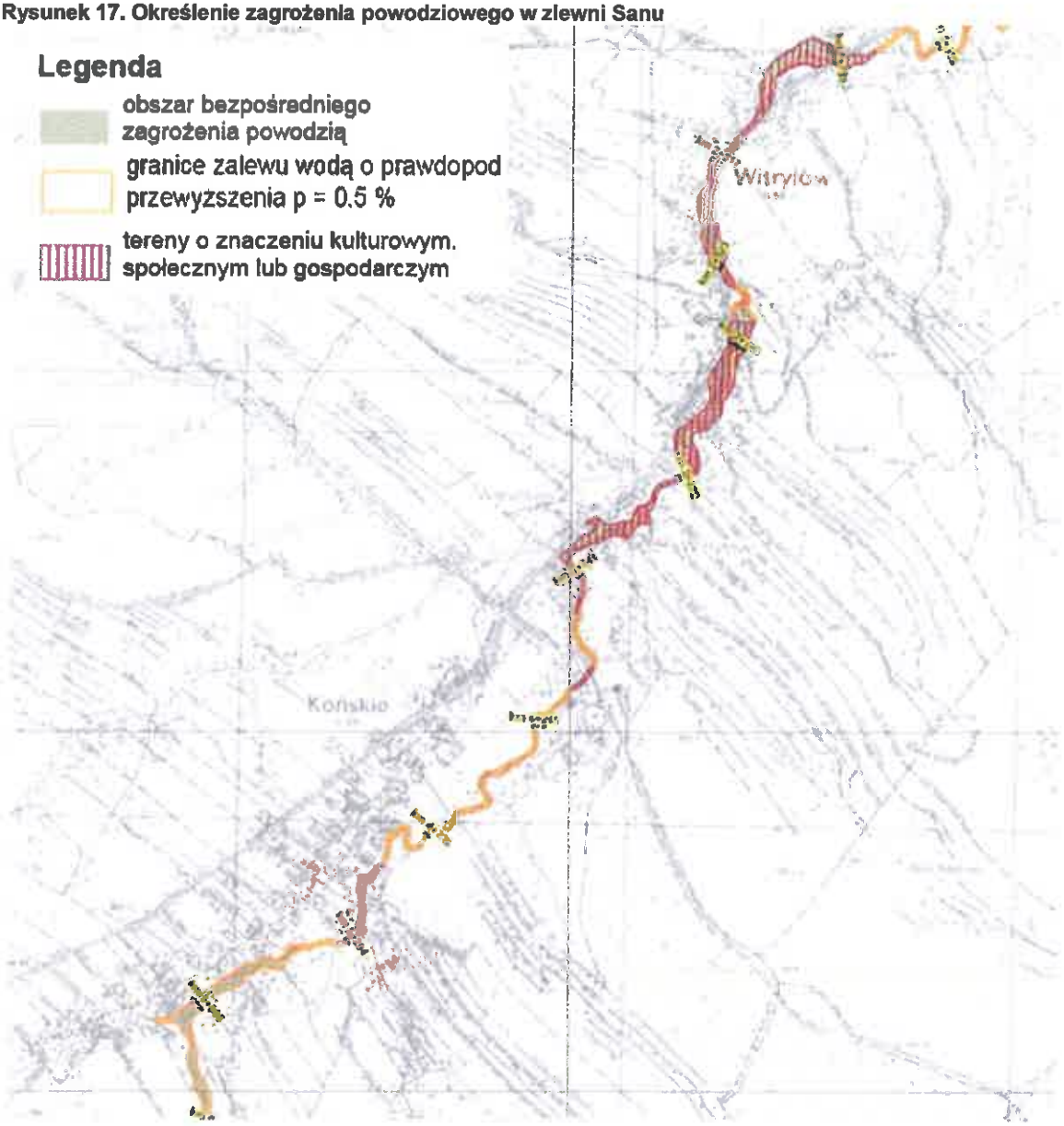

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Studium Ochrony Przeciwpowodziowej Sanu stworzonego przez Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Rzeszowie, www.krakow.rzgw.gov.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=1065%3Astudium-ochrony-przecipowodziowej-sanu-na-podkadach-topograficznych-&catid=105%3Astudium-na-podkadach-topograficznych&Itemid=365&lang=pl, stan na dzień 02.02.2018

Odrębną kwestią jest stan jakościowy wód. Dokonuje się go na podstawie klasyfikacji stanu ekologicznego (lub potencjału dla wód silnie zmienionych i sztucznych) oraz stanu chemicznego. Stan wód w jednolitej części wód powierzchniowych jest porównaniem wyników, które osiągnięto w klasyfikacji stanu ekologicznego/potencjału ekologicznego oraz stanu chemicznego.

Stan/potencjał ekologiczny określa się na podstawie badań elementów biologicznych. W gminie Dydnia w 2015 r. rzekę umiarkowanego potencjału ekologicznego – III klasa.

Stan chemiczny wód określa się na podstawie wyników badań substancji priorytetowych i innych zanieczyszczeń chemicznych. W ramach niego określa się dwa stany: dobry lub poniżej dobrego. W gminie Dydnia w 2015 r. rzekę San zakwalifikowano do stanu chemicznego dobrego.

Rysunek 18. Stan/potencjał ekologiczny oraz stan chemiczny rzek w gminie Dydnia w 2015r.

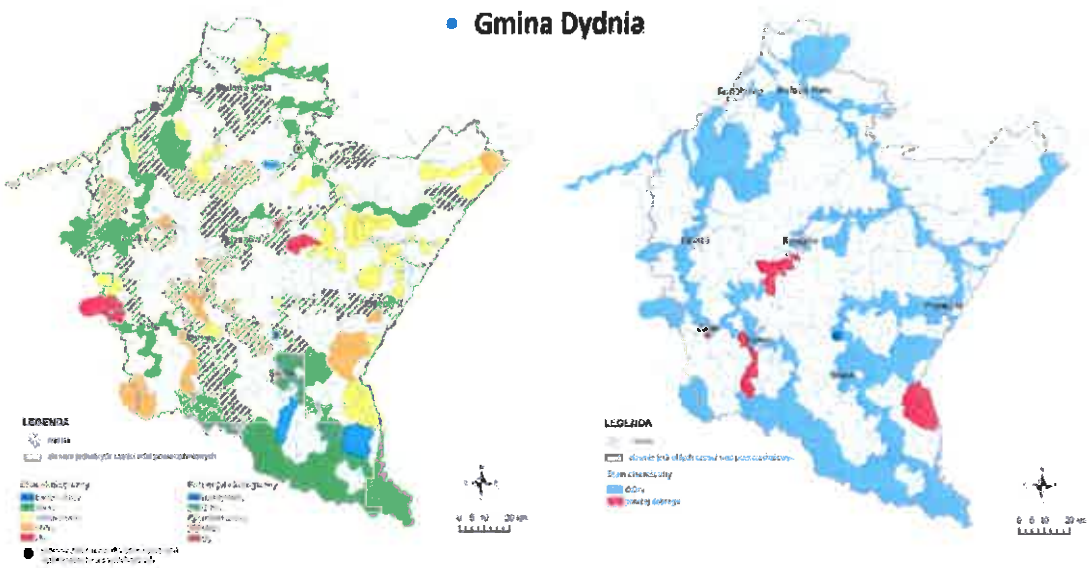

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Oceny stanu wód powierzchniowych za 2015r. Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Rzeszowie, https://wios.rzeszow.pl/wp-content/uploads/2015/07/Ocena-rzeki-2015-r-korekta.pdf

Stan wód jednolitych części wód powierzchniowych ocenia się jako dobry lub zły. Jednolita część wód powierzchniowych jest w dobrym stanie, jeśli równocześnie jej stan lub potencjał ekologiczny jest co najmniej dobry i stan chemiczny jest dobry. W pozostałych przypadkach stan jednolitej części wód ocenia się jako zły. Stan rzeki San w gminie Dydnia w 2015r. był na złym poziomie.

Rysunek 19. Stan jednolitych części wód powierzchniowych rzek w gminie Dydnia w 2015 roku

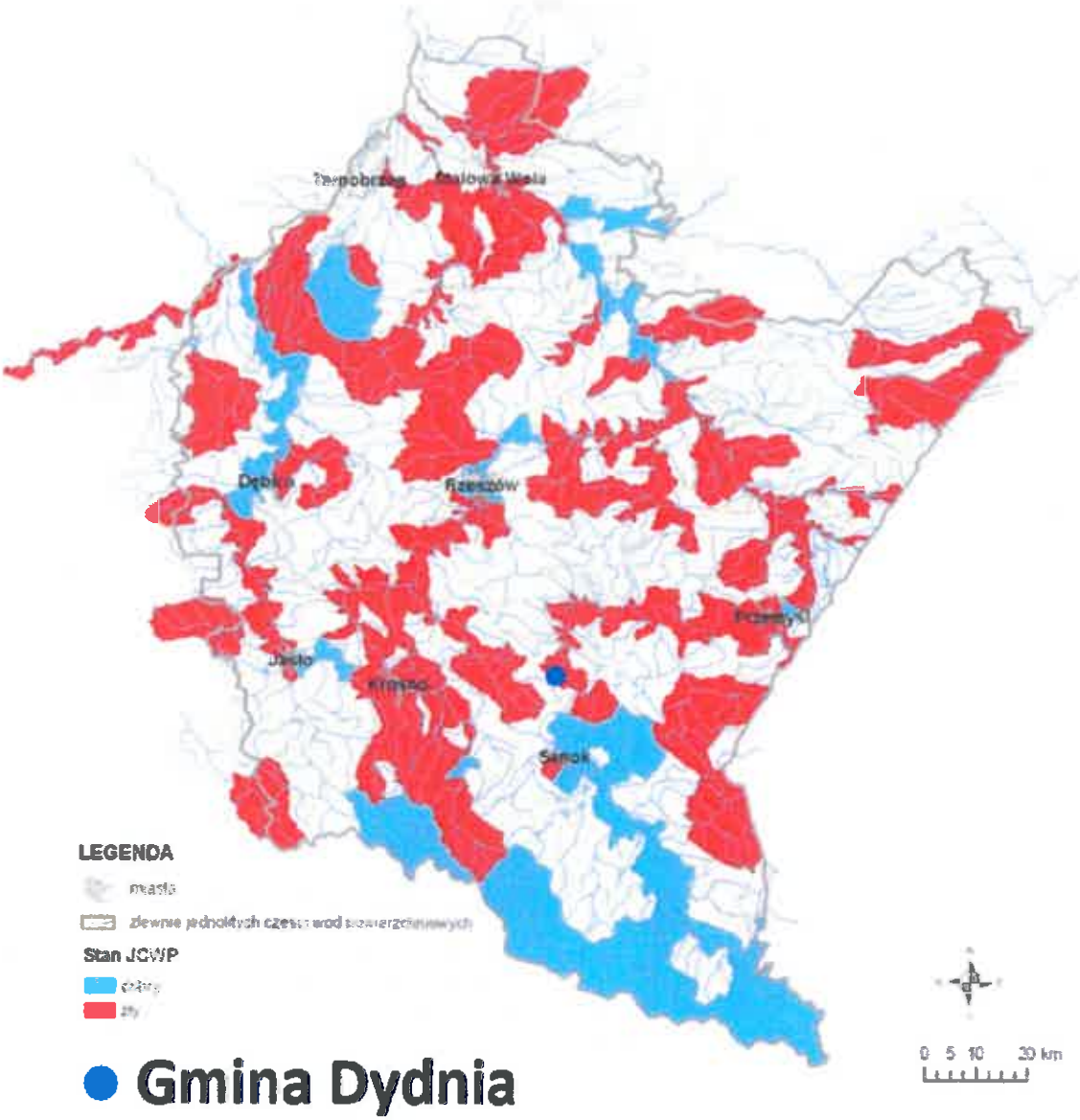

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Oceny stanu wód powierzchniowych za 2015r. Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Rzeszowie, https://wios.rzeszow.pl/wp-content/uploads/2015/07/Ocena-rzeki-2015-r-korekta.pdf

I.6. WYNIKI BADANIA ANKIETOWEGO

5.1. Metodyka badania

W dniach od 17 kwietnia 2017 do 11 maja 2017 przeprowadzone zostało badanie ankietowe w ramach projektu opracowanie i przyjęcie do realizacji „Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Dydnia na lata 2017-2023". Badanie było realizowane za pomocą dwóch technik:

a. ankiety internetowej za pomocą metody CAWI (ang. Computer-Assisted Web Interview);
b. papierowych kwestionariuszy do samodzielnego wypełniania PAPI (ang. Paper and Pencil Interview).

Ankietę wypełniło 108 osób[2].

Celem badania było poznanie opinii mieszkańców Gminy Dydnia na temat aktualnych potrzeb w zakresie rewitalizacji problemowych obszarów gminy oraz oczekiwanych działań mających na celu ich ożywienie społeczno-gospodarcze.

Rewitalizacja stanowi proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie lokalnego programu rewitalizacji.

Obszar zdegradowany to obszar znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym. Jest to obszar charakteryzujący się ponadto: problemami gospodarczymi (np. niski poziom przedsiębiorczości), środowiskowymi (np. zanieczyszczenie środowiska), przestrzenno-funkcjonalnymi (np. niewystarczające wyposażenie w infrastrukturę techniczną i społeczną) i technicznymi (np. zły stan techniczny budynków).

5.2. Próba

W badaniu wzięło udział łącznie 108 osoby, wśród których przeważali mężczyźni (52,3%). Jeśli chodzi o wiek, najliczniejszą grupę stanowiły osoby w przedziale wiekowym 25-44 lat (46,3%). Na kolejnych miejscach znalazły się osoby w przedziale wiekowym 45-64 lat (34,3%), osoby w wieku 20-24 (8,3%). Najmniej liczną grupę stanowiły osoby poniżej 20 roku życia (1,9%). Pełna informacja o cechach demograficznych respondentów została zaprezentowana na wykresach poniżej.

Wykres 1. Płeć respondentów

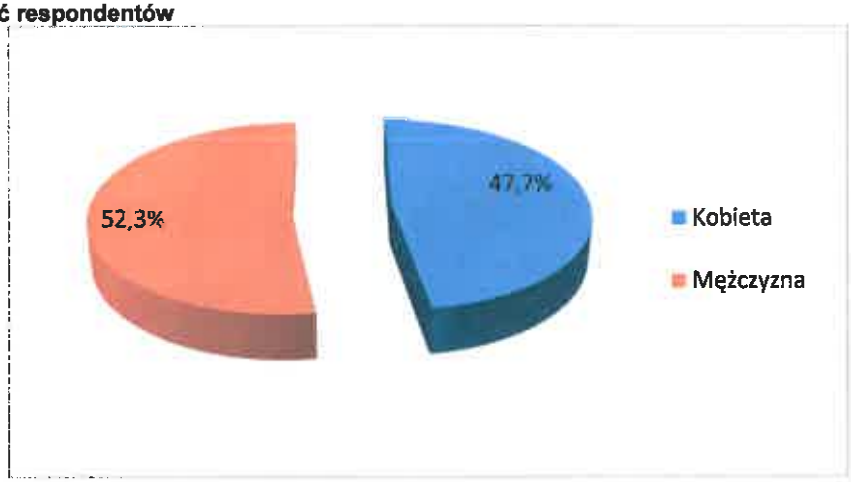

Źródło: Badanie ankietowe

[2] *Badanie to należy traktować jako materiał uzupełniający do analiz statystycznych prowadzonych dla obszaru gminy i obszaru, który zostanie wyznaczony jako zdegradowany i rewitalizacji.*

Wykres 2. Wiek respondentów

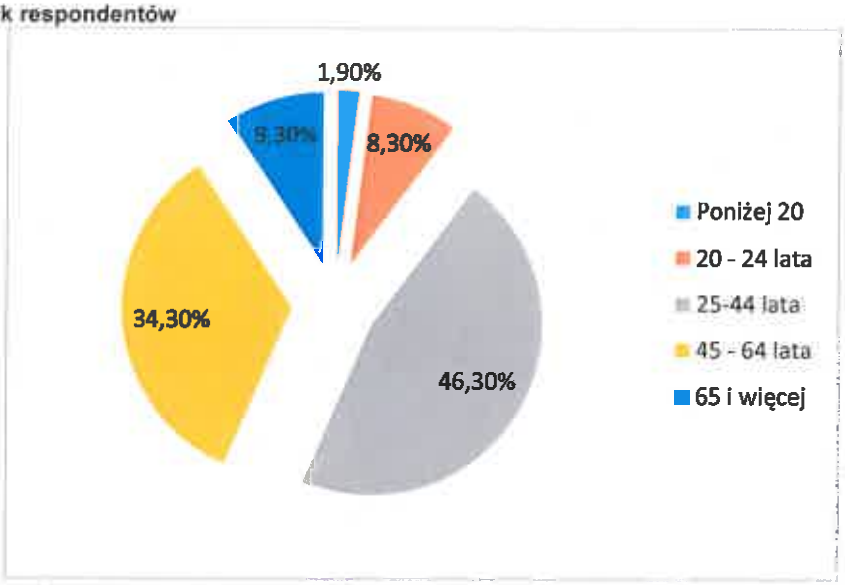

Źródło: Badanie ankietowe

Jeśli chodzi o sytuację na rynku pracy, najliczniejszą grupę stanowili pracujący – w tym na etacie lub jako przedsiębiorcy (56,5%). Natomiast najmniej osób, które wzięły w badaniu ankietowym to osoby uczące się (5,60%).

Wykres 3. Status zawodowy respondentów

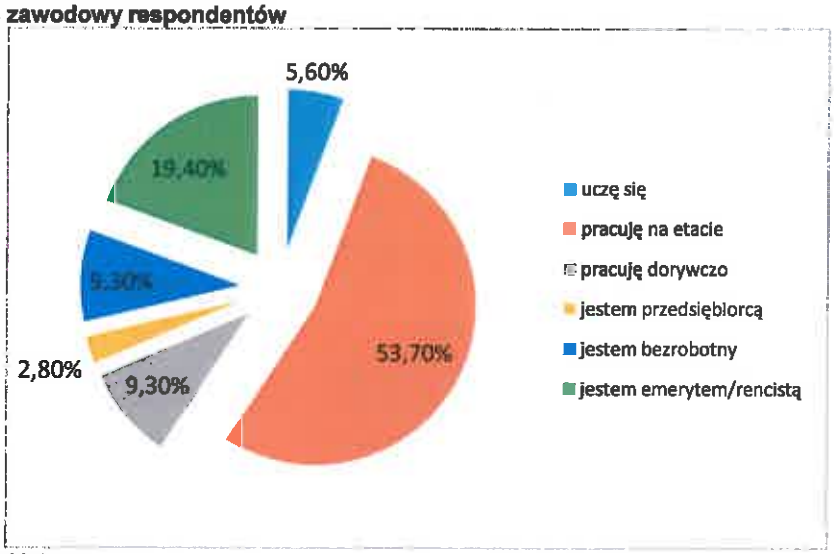

Źródło: Badanie ankietowe

Jeżeli chodzi o miejsce zamieszkania ankietowanych to najliczniejszą grupę stanowili mieszkańcy miejscowości Dydnia (33,30%) oraz Jabłonka (18,50%). Na trzecim miejscu znaleźli się mieszkańcy miejscowości Niebocko (14,80%).

Fundusze Europejskie Pomoc Techniczna
MINISTERSTWO ROZWOJU
PODKARPACKIE
Unia Europejska Fundusz Spójności

Wykres 4. Miejsce zamieszkania

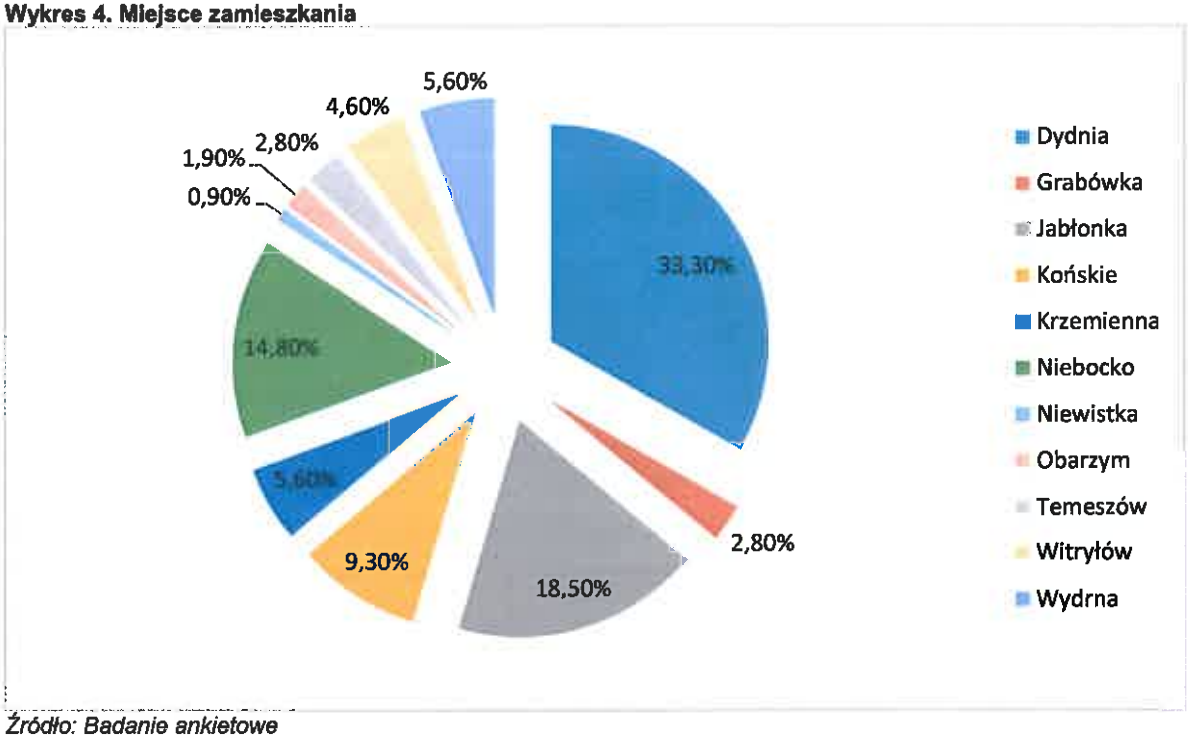

Źródło: Badanie ankietowe

5.3. Wyniki badania

Pierwsze pytanie w ankiecie dotyczyło ogólnej opinii mieszkańców na temat życia w gminie. Z odpowiedzi wyłania się w miarę optymistyczny obraz – łącznie odpowiedzi „bardzo dobrze" i „dobrze" udzieliło prawie 65% ankietowanych. Natomiast 7,50% ankietowanych stwierdziło, że w Gminie Dydnia mieszka się źle i bardzo źle.

Wykres 5. Ogólna ocena życia w gminie

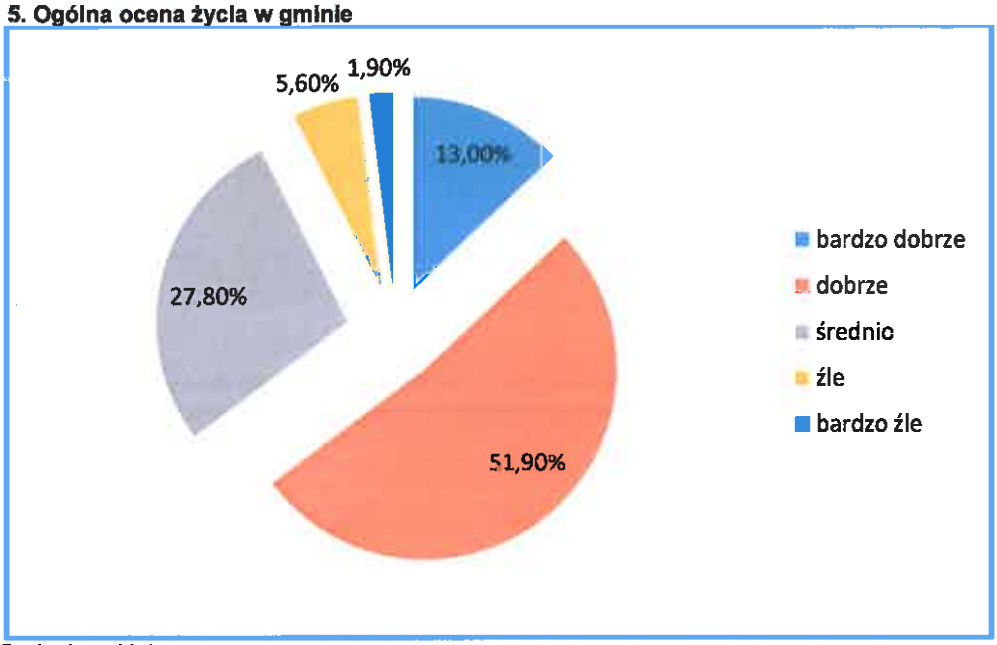

Źródło: Badanie ankietowe

Fundusze Europejskie Pomoc Techniczna
MINISTERSTWO ROZWOJU
PODKARPACKIE
Unia Europejska Fundusz Spójności

Następnie kwestia ta została pogłębiona o wskazanie najważniejszych problemów społecznych, gospodarczych oraz problemów związanych ze środowiskiem naturalnym, zagospodarowaniem przestrzennym i stanem infrastruktury technicznej w Gminie Dydnia.

W zakresie problemów społecznych Gminy Dydnia, za najważniejsze problemy uznano bezrobocie (29,78%) oraz emigrację ludzi młodych, w tym rodzin z dziećmi (24,82%).

Tabela 28. Wskazanie najpoważniejszych problemów społecznych Gminy Dydnia

Problemy	Liczba	%
Bezrobocie	84	29,78%
Ubóstwo	31	11%
Niewielka aktywność mieszkańców	39	13,80%
Niski poziom integracji mieszkańców	45	15,95%
Przestępczość	13	4,60%
Emigracja ludzi młodych, w tym rodzin z dziećmi	70	24,82%

Źródło: Badanie ankietowe

Wykres 6. Najpoważniejsze problemy społeczne Gminy Dydnia

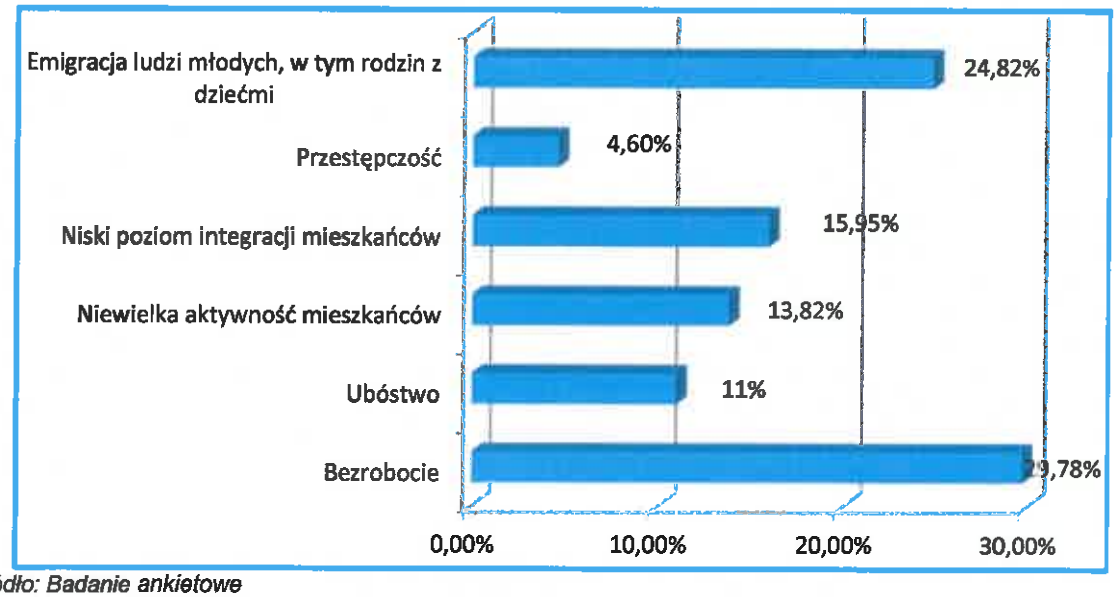

Źródło: Badanie ankietowe

Ankietowani najczęściej wskazywali miejscowości Dydnia, Jabłonka, Końskie, Krzemienna i Niebocko o największym natężeniu problemów społecznych.

Tabela 29. Jakie są Państwa zdaniem najważniejsze problemy środowiskowe Gminy Dydnia

Problemy	liczba	%
Nieekologiczne zachowania wśród mieszkańców *(niesprzątanie po zwierzętach, wywożenie śmieci do lasu, spalanie śmieci, inne)*	11	5,24%
Zły stan zbiorników i cieków wodnych, zanieczyszczenie wody (np. staw, zalew, rzeki, inne)	44	20,95%
Zanieczyszczenie gleb w tym dzikie wysypiska śmieci	49	23,33%
Zanieczyszczenie powietrza	51	24,29%
Brak lub zły stan terenów zielonych *(np. parków, skwerków, ogródków miejskich inne)*	55	26,19%

Źródło: Badanie ankietowe

Wykres 7. Najważniejsze problemy środowiskowe Gminy Dydnia

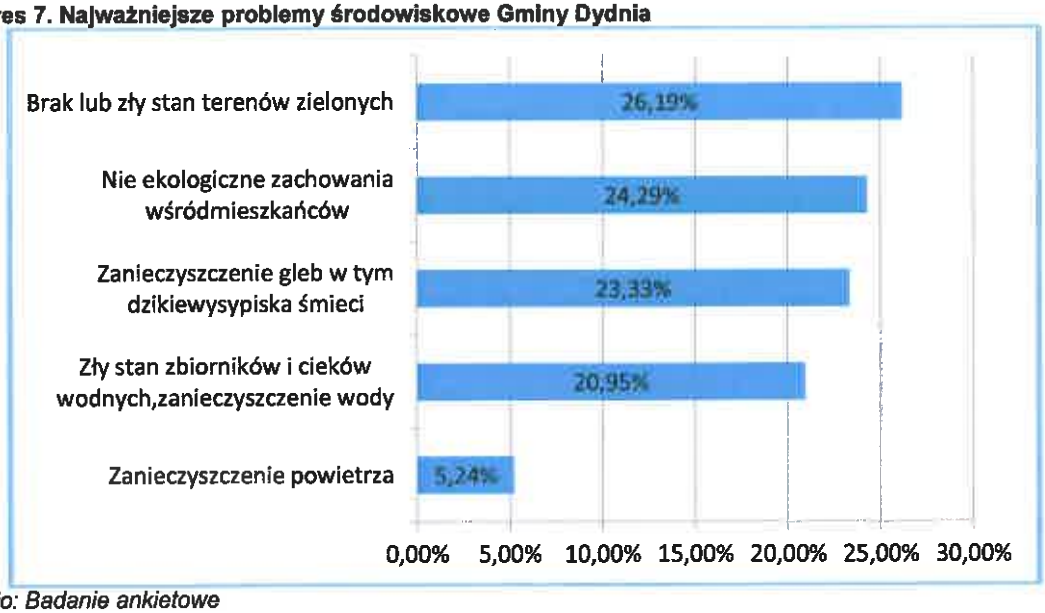

Źródło: Badanie ankietowe

Na pytanie gdzie występują problemy środowiskowe ankietowani najczęściej odpowiadali, że problemy dotyczą całej gminy i trudno wskazać konkretną lokalizację. Ankietowani wskazywali najczęściej nieekologiczne zachowania mieszkańców tj. wypalanie traw, palenie plastików i wywożenie śmieci do lasu oraz zaniedbane śmietniska cmentarne i stan oczyszczalni ścieków w Jabłonce.

Tabela 30. Jakie są Państwa zdaniem problemy gospodarcze w Gminie Dydnia

Problemy	liczba	%
Mała przedsiębiorczość mieszkańców	41	22,53%
Słaba kondycja ekonomiczna istniejących przedsiębiorstw	27	14,84%
Brak wykwalifikowanych pracowników	28	15,38%
Brak stałych miejsc pracy dostosowanych do profilu zawodowego mieszkańców	37	20,33%
Zbyt mała liczba lokali usługowych	49	26,92%

Źródło: Badanie ankietowe

Wykres 8. Problemy gospodarcze w Gminie Dydnia

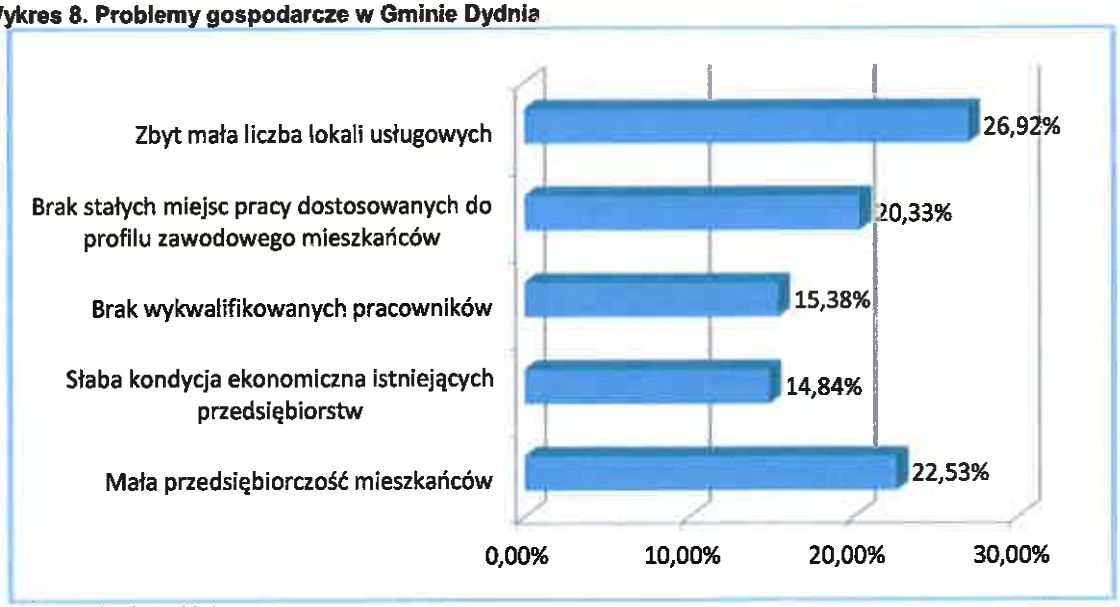

Źródło: Badanie ankietowe

Na pytanie gdzie występują problemy gospodarcze ankietowani najczęściej wskazywali miejscowość Niebocko, Jabłonka, Dydnia i Krzemienna.

Tabela 31. Proszę wskazać najważniejsze problemy przestrzenno-funkcjonalne Gminy Dydnia

Problemy	liczba	%
Braki lub zła jakość infrastruktury technicznej	91	39,74%
Zły stan, brak lub mała dostępność do infrastruktury społecznej	36	15,72%
Zły stan, brak lub mała dostępność do obiektów kulturalnych, miejsc spotkań dla mieszkańców	39	17,03%
Brak lub niewystarczający stopień zagospodarowania miejsc publicznie dostępnych	40	17,46%
Niedostosowanie miejsc publicznie dostępnych do potrzeb osób niepełnosprawnych	10	4,37%
Niedostosowanie miejsc publicznych dla rodziców z dzieckiem w wózku	13	5,68%

Źródło: Badanie ankietowe

Wykres 9. Problemy przestrzenno-funkcjonalne Gminy Dydnia

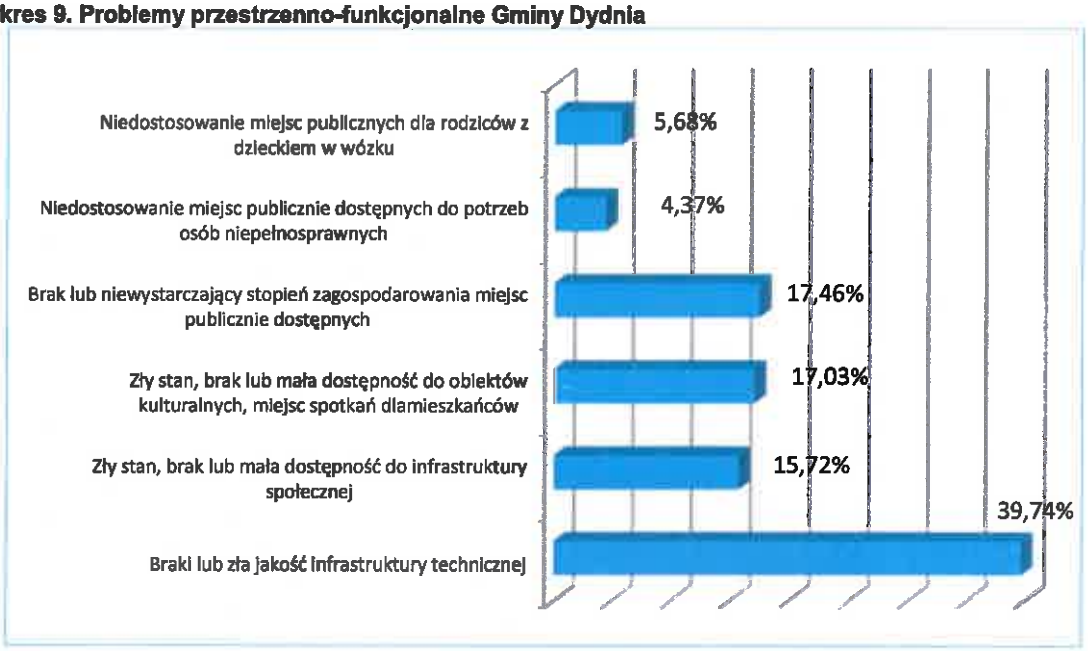

Źródło: Badanie ankietowe

Najwięcej Respondentów wskazało na braki lub złą jakość infrastruktury technicznej, zły stan, brak lub mała dostępność do obiektów kulturalnych, miejsc spotkań dla mieszkańców oraz brak lub niewystarczający stopień zagospodarowania miejsc publicznie dostępnych. Najczęściej wskazywano drogę nr 835 część Niebocko – Jabłonka - Dydnia, brak kanalizacji w części miejscowości, oraz dewastację miejsc publicznie dostępnych dla dzieci (plac zabaw w Jabłonce, zaniedbanie estetyczne placu obok Dworu w Dydni). Wiele odpowiedzi wskazywało też brak domu opieki społecznej dla osób starszych i samotnych.

Tabela 32. Proszę wskazać najważniejsze problemy techniczne budynków Gminy Dydnia

Problemy	liczba	%
Zły stan budynków publicznych	33	25,20%
Zły stan komunalnych budynków mieszkalnych	19	14,50%
Braki w wyposażeniu budynków w rozwiązania energooszczędne i proekologiczne	79	60,30%

Źródło: Badanie ankietowe

Wykres 10. Problemy techniczne budynków Gminy Dydnia

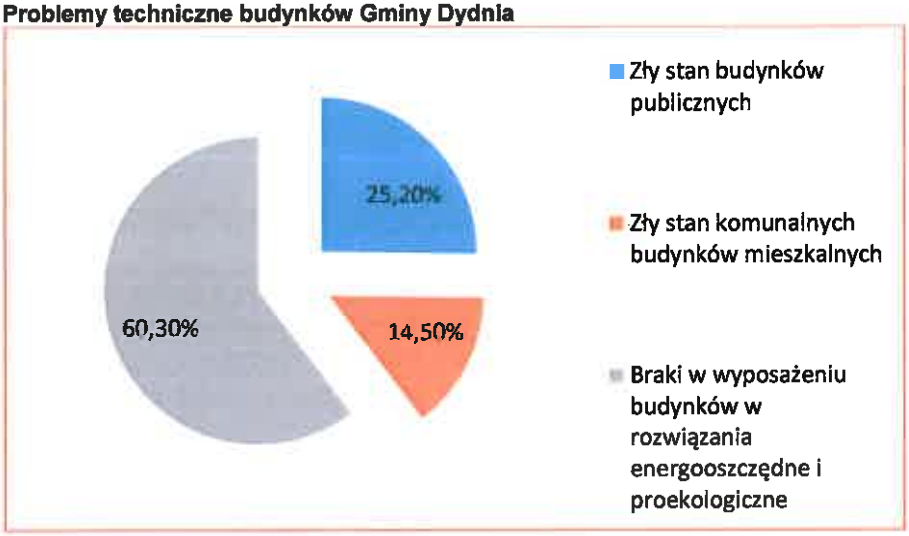

Źródło: Badanie ankietowe

Ankietowani najczęściej jako problem technicznych w gminie wskazywali braki w wyposażeniu budynków (szkół w gminie) w rozwiązania energooszczędne i proekologiczne.

Na pytanie czy Gmina Dydnia wymaga programu ożywienia społeczno-gospodarczego, społecznego i przestrzenno-środowiskowego ankietowani najczęściej udzielali odpowiedzi „zdecydowanie tak" i „raczej tak" (w sumie 95,4%).

Wykres 11. Ocena konieczności wdrożenia programu ożywienia społeczno-gospodarczego

Źródło: Badanie ankietowe

Następnie poproszono ankietowanych o wskazanie tych grup społecznych, które ich zdaniem powinny być głównymi odbiorcami działań rewitalizacyjnych w Gminie Dydnia. Respondenci mogli wskazać więcej niż jedną grupę. W odpowiedziach wskazano przede wszystkim seniorów (57,40%) oraz młodzież (43%) i osoby niepełnosprawne (36,10%). Na czwartym miejscu, znalazły się rodziny z małymi dziećmi (34,30%).

Fundusze Europejskie Pomoc Techniczna
MINISTERSTWO ROZWOJU
PODKARPACKIE
Unia Europejska Fundusz Spójności

Wykres 12. Wskazanie grup społecznych, które powinny być głównymi odbiorcami działań rewitalizacyjnych w Gminie Dydnia

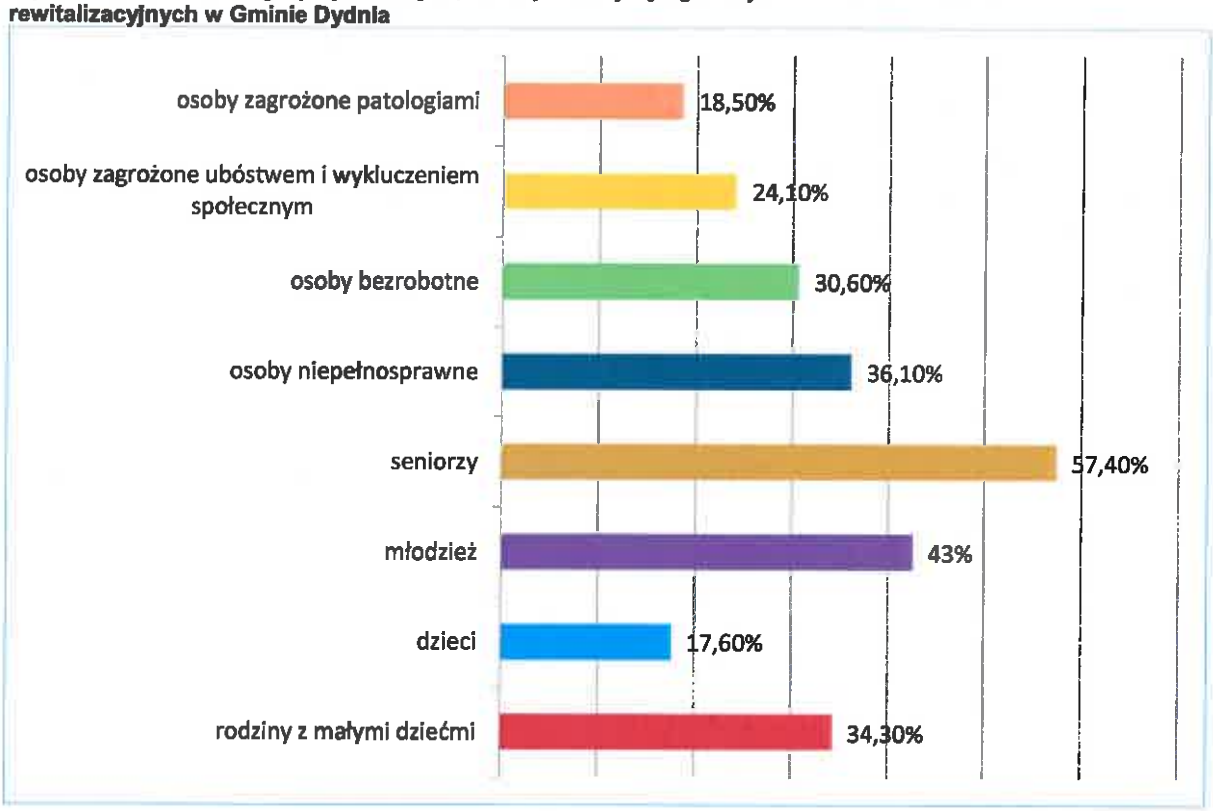

Źródło: Badanie ankietowe

I.7. WYNIKI WARSZATU DIAGNOSTYCZNEGO

W dniu 28.04.2017 r. odbył się warsztat diagnostyczny, którego celem była identyfikacja obszarów problemowych wraz ze wskazaniem głównych problemów, jakie na nich występują.

W trakcie warsztatu uczestnikom warsztatów została przedstawiona tematyka rewitalizacji oraz zostały przedstawione podstawowe definicje. Następnym etapem warsztatu była prezentacja wstępnych wyników analizy diagnostycznej. Po prezentacji uczestnicy w grupach identyfikowali obszary problemowe.

Zdaniem uczestników warsztatu najpilniejszej interwencji rewitalizacyjnej wymagają części miejscowości Dydnia, Jabłonka, Krzemienna i Niebocko. W trakcie warsztatu w następnej części uczestnicy zidentyfikowali problemy na tych obszarach – ich wyniki są zamieszczone w poniższej tabeli, a dotyczą sfer: społecznej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej, gospodarczej i środowiskowej.

W wyniku analizy danych wskaźnikowych oraz badań społecznych i jakościowych na wyznaczonych obszarach zidentyfikowano ostatecznie następujące problemy.

Zidentyfikowane problemy na obszarze zdegradowanym i rewitalizacji:

Sfera społeczna

- wysoka stopa bezrobocia;
- duża liczba osób korzystających z pomocy społecznej.
- brak mieszkań komunalnych;
- zbyt mała aktywność fizyczna mieszkańców Gminy;
- duża liczba dzieci z wadami postawy;
- ograniczone możliwości podnoszenia kwalifikacji zawodowych lub przekwalifikowania;

- brak dostępu do oferty opieki dziennej i całodobowej dla osób starszych;

Sfera gospodarcza

- słabo rozwinięty sektor MŚP;
- zbyt niska przedsiębiorczość mieszkańców;
- niski stopień wykorzystania gospodarczego walorów turystycznych gminy;

Sfera środowiskowa

- słabo rozwinięta infrastruktura związana z wykorzystaniem energii odnawialnej;
- brak kanalizacji w części gminy, zanieczyszczenie środowiska;
- niska świadomość ekologiczna;

Sfera przestrzenno-funkcjonalna i techniczna

Analizując sferę przestrzenną gminy, można zidentyfikować następujące problemy:

- niszczejące zabytki;
- zbyt mało miejsc przygotowanych dla mieszkańców chcących aktywnie spędzać wolny czas;
- bardzo ograniczona ilość miejsc parkingowych przy obiektach użyteczności publicznej, placówkach handlowych i innych powszechnie użytkowanych
- niska estetyka przestrzeni publicznych (wyeksploatowane place zabaw, brak zieleni, małej architektury);
- przestarzałe, energochłonne oświetlenie uliczne;
- niski stopień wykorzystania niektórych obiektów gminnych
- niewystarczające zaplecze techniczne szkół;
- braki w infrastrukturze sportowo-rekreacyjnej i kultury;
- niepełny poziom skanalizowania i zwodociągowania obszarów rewitalizowanych.

W związku z tym, iż na obszar rewitalizacji powinien również charakteryzować się potencjałami, w procesie pracy dokonano ich identyfikacji. Zidentyfikowane potencjały znajdują się w poniższej tabeli.

Tabela 33. Zidentyfikowane potencjały na obszarze zdegradowanym i rewitalizacji

Zidentyfikowane potencjały
· każda z miejscowości zlokalizowanych na obszarze zdegradowanym i rewitalizacji posiada ukształtowane swoje centrum, · dość wysoki stopień skanalizowania i zgazyfikowania miejscowości zlokalizowanych na obszarze zdegradowanym i rewitalizacji, · wysokie walory środowiska naturalnego, · sprawnie funkcjonujący Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, · funkcjonujące jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej, · systematycznie rozwijana baza sportowo-rekreacyjna, · zwiększająca się liczba funkcjonujących organizacji pozarządowych nastawionych na rozwiązywanie problemów lokalnych, · aktywność władz gminy w zakresie kultury i promocji, · bardzo wysokie walory krajobrazowe – położenie w granicach Wschodniobeskidzkiego Obszaru Chronionego Krajobrazu, · wysoki wskaźnik lesistości (lasy zajmują 43% powierzchni gminy) i wysoka jakość zasobów leśnych. · przepływająca przez teren miejscowości zlokalizowanych na obszarze zdegradowanym i rewitalizacji rzeka San, · wolne, niezagospodarowane obiekty na terenie miejscowości zlokalizowanych na obszarze zdegradowanym i rewitalizacji, · wysoki udział wydatków na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w budżecie gminy Dydnia, na terenie miejscowości zlokalizowanych na obszarze zdegradowanym i rewitalizacji.

Źródło: Opracowanie własne

I.8. DELIMITACJA OBSZARU ZDEGRADOWANEGO I REWITALIZACJI

Delimitacja obszaru zdegradowanego

Powyższa diagnoza pozwoliła na przeprowadzenie delimitacji obszaru zdegradowanego i rewitalizacji. W celu wyznaczenia obszaru zdegradowanego i rewitalizacji nastąpiło w oparciu o identyfikację

wskaźników, które są mniej korzystne niż średnia dla gminy. Dodatkowo wyznaczając obszar zdegradowany i rewitalizacji uwzględniono wyniki badań społecznych oraz jakościowych. W procesie badań społecznych (zarówno ilościowych jak i warsztatów) mieszkańcy oraz interesariusze procesu rewitalizacji wskazywali miejsca, które w odczuciu społecznym potrzebują najpilniejszej interwencji rewitalizacyjnej.

Zgodnie z Instrukcją dotyczącą przygotowania projektów rewitalizacyjnych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020 oraz preferencji dla projektów mających na celu przywrócenie ładu przestrzennego problemem pierwszoplanowym dla podjęcia programu rewitalizacji jest wskazanie obszaru zdegradowanego, na którym zidentyfikowano destrukcyjne procesy społeczne, przestrzenno-funkcjonalne, gospodarcze oraz środowiskowe, które doprowadziły do jego trwałej degradacji.

Do delimitacji wykorzystano następujące wskaźniki:

W sferze społecznej:
- liczby osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej na 100 mieszkańców – powód: potrzeba ochrony macierzyństwa (wielodzietność)
- liczby osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej na 100 mieszkańców – powód: niepełnosprawność
- liczby osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej na 100 mieszkańców – powód: bezrobocie
- liczby osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej na 100 mieszkańców – powód długotrwała choroba
- liczby osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej na 100 mieszkańców – składki zdrowotne
- liczby osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej na 100 mieszkańców – stypendia szkolne
- liczba przestępstw na 100 mieszkańców w 2016
- liczba wydanych Niebieskich Kart w przeliczeniu na 100 mieszkańców w 2016 r.
- liczba organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 100 mieszkańców w 2016 r.
- ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2016 r.
- ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2016 r.

W pozostałych sferach analizowano następujące wskaźniki:

W technicznej:
- Przeciętna powierzchnia użytkowa nieruchomości w mkw. oddanej do użytkowania
- Przeciętna liczba izb w lokalu oddanym do użytkowania
- Liczba mieszkań oddanych do użytkowania na 1000 mieszkańców

W gospodarczej:
- Liczba przedsiębiorstw na 100 mieszkańców w 2016 r.
- Liczba przedsiębiorstw na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2016 r.
- Liczba przedsiębiorstw na 100 mieszkańców w 2014 roku
- Liczba nowo zarejestrowanych przedsiębiorstw zarejestrowanych w latach 2015 – 2016 na 100 osób
- Liczba nowo zarejestrowanych przedsiębiorstw w 2014 roku na 100 osób

W sferze przestrzenno-funkcjonalnej przeanalizowano położenie, strukturę funkcjonalno-przestrzenną, strukturę użytkowania gruntów gminy, stan dróg oraz stan dziedzictwa kulturowego i zabytków.

Sferę środowiskową przeanalizowano natomiast pod względem form ochrony przyrody, zanieczyszczenia powietrza, stanu jakościowego wód powierzchniowych oraz zagrożenia powodziowego.

Tabela 34. Podsumowanie wskaźników gorszych od średniej dla gminy

	Liczba ludności	Sfera społeczna	Sfera gospodarcza	Sfera techniczna	Suma
Dydnia	1548	7	0	3	10
Grabówka	565	1	3	3	7
Jabłonka	1078	8	4	2	14

Końskie	475	2	4	3	9
Krzemienna	422	8	2	3	13
Krzywe	409	5	5	1	11
Niebocko	1594	7	1	2	10
Niewistka	301	7	5	2	14
Obarzym	363	6	5	3	14
Temeszów	333	4	1	3	8
Ulucz	87	4	4	3	11
Witryłów	439	4	5	3	12
Wydrna	579	4	3	0	7

Źródło: Opracowanie własne

W związku z tym, że obszar zdegradowany powinien cechować się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk społecznych, przyjęto, iż musi to ponad 60% wskaźników w sferze społecznej gorszych od średniej dla gminy. Dodatkowo musi występować kryzysowa w co najmniej jednej z sfer. W procesie delimitacji uwzględniono również liczbę mieszkańców oraz strategiczny charakter miejscowości. Za obszar zdegradowany należy uznać sołectwa: Dydnia, Jabłonkę. Niebocko ora Krzemienną. Obszar ten zamieszkiwany jest przez ponad 57% ludności oraz 4642 ludności. Dlatego należy zawęzić obszar rewitalizacji. Łączna powierzchnia obszaru obejmuje 40,78 km², co stanowi 31,37% całej gminy.

Rysunek 20. Obszar zdegradowany w gminie Dydnia

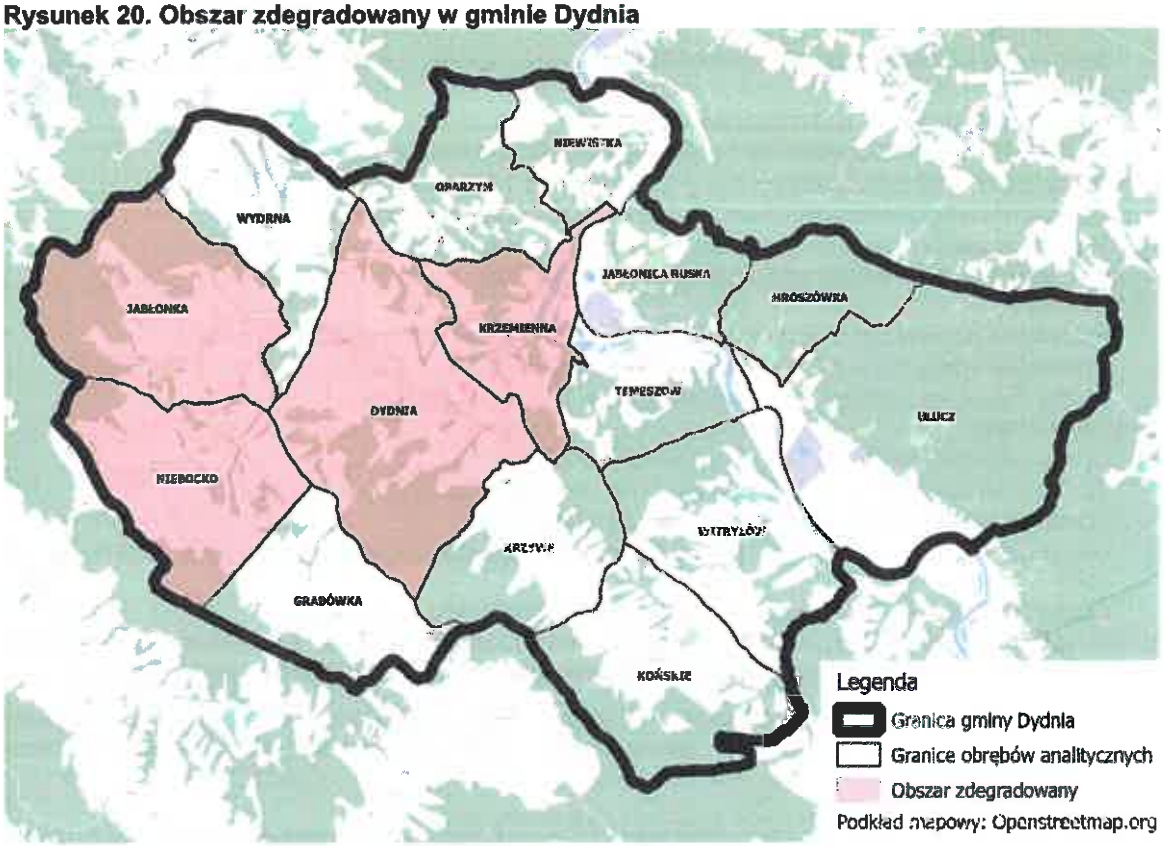

Źródło: Opracowanie własne

Delimitacja obszaru rewitalizacji

W związku z tym, że obszar zdegradowany przekracza ograniczenia wskazane w Wytycznych Ministra Rozwoju, tj. że obszar rewitalizacji nie może być większy niż 20% powierzchni gminu oraz nie może

obejmować więcej niż 30% mieszkańców gminy dokonano podziału sołectw zdegradowanych na mniejsze jednostki analityczne. W procesie podziału uwzględniono powiązania przestrzenno-funkcjonalne oraz spójność przestrzenną poszczególnych jednostek analitycznych. Jednocześnie w celu przeprowadzenia poprawności uwzględniono, aby w każdej jednostce była w miarę równomierna liczba ludności. Dlatego też:

- Dydnia została podzielona na 3 części, tj. od nr 1 do 120, od nr 121 do 240, oraz od nr 241 do końca,
- Jabłonka została podzielona na 2 części, od nr 1 do 120 oraz od nr 121 do końca,
- Niebocko zostało podzielone na 3 części, tj. od nr 1 do 120, od nr 121 do 240, oraz od nr 241 do końca,
- Krzemienna została uwzględniona w całości.

W celu wyznaczenia obszaru rewitalizacji dokonany podział na jednostki analityczne poddane analizie wskaźnikowej w podziale na sferę społeczną, gospodarczą i techniczną.

Pod względem liczby świadczeń rodzinnych na 100 mieszkańców najgorzej wypadł jeden z obszarów w Dydni od numeru 1 do 120 (12,89), następnie Niebocko od numeru 1-120 (9,76) oraz miejscowość Krzemienna (9,7). Najwięcej osób pobierających świadczenia pomocy społecznej na 100 mieszkańców znajduje się w Krzemiennej (14,5) oraz w Dydni 1-120 (8,67). Wskaźnik obciążenia demograficznego (Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym) najwyższy jest w Krzemiennej (30,32) oraz w Dydni, numery 121-240 (28,11). W przypadku osób korzystających z pomocy z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa najwięcej z nich w przeliczeniu na 100 mieszkańców w 2016 roku zamieszkiwało Dydnie, numery od 121-240 (4,51) oraz Niebocko numery od 121-240 (4,65). Najwięcej osób niepełnosprawnych na 100 mieszkańców najwięcej z nich zamieszkiwało Jabłonkę, numery od 1-120 (5,22) oraz Niebocko, numery 121-240 (6,55). Jeśli wziąć pod uwagę liczbę osób bezrobotnych na 100 mieszkańców najwięcej z nich zamieszkuje Dydnie, numery 121-240 (16,22) oraz Jabłonkę 1-120 (14,44), Niebocko 121-240 (17,11) jak również Krzemienną (14,11). Najwięcej osób korzystających z pomocy społecznej z powodu długotrwałej choroby na 100 mieszkańców zamieszkuje Jabłonkę, numery 1-120 (9,98) oraz Krzemienną (9,22). Pobierających stypendia osób na 100 mieszkańców najwięcej jest w Niebocku, numery 1-120 (5,58). Najmniej organizacji pozarządowych na 100 mieszkańców znajduje się w Niebocku, numery 121-240 (0) oraz numery 241 – do końca (0,12) oraz w Dydni, numery 121-240 (0,19). Najwięcej wydanych „Niebieskich Kart" w 2016 roku w przeliczeniu na 100 mieszkańców było w Dydni, numery 121-240 (0,38) oraz Niebocko, numery 121-240 (0,56).

Tabela 35. Zbiorcze zestawienie danych dotyczących obszaru zdegradowanego w podziale na jednostki analityczne w sferze społecznej

Miejscowość	Nr domów	Liczba ludności	Liczba świadczeń rodzinnych na 100 mieszkańców	Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 100 mieszkańców	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa (wielodzietność) na 100 mieszkańców w 2016 r.	Liczba osób niepełnosprawnych na 100 mieszkańców w 2016 r.	Liczba bezrobotnych na 100 mieszkańców w 2016 r.	Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z powodu długotrwałej choroby na 100 mieszkańców w 2016 r.	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w postaci stypendia na 100 mieszkańców na w 2016 r.	Liczba organizacji pozarządowych na 100 mieszkańców w 2016 r.	Liczba wydanych „Niebieskich Kart" na 100 mieszkańców w 2016 r.
Dydnia	1-120	450	12,89	26,32	8,67	3,55	1,33	9,88	7,23	1,11	1,11	0,22
	121 – 240	520	9,23	28,11	7,69	4,51	4,21	16,22	8,25	2,12	0,19	0,38

Fundusze Europejskie Pomoc Techniczna
MINISTERSTWO ROZWOJU
PODKARPACKIE
Unia Europejska Fundusz Spójności

	241	576	6,77	27,55	4,86	4,22	2,98	12,33	8,86	1,74	0,69	0
Jabłonka	1 – 120	556	8,45	27,77	3,78	3,98	5,22	14,44	9,98	1,26	0,18	0,17
	121 -	522	8,24	27,63	4,79	1,44	2,33	13,21	6,55	1,15	0,57	0,19
Niebocko	1 – 120	502	9,76	22,01	5,58	2,87	2,39	12,31	5,44	5,58	1	0,4
	121 – 240	530	8,11	22,47	2,08	4,65	6,55	17,11	8,23	2,08	0	0,56
	241 -	562	5,34	22,31	2,67	3,02	3,38	11,11	1,22	2,67	0,18	0,35
Krzemienna		422	9,7	30,32	14,5	3,58	3,9	14,11	9,22	2,5	0,24	0
Średnia dla gminy			10,2	27,73	14,8	3,14	3,32	13,53	7,75	3,9	0,37	0,17

Źródło: opracowanie własne na podstawie UG Dydnia

Biorąc pod uwagę sferę gospodarczą najmniejszą liczbą przedsiębiorstw w przeliczeniu na 100 mieszkańców charakteryzowała się Jabłonka, numery 1-120 (3,77) oraz numery 121 do końca (4,05), jak również Dydnia, numery 121-240 (4,55). W przypadku liczby przedsiębiorstw w przeliczeniu na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym sytuacja wypada podobnie jak w poprzednim wskaźniku. Najmniej przedsiębiorstw jest w Jabłonce, numery 121 do końca (5,81) oraz numery 1-120 (6,21), następnie w Niebocku, numery 121-240 (7,25). Najmniej przedsiębiorstw na 100 mieszkańców w 2014 roku było w miejscowości Jabłonka, numery 1-120 (2,99). Biorąc pod uwagę liczbę nowo zarejestrowanych przedsiębiorstw w latach 2015/2016 na 100 mieszkańców najgorzej wypadła Jabłonka, numery 1-120 (0,68) oraz numery 121 do końca (0,23). W 2014 najmniej nowo zarejestrowanych przedsiębiorstw na 100 osób było w Dydni, numery 121-240 (0,18) oraz Niebocko, numery 241 do końca, (0,21).

Tabela 36. Zbiorcze zestawienie danych dotyczących obszaru zdegradowanego w podziale na jednostki analityczne w sferze gospodarczej

Miejscowość	Nr domów	Liczba przedsiębiorstw na 100 mieszkańców w 2016 r.	Liczba przedsiębiorstw na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2016 r.	Liczba przedsiębiorstw na 100 mieszkańców w 2014 roku	Liczba nowo zarejestrowanych przedsiębiorstw zarejestrowanych w latach 2015 – 2016 na 100 osób	Liczba nowo zarejestrowanych przedsiębiorstw w 2014 roku na 100 osób
Dydnia	1-120	6,22	12,41	3,28	0,83	0,56
	121 – 240	4,55	10,55	3,74	0,92	0,18
	241	8,25	9,88	6,88	2,43	0,32
Jabłonka	1 – 120	3,77	6,21	2,99	0,68	0,23
	121 -	4,05	5,81	3,88	0,23	0,31
Niebocko	1 – 120	5,11	8,55	3,72	1,85	0,28
	121 – 240	5,55	7,25	3,71	1,43	0,22
	241 -	6,21	7,48	3,85	1,02	0,21
Krzemienna		5,21	7,94	3,74	1,42	0,23
Gmina		4,76	7,51	3,75	0,95	0,25

Źródło: opracowanie własne na podstawie UG Dydnia

W sferze technicznej wyszczególniono między innymi przeciętną powierzchnię użytkową nieruchomości w mkw. oddanej do użytkowania, gdzie najgorzej sytuacja wypadła w Krzemiennej (0), następnie w Jabłonce, numery 1-120 (88,94). Biorąc pod uwagę przeciętną liczbę izb w lokalu do użytkowania najwięcej znajduje się w Niebocku, numery 1-120. Najgorzej sytuacja wypada w Krzemiennej (0) oraz w Niebocku, numery 121-140 (3,28). Ostatni wskaźnik w tej sferze dotyczy liczby mieszkań oddanych do użytkowania na 1000 mieszkańców. W Krzemiennej nie oddano do użytkowania w 2015 roku

żadnego mieszkania. Następnie, najmniej mieszkań w przeliczeniu na 1000 mieszkańców oddano w Dydni, numery 1-120 (1,21).

Tabela 37. Zbiorcze zestawienie danych dotyczących obszaru zdegradowanego w podziale na jednostki analityczne w sferze technicznej

Miejscowość	Nr domów	Przeciętna powierzchnia użytkowa nieruchomości w mkw. oddanej do użytkowania	Przeciętna liczba izb w lokalu oddanym do użytkowania	Liczba mieszkań oddanych do użytkowania na 1000 mieszkańców w 2015 roku
Dydnia	1-120	110,11	4,5	1,21
	121 – 240	120,89	5	1,38
	241	134,11	5,5	1,45
Jabłonka	1 – 120	88,94	4,5	1,38
	121 -	160,24	6,12	2,08
Niebocko	1 – 120	141,12	8,35	1,84
	121 – 240	110,81	3,28	1,32
	241 -	123,11	6	1,38
Krzemienna		0	0	0
Gmina		125,8	5,58	1,46

Źródło: opracowanie własne na podstawie UG Dydnia

Powyższa diagnoza pozwoliła na przeprowadzenie delimitacji obszaru rewitalizacji. Wyznaczenie obszaru rewitalizacji nastąpiło w oparciu o identyfikację wskaźników, które są mniej korzystne niż średnia dla gminy. W przypadku gorszej wartości wskaźnika (w zależności od rodzaju wskaźnika - wyższej lub niższej) niż średnia dla całej gminy przypisano w poniższej tabeli wartość 1. Natomiast, wartość 0 oznacza, że dla konkretnej jednostki analitycznej odnotowano lepszą wartość wskaźnika niż dla całej gminy.

Tabela 38. Zbiorcze zestawienie wskaźników ze wskazaniem wartości niekorzystnych względem średniej dla gminy w sferze społecznej

Miejscowość	Nr domów	Liczba świadczeń rodzinnych na 100 mieszkańców	Ludność w wieku	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 100 mieszkańców	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa (wielodzietność) na 100	Liczba osób niepełnosprawnych na 100 mieszkańców w 2016 r.	Liczba bezrobotnych na 100 mieszkańców w 2016 r.	Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z powodu długotrwałej choroby na 100 mieszkańców w 2016 r.	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w postaci stypendia na 100 mieszkańców na w 2016 r.	Liczba organizacji pozarządowych na 100 mieszkańców w 2016 r.	Liczba wydanych „Niebieskich Kart" na 100 mieszkańców w 2016 r.	Suma wskaźników gorszych od średniej dla gminy
Dydnia	1-121	1	0	0	1	0	0	0	0	0	1	3
	121 – 240	0	1	0	1	1	1	1	0	1	1	7
	241	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	2
Jabłonka	1 – 120	0	1	0	1	1	1	1	0	1	0	6
	121 -	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
Niebocko	1 – 120	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	2
	121 – 240	0	0	0	1	1	1	1	0	1	1	6
	241 -	0	0	0	0	1	0	0	0	1	1	3
Krzemienna		0	1	0	1	1	1	1	0	1	0	6

Fundusze Europejskie Pomoc Techniczna
MINISTERSTWO ROZWOJU
PODKARPACKIE
Unia Europejska Fundusz Spójności

Tabela 39. Zbiorcze zestawienie wskaźników ze wskazaniem wartości niekorzystnych względem średniej dla gminy w sferze gospodarczej

Miejscowość	Nr domów	Liczba przedsiębiorstw na 100 mieszkańców w 2016 r.	Liczba przedsiębiorstw na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2016 r.	Liczba przedsiębiorstw na 100 mieszkańców w 2014 roku	Liczba nowo zarejestrowanych przedsiębiorstw zarejestrowanych w latach 2015 – 2016 na 100 osób	Liczba nowo zarejestrowanych przedsiębiorstw w 2014 roku na 100 osób	Suma wskaźników gorszych od średniej dla gminy
Dydnia	1-120	0	0	1	1	0	2
	121 – 240	1	0	1	1	1	4
	241	0	0	0	0	0	0
Jabłonka	1 – 120	1	1	1	1	1	5
	121 -	1	1	0	1	0	3
Niebocko	1 – 120	0	0	1	0	0	1
	121 – 240	0	1	1	0	1	3
	241 -	0	1	0	0	1	1
Krzemienna		0	0	1	0	1	2

Źródło: opracowanie własne na podstawie UG Dydnia

Tabela 40. Zbiorcze zestawienie wskaźników ze wskazaniem wartości niekorzystnych względem średniej dla gminy w sferze technicznej

Miejscowość	Nr domów	Przeciętna powierzchnia użytkowa nieruchomości w mkw. oddanej do użytkowania	Przeciętna liczba izb w lokalu oddanym do użytkowania	Liczba mieszkań oddanych do użytkowania na 1000 mieszkańców	Suma wskaźników gorszych od średniej dla gminy
Dydnia	1-120	1	1	1	3
	121 – 240	1	1	1	3
	241	0	1	1	2
Jabłonka	1 – 120	1	1	1	3
	121 -	0	0	0	0
Niebocko	1 – 120	0	0	0	0
	121 – 240	1	1	1	3
	241 -	1	0	1	2
Krzemienna		1	1	1	3

Źródło: opracowanie własne na podstawie UG Dydnia

Tabela 41. Zbiorcze zestawienie wskaźników w analizowanych sferach

Miejscowość	Nr domów	Sfera społeczna	Sfera gospodarcza	Sfera techniczna	Łącznie
Dydnia	1-120	3	2	3	8
	121 – 240	7	4	3	14
	241	2	0	2	4
Jabłonka	1 – 120	6	5	3	14
	121 -	1	3	0	4
Niebocko	1 – 120	2	1	0	3

	121 – 240	6	3	3	12
	241 -	3	1	2	6
Krzemienna		6	2	3	11

Źródło: opracowanie własne na podstawie UG Dydnia

Obszar rewitalizacji należy wyznaczyć na Krzemienną, Dydnię (numery domów 121 – 240), Jabłonkę (1 – 120) oraz Niebocko (121 – 240). Na obszarze rewitalizacji mieszka łącznie 2028 osób. Co stanowi 24,76% wszystkich mieszkańców. Obszar rewitalizacji obejmuje 97,09 km², co stanowi 18,98% powierzchni całej gminy.

Rysunek 21. Obszar rewitalizacji w gminie Dydnia

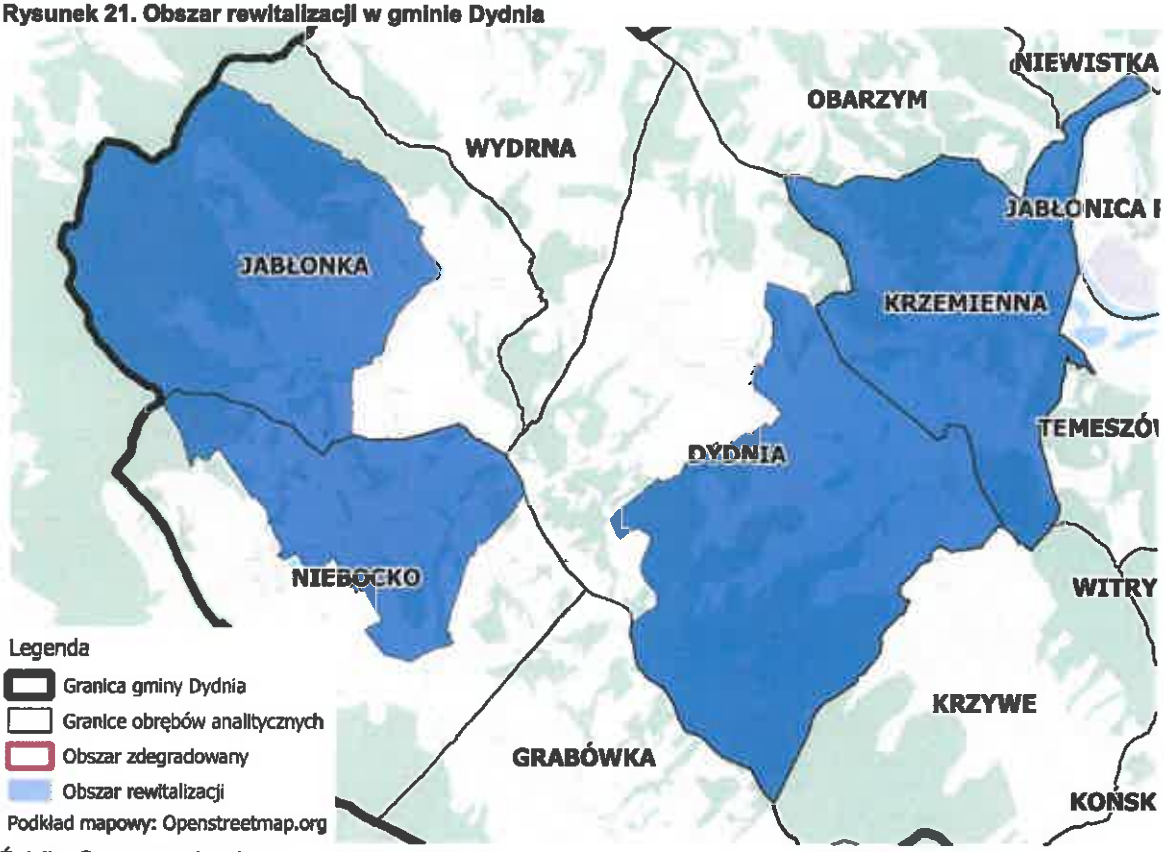

Źródło: Opracowanie własne

Wskaźniki referencyjne

Zgodnie instrukcją, wyznaczony obszar rewitalizacji powinien charakteryzować się gorszymi wskaźnikami od zawartych w instrukcji wartości referencyjnych obliczonych dla województwa podkarpackiego. Należało wykazać, że wyznaczony obszar rewitalizacji zgodnie z Wytycznymi charakteryzuje się minimum 4 wskaźnikami z kategorii: Demografia, Rynek pracy, Pomoc społeczna, Edukacja, Podmioty gospodarcze, Bezpieczeństwo publiczne, Uwarunkowania przestrzenne, Integracja społeczna, Ochrona środowiska, których wartości są niższe niż od wartości referencyjnych dla województwa podkarpackiego, przy czym maksymalnie jest to 1 wskaźnik z każdej kategorii.

Poniższa tabela przedstawia zestawianie wyników wskaźników dla obszaru rewitalizacji ze wskaźnikami referencyjnymi dla województwa podkarpackiego. Obszar rewitalizacji w gminie Dydnia spełnia warunek posiadania minimum 4 wskaźników (maksymalnie po 1 wskaźniku z każdej kategorii) gorszych niż wartości referencyjnych dla województwa podkarpackiego w następujących kategoriach: integracja

społeczna, pomoc społeczna, demografia i uwarunkowania przestrzenne. Obszar rewitalizacji kwalifikuje się zatem do wsparcia w ramach RPO WP 2014-2020.

Uzasadnienie wyboru poszczególnych wskaźników:

Frekwencja w wyborach do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego: rady gminy, na terenie województwa podkarpackiego w 2014 r.

Istotnym elementem w małych gminach jest kwestia kapitału społecznego i integracji społecznej. Chociaż są to cechy jakościowe, można to pośrednio zobrazować za pomocą udziału lokalnej społeczności w wyborach samorządowych. Niska frekwencja wyborcza świadczy o braku zintegrowania społeczności lokalnej i o niskim zaangażowaniu w sprawy lokalne. Dlatego też działania integrujące mają na celu pobudzenie aktywności społecznej są niezwykle istotne dla rewitalizowanych obszarów.

Korzystający ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu niepełnosprawności w przeliczeniu na 100 osób wg miejsca zamieszkania

Duża liczba osób korzystających z pomocy społecznej w przeliczeniu na 100 osób wg miejsca zamieszkania świadczy o tym, iż spora część znajduje się w trudnej sytuacji życiowej. Ww. beneficjenci są głównymi odbiorcami działań rewitalizacyjnych. Duża liczba osób korzystających z pomocy społecznej tytułu niepełnosprawności w przeliczeniu na 100 osób wg miejsca zamieszkania świadczy również pośrednio o poziomie zamożności mieszkańców. Ludzie Ci są z reguły bardzo często narażeni bądź już wykluczeniu społecznie.

Ludność w wieku poprodukcyjnym w stosunku do ludności w wieku produkcyjnym wg faktycznego miejsca zamieszkania

Duża liczba osób w wieku poprodukcyjnym w stosunku do ludności w wieku produkcyjnym wg faktycznego miejsca zamieszkania świadczy o tym, iż społeczeństwo gminy starzeje się. W konsekwencji wiąże to się z większym obciążeniem ekonomicznym gminy. Jednocześnie osoby te potrzebują dedykowanych działań aktywizujących oraz przestrzeni, w która będzie dostosowana do ich potrzeb. Dlatego też niezbędne jest przeprowadzenie zarówno projektów miękkich oraz twardych, które spowodują trwałą aktywizację osób w wieku poprodukcyjnym.

Liczba budynków mieszkalnych zamieszkałych, wybudowanych przed rokiem 1989 w relacji do ogólnej liczby budynków mieszkalnych zamieszkałych

Liczba budynków mieszkalnych zamieszkałych, wybudowanych przed rokiem 1989 w relacji do ogólnej liczby budynków mieszkalnych zamieszkałych w 2011 r. wskaźnik ten jest istotny gdyż wiek budynków świadczy bardzo często o ich stanie technicznym oraz o rozwoju nowego budownictwa mieszkalnego. To z kolei przekłada się na atrakcyjność życia. Stare budynki bardzo często wyposażone są w stratą infrastrukturę wodno-kanalizacyjną. Dlatego też identyfikacja tego problemu jest bardzo istotna z punktu widzenia wyprowadzania obszaru rewitalizacji ze stanu kryzysowego.

Fundusze Europejskie Pomoc Techniczna
MINISTERSTWO ROZWOJU
PODKARPACKIE
Unia Europejska Fundusz Spójności

Tabela 42. Ze zestawianie wyników wskaźników dla obszaru rewitalizacji ze wskaźnikami referencyjnymi dla województwa podkarpackiego

	Kategoria: Integracja społeczna	Kategoria: pomoc społeczna	Kategoria: demografia	Kategoria: Uwarunkowania przestrzenne
	Frekwencja w wyborach do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego: rady gminy, na terenie województwa podkarpackiego	Korzystający ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu niepełnosprawności w przeliczeniu na 100 osób wg miejsca zamieszkania	Ludność w wieku poprodukcyjnym w stosunku do ludności w wieku produkcyjnym wg faktycznego miejsca zamieszkania	Liczba budynków mieszkalnych zamieszkałych, wybudowanych przed rokiem 1989 w relacji do ogólnej liczby budynków mieszkalnych zamieszkałych
Obszar rewitalizacji	49,44 % (2014 rok)	3,38 (2014 r.)	30,2% (2014 r,)	80,21% (2011 rok)
Wskaźnik referencyjny				
Województwo Podkarpackie	50,87% (2014 rok)	3,16 (2014 r.)	27,9% (2014 r.)	76,36% (2011 rok)

Źródło: Opracowanie własne

I.9. SKALA I CHARAKTER POTRZEB REWITALIZACYJNYCH

Osiągnięcie wizji będzie możliwe jeżeli gmina sprosta większości zidentyfikowanym potrzebom rewitalizacyjnym. Identyfikacja potrzeb rewitalizacyjnych nastąpiła w oparciu o przeprowadzoną diagnozę, w tym badania społeczne ilościowe i jakościowe oraz przeprowadzoną wizję lokalną. Zidentyfikowane potrzeby rewitalizacyjne:

w sferze społecznej:

- przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu,
- aktywizacja społeczna mieszkańców,
- przeciwdziałanie aktom wandalizmu (współodpowiedzialność za jakość przestrzeni publicznej),
- zmniejszenie skali ubóstwa i bezrobocia wśród mieszkańców,
- aktywizacja zawodowa mieszkańców,
- zwiększenie poziomu integracji mieszkańców,

w sferze przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej:

- stworzenie funkcjonalnych miejsc do integracji mieszkańców,
- uporządkowanie przestrzenni publicznych,

w sferze gospodarczej:

- ożywienie gospodarcze obszarów objętych rewitalizacją,

w sferze środowiskowej:

- zwiększenie świadomości ekologicznej wśród mieszkańców.

II. OPIS POWIĄZAŃ LOKALNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI GMINY, W TYM STRATEGIĄ ROZWOJU GMINY, STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY ORAZ STRATEGIĄ ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

Lokalny Program Rewitalizacji to jeden z podstawowych programów operacyjnych gminy. Planowane działania w ramach LPR powinny wpisywać się w rozwojową politykę prowadzoną przez Gminę oraz wizję, która przedstawia pożądany efekt całego procesu. Jednocześnie planowane działania rewitalizacyjne powinny być spójne z założeniami głównych dokumentów planistycznych i strategicznych obowiązujących w gminie oraz zewnętrznych.

Program Rewitalizacji odnosząc się w swych założeniach do zidentyfikowanych problemów mieszkańców na zdegradowanych obszarach gminy, uwzględnia kontekst innych dokumentów strategicznych na szczeblu lokalnym (stanowiąc istotny element całościowej wizji rozwoju jednostki), a także dokumentów regulujących działania w przedmiotowym obszarze na szczeblu subregionalnym, regionalnym, krajowym oraz europejskim. W związku z tym, komplementarność z innymi działaniami oraz priorytetami wpływa na skuteczność i efektywność procesu rewitalizacji. Zestawienie tych dokumentów wraz z nawiązaniem do ich założeń przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 43. Nawiązanie Lokalnego Programu Rewitalizacji do dokumentów strategiczno-programowych

Lp.	Nazwa dokumentu	Nawiązanie LPR-u do zapisów dokumentu strategiczno-programowego
		POZIOM EUROPEJSKI
1.	**Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu**	*Priorytet III.* Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu – wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną. Ponadto, wpływa na osiągnięcie 3 z 5 celów głównych: *CEL 1* Osiągnięcie wskaźnika zatrudnienia na poziomie 75% wśród kobiet i mężczyzn w wieku 20-64 lata. *CEL 4* Podniesienie poziomu wykształcenia, zwłaszcza poprzez dążenie do zmniejszenia odsetka osób zbyt wcześnie kończących naukę do poniżej 10% oraz poprzez zwiększenie, do co najmniej 40% osób w wieku 30-34 lat mających wykształcenie wyższe lub równoważne. *CEL 5* Wspieranie włączenia społecznego, zwłaszcza przez ograniczanie ubóstwa, mając na celu wydźwignięcie z ubóstwa lub wykluczenia społecznego, co najmniej 20 mln obywateli.
		POZIOM KRAJOWY
2.	**Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju**	*Obszar* Konkurencyjności i innowacyjności gospodarki: Innowacyjność gospodarki i kreatywność indywidualna: *Cel 3* Poprawa dostępności i jakości edukacji na wszystkich etapach oraz podniesienie konkurencyjności nauki; Kapitał Ludzki: *Cel 6* Rozwój kapitału ludzkiego poprzez wzrost zatrudnienia i stworzenie „workfarestate"; *Obszar* Równoważenia potencjału rozwojowego regionów Polski: Rozwój regionalny: *Cel 8* Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych; *Obszar* Efektywności i sprawności państwa: Kapitał społeczny: *Cel 11* Wzrost społecznego kapitału rozwoju.
3.		Działania Do 2020 r.:

Fundusze Europejskie Pomoc Techniczna
MINISTERSTWO ROZWOJU
PODKARPACKIE
Unia Europejska Fundusz Spójności

	Strategia na rzecz odpowiedzialnego rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030r.) - SOR	(...) Wspieranie realizacji zintegrowanych działań rewitalizacyjnych na podstawie programów rewitalizacji ukierunkowanych na przekształcenie obszarów zdegradowanych (w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym, przestrzenno-funkcjonalnym, technicznym). Działania po 2020 r.: Promowanie podejścia partycypacyjnego w podejmowaniu decyzji oraz w zakresie zarządzania miastami i realizacji działań rewitalizacyjnych, w tym nacisk na realizację niskoemisyjnych strategii miejskich oraz strategii zrównoważonej mobilności miejskiej na funkcjonalnych obszarach zurbanizowanych.
4.	**Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010–2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie**	*Cel główny:* Efektywne wykorzystywanie specyficznych regionalnych i innych terytorialnych potencjałów rozwojowych dla osiągania celów rozwoju kraju – wzrostu, zatrudnienia i spójności w horyzoncie długookresowym. *Cel 2* Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych („spójność").
5.	**Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020**	Dokument służy osiągnięciu *celu głównego* i *strategicznych kierunków działań* dla Polski Wschodniej: Zasoby pracy i jakość kapitału ludzkiego – Przeciwdziałanie wykluczeniu na makroregionalnym rynku pracy, Wzmocnienie potencjału nowoczesnych kadr dla gospodarki opartej na wiedzy.
6.	**Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030**	Jest to najważniejszy dokument dotyczący ładu przestrzennego Polski. Jego celem strategicznym jest efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej zróżnicowanych potencjałów rozwojowych do osiągnięcia konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia i większej sprawności państwa oraz spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej w długim okresie. Gminny Program Rewitalizacji Gminy Dydnia nawiązuje do *Celu 2* niniejszego dokumentu, tj.: Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów.
POZIOM REGIONALNY I SUBREGIONALNY		
7.	**Strategia Rozwoju Województwa - Podkarpackie 2020**	**Obszar: Kapitał ludzki i społeczny** Cel 2: Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego jako czynników: innowacyjności regionu oraz poprawy poziomu życia mieszkańców. **Obszar: Sieć osadnicza** Cel 3: Podniesienie dostępności oraz poprawa spójności funkcjonalno-przestrzennej jako element budowania potencjału rozwojowego regionu.
8.	**Regionalna Strategia Innowacji Województwa**	**Priorytet:** Rozwój inteligentny, zrównoważony i trwały, sprzyjający włączeniu społecznemu:

	Podkarpackiego na lata 2014-2020 na rzecz inteligentnej specjalizacji (RIS3)	II cel strategiczny inteligentnej specjalizacji JAKOŚĆ ŻYCIA: rozwój województwa podkarpackiego jako regionu o najwyższej jakości życia.
9.	**Strategia Rozwoju Powiatu Brzozowskiego na lata 2015-2024**	Cel strategiczny nr 2: Wysoki poziom bezpieczeństwa środowiskowego i społecznego: Cel operacyjny 2.6.: Zmniejszenie poziomu występowania patologii społecznych Cel strategiczny nr 3: Większy stopień wykorzystania zasobów ludzkich na rynku pracy powiatu Cel operacyjny 3.1.: Obniżenie poziomu bezrobocia
		POZIOM LOKALNY
10.	**Strategia Rozwoju Gminy Dydnia na lata 2007-2020**	**Potencjał ludzki:** Cel 6: Wzrost aktywności w zakresie poprawy swojej sytuacji życiowej – wyższa aktywność mieszkańców Cel 7: Ograniczenie zjawisk patologii zachowań społecznych Cel 8: Wzrost zaangażowania mieszkańców w działalność społeczną Cel 10: Ograniczenie niekorzystnych zjawisk demograficznych **Potencjał techniczny:** Cel 1: Rozwinięta infrastruktura drogowa: oświetlone drogi, wybudowane chodniki przy drodze wojewódzkiej, powiatowych i gminnych Cel 3: Rozwinięta i odpowiednio wyposażona baza oświatowa i kulturalna Cel 9: Rozbudowana infrastruktura turystyczna, rekreacyjna, sportowa Cel 10: Rozwinięta infrastruktura związana z realizacją zadań pomocy społecznej: zapewnione mieszkania socjalne, chronione, dzienne ośrodki wsparcia rodzin i dziecka, dom opieki społecznej, warsztaty terapii zajęciowej **Potencjał gospodarczy:** Cel 3: Wzrost dochodów gospodarstw rolnych z pozarolniczej działalności gospodarczej, w tym z agroturystyki.
11.	**Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego**	W zakresie zagospodarowania przestrzennego Gminny Program Rewitalizacji Gminy Dydnia jest zgodny z Miejscowymi Planami, które stanowią podstawę planowania przestrzennego w gminie. Spośród wyznaczonych obszarów rewitalizowanych tylko jeden, w miejscowości Jabłonka pokrywa się z miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego, ale nie wymaga zmian.
12.	**Projekt Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Dydnia**	Prace nad opracowaniem Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Dydnia zostały rozpoczęte po podjęciu przez Radę Gminy uchwały z dnia 11 października 2007 r. Po opracowaniu projektu Studium oraz prognozy jego oddziaływania na środowisko, w dniu 16 lutego 2010 r. rozpoczęto procedurę uzgodnień tego dokumentu. Obecnie trwają prace nad dostosowaniem projektu Studium do wymagań Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska, w związku z jego negatywnymi opiniami dotyczącymi tego dokumentu, przedstawionymi w pismach w dniach: 30 czerwca 2010 r., 18 września 2012 r. oraz 22 lutego 2013r.

		Zapisana w LPR wizja, cel nadrzędny oraz cele strategiczne i operacyjne z kierunkami działań rewitalizacyjnych są zbieżne z założeniami i zapisami projektu Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego oraz stanowią o ich uszczegółowieniu. Projekt Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego wskazuje obszary zabudowane wymagające uporządkowania i rehabilitacji. Tereny wymagające przekształceń i rehabilitacji pokrywają się z wyznaczonymi w LPR obszarami zdegradowanymi i rewitalizacji.

Źródło: opracowanie własne

III. OPIS WIZJI STANU OBSZARU PO PRZEPROWADZENIU REWITALIZACJI

Wizja przedstawia pożądany obraz rzeczywistości, który ma być osiągnięty poprzez realizację działań zapisanych w LPR. Jest ona opisem wizerunku obszaru rewitalizacji w przyszłości, przy założeniu wystąpienia korzystnych uwarunkowań. Wizja jest możliwie szczegółową „fotografią" stanu i sytuacji obszaru rewitalizacji w 2023 roku. Jest to koncepcja, która powinna być motywująca, sformułowana w sposób pozytywny, z uwzględnieniem lokalnych uwarunkowań. Jest ukierunkowana prognostycznie, tak więc wskazuje generalny kierunek jej rozwoju.

Podsumowując, wizja stanowi wzorzec określający stan i tożsamość obszaru rewitalizacji po realizacji zapisów LPR.

Mając na uwadze specyfikę obszarów i procesów rewitalizacyjnych, uznano, iż należy przyjąć wspólną wizję dla wszystkich, rozwijając jej treść na pięć kluczowych sfer:

Społeczna: *w rewitalizowanych obszarach mieszkają aktywni i zaangażowani w sprawy społeczne mieszkańcy, którzy mają stworzone warunki do osobistego rozwoju, aktywnego spędzania czasu wolnego oraz mający warunki do dobrego zabezpieczenia materialnego.*

Gospodarcza: *na obszarach rewitalizacji poprawiły się warunki do podejmowania i prowadzenia działalności gospodarczej. Rozwinięta infrastruktura techniczna umożliwia pełną dostępność obiektów handlowych i usługowych, zakładów rzemieślniczych.*

Środowiskowa: *na terenach rewitalizowanych wyeliminowano lub zredukowano istniejące zagrożenia, uporządkowano i zapewniono dostępność terenów zielonych i skwerów, jako miejsc aktywnej rekreacji i wypoczynku. Zwiększyła się liczba instalacji odnawialnych źródeł energii.*

Przestrzenno-funkcjonalna i techniczna: *na zrewitalizowanych obszarach została uporządkowana gospodarka przestrzenią, wzrosła estetyka miejsc publicznych i ich wyposażenie. Dostępne są obiekty służące do uprawiania rekreacji i sportu, place zabaw, ścieżki i trasy, parki obiekty szkolne i kultury, oraz obiekty zabytkowe. Zagospodarowane zostały niszczejące i niewykorzystywane obiekty, zmodernizowano infrastrukturę drogową z chodnikami, oświetleniem i parkingami. Funkcjonują obiekty zapewniające opiekę osobom jej wymagającym oraz dostępne są mieszkania komunalne.*

Przedstawiona Wizja odnosi się do zdiagnozowanych potrzeb mieszkańców obszaru rewitalizacji. Odpowiada na problemy opisane w diagnozie oraz wskazane w pogłębionej analizie obszaru rewitalizacji. Jest odpowiedzią na to, jak mieszkańcy chcieliby widzieć Gminę po przeprowadzonych działaniach rewitalizacyjnych. Kluczowym zagadnieniem jest zniwelowanie zjawisk kryzysowych oraz wykorzystanie potencjału obszaru rewitalizacji w celu podniesienia jakości życia mieszkańców.

Fundusze Europejskie Pomoc Techniczna
MINISTERSTWO ROZWOJU
PODKARPACKIE
Unia Europejska Fundusz Spójności

IV. CELE REWITALIZACJI ORAZ ODPOWIADAJĄCE IM KIERUNKI DZIAŁAŃ SŁUŻĄCYCH ELIMINACJI LUB OGRANICZENIU NEGATYWNYCH ZJAWISK

Wizja przedstawia pożądany stan obszarów rewitalizacji w przyszłości. Aby jego osiągnięcie było możliwe konieczne jest wyznaczenie celów rewitalizacji, które będą kierunkowały podejmowane działania. Poniżej prezentowana jest zakładana struktura rezultatów LPR.

Rysunek 22. Struktura rezultatów LPR

Cel nadrzędny rewitalizacji:

Poprawa jakości życia mieszkańców zdegradowanego obszaru Gminy Dydnia poprzez ograniczenie wysokiej koncentracji problemów społecznych, gospodarczych, przestrzennych, środowiskowych oraz kulturowych

Wyznaczony cel nadrzędny kierunkuje proces wyprowadzania obszaru rewitalizacji ze stanu kryzysowego. Wynika on ze zidentyfikowanych problemów i potrzeb rewitalizacyjnych i ma przyczynić się do odnowy oraz ożywienia podobszarów rewitalizacji. Powinien być on realizowany wspólnie z wszystkimi interesariuszami LPR.

Interesariuszami LPR zgodnie z Ustawą o rewitalizacji są:

- mieszkańcy obszaru rewitalizacji oraz właściciele, użytkownicy wieczyści nieruchomości i podmioty zarządzające nieruchomościami znajdującymi się na tym obszarze, w tym spółdzielnie mieszkaniowe, wspólnoty mieszkaniowe i towarzystwa budownictwa społecznego,

- inni mieszkańcy Gminy Dydnia,
- podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze gminy działalność gospodarczą,
- podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze gminy działalność społeczną, w tym organizacje pozarządowe i grupy nieformalne,
- jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne,
- organy władzy publicznej.

Cele rewitalizacji wskazują na rezultaty o kluczowym znaczeniu oraz długiej perspektywie czasowej. Ukierunkowują działania, których zadaniem jest wyprowadzanie obszaru rewitalizacji ze stanu kryzysowego, a w rezultacie poprawy jego sytuacji, co w konsekwencji przekłada się na całą gminę. Uszczegółowieniem celów strategicznych są cele operacyjne i przypisane im kierunki działań.

Cele operacyjne wskazują na sposób osiągnięcia celów strategicznych w zakresie przedsięwzięć właściwych dla wychodzenia z sytuacji kryzysowej obszaru rewitalizacji.

Przedsięwzięcia rewitalizacyjne odnoszą się do zidentyfikowanych na etapie diagnozy i jej pogłębienia problemów oraz potencjałów obszarów rewitalizacji. Skupiają się na priorytetach rewitalizacji, jakimi jest poprawa warunków i jakości życia mieszkańców poprzez zintegrowane działania w podsystemach: społecznym, przestrzenno-funkcjonalnym i gospodarczym.

Cele wyznaczone w poszczególnych podsystemach zostały przedstawione w poniższej tabeli.

Tabela 44. Struktura celów strategicznych i operacyjnych w poszczególnych podsystemach

Podsystem	Cele strategiczne	Cele operacyjne
Społeczny	1. **Poprawa jakości życia na obszarach rewitalizowanych**	1.1. Poprawa sytuacji materialnej mieszkańców
		1.2. Ożywienie społeczne i kulturalne
Przestrzenno-funkcjonalny	2. **Uporządkowana gospodarka i ład przestrzenny**	2.1. Poprawa estetyki i wyposażenia miejsc o charakterze publicznym
		2.2. Dostępne, wyposażone tereny rekreacyjne
		2.3. Zwiększenie zasobu mieszkań komunalnych
		2.4. Zwiększenie dostępności placówek opiekuńczych
		2.5. Dobrze utrzymane i zachowane obiekty publiczne i zabytkowe
Gospodarczy	3. **Wzrost potencjału gospodarczego obszarów rewitalizowanych**	3.1. Poprawa konkurencyjności lokalnych przedsiębiorstw
Środowiskowy	4. **Poprawa stanu środowiska naturalnego**	4.1. Zachowane i wyeksponowane cenne zasoby środowiska naturalnego

Źródło: Opracowanie własne

W Lokalnym Programie Rewitalizacji zostały wyznaczone 4 cele strategiczne w pięciu podsystemach. Wyznaczone cele skupiają się na niwelowaniu zdiagnozowanych zjawisk kryzysowych oraz wzmacnianiu istniejących potencjałów.

Podsystem społeczny

Aspekt społeczny jest priorytetowy w procesie prowadzenia rewitalizacji, dlatego też niezwykle ważne jest jego uwzględnienie we wszystkich wyznaczonych celach, które będą służyły osiągnięciu sformułowanej wizji obszaru po przeprowadzonym procesie rewitalizacji. Sformułowana wizja zakłada aktywizację społeczno-kulturalną i zawodową mieszkańców oraz zwiększenie poziomu integracji różnych grup społecznych co będzie służyło wzrostowi poziomu kapitału społecznego i ludzkiego. Niezwykle ważnym aspektem poruszanym w wizji jest przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu, dlatego ten element również został zawarty w sformułowanych celach. Należy również pamiętać, że problemy społeczne dotyczą określonych grup społecznych. W związku z tym, ważne jest, aby działaniami rewitalizacyjnymi objąć wszystkie grupy zagrożone wykluczeniem społecznym.

Tabela 45. Kierunki działań oraz przypisane zjawiska kryzysowe i potencjały do celu strategicznego 1

Cel strategiczny 1. Poprawa jakości życia na obszarach rewitalizowanych	
Cel operacyjny 1.1.: **Poprawa sytuacji materialnej mieszkańców**	
Kierunki działań	- Tworzenie warunków do wzrostu przedsiębiorczości mieszkańców i ich samozatrudnienia. - Aktywizacja osób bezrobotnych w kierunku poszukiwania pracy - (współorganizowanie kursów, szkoleń, doradztwa z innymi podmiotami /np. organizacje pozarządowe, Izba Gospodarcza w Krośnie, Lokalna Grupa Działania Ziemia Brzozowska i inne).
Powiązanie ze zjawiskami kryzysowymi	– wysoka stopa bezrobocia, – duża liczba osób korzystających z pomocy społecznej. – ograniczone możliwości podnoszenia kwalifikacji zawodowych lub przekwalifikowania; – zbyt niska przedsiębiorczość mieszkańców;
Powiązanie z potencjałami	– wysokie walory środowiska naturalnego. – sprawnie funkcjonujący Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, – zwiększająca się liczba funkcjonujących organizacji pozarządowych nastawionych na rozwiązywanie problemów lokalnych, – aktywność władz gminy w zakresie kultury i promocji, – bardzo wysokie walory krajobrazowe – położenie w granicach Wschodniobeskidzkiego Obszaru Chronionego Krajobrazu,
Cel operacyjny 1.2.: **Ożywienie społeczne i kulturalne**	
Kierunki działań	- Organizacja miejsca eksponującego dziedzictwo historyczne i kulturowe gminy. - Restaurowanie zabytków.
Powiązanie ze zjawiskami kryzysowymi	– zbyt mała aktywność fizyczna mieszkańców Gminy; – duża liczba dzieci z wadami postawy; – niski stopień wykorzystania gospodarczego walorów turystycznych gminy; – niszczejące zabytki; – zbyt mało miejsc przygotowanych dla mieszkańców chcących aktywnie spędzać wolny czas; – Bardzo ograniczona ilość miejsc parkingowych przy obiektach użyteczności publicznej, placówkach handlowych i innych powszechnie użytkowanych – Niska estetyka przestrzeni publicznych (wyeksploatowane place zabaw, brak zieleni, małej architektury). – Niski stopień wykorzystania niektórych obiektów gminnych – Niewystarczające zaplecze techniczne szkół; – Braki w infrastrukturze sportowo-rekreacyjnej i kultury;
Powiązanie z potencjałami	– zwiększająca się liczba funkcjonujących organizacji pozarządowych nastawionych na rozwiązywanie problemów lokalnych, – aktywność władz gminy w zakresie kultury i promocji,

Źródło: Opracowanie własne

Fundusze Europejskie Pomoc Techniczna
MINISTERSTWO ROZWOJU
PODKARPACKIE
Unia Europejska Fundusz Spójności

Podsystem przestrzenno-funkcjonalny i techniczny

Realizacja celów i działań w podsystemie przestrzenno-funkcjonalnym przyczyni się do uporządkowania przestrzeni publicznej na obszarze rewitalizacji oraz podniesienia jakości życia mieszkańców i wzmocnienia procesu integracji społecznej. Modernizacja ciągów komunikacyjnych spowoduje również poprawę bezpieczeństwa. Działania te dotyczą wszystkich mieszkańców.

Tabela 46. Kierunki działań oraz przypisane zjawiska kryzysowe i potencjały do celu strategicznego 2

Cel strategiczny 2.: Uporządkowana gospodarka i ład przestrzenny	
Cel operacyjny 2.1.: **Poprawa estetyki i wyposażenia miejsc o charakterze publicznym**	
Kierunki działań	- Zagospodarowywanie i wyposażanie centrów miejscowości. - Zagospodarowywanie i wyposażanie parków podworskich. - Zagospodarowywanie i wyposażanie miejsc atrakcyjnych turystycznie.
Powiązanie ze zjawiskami kryzysowymi	– zbyt mała aktywność fizyczna mieszkańców Gminy; – duża liczba dzieci z wadami postawy; – niski stopień wykorzystania gospodarczego walorów turystycznych gminy; – niszczejące zabytki; – zbyt mało miejsc przygotowanych dla mieszkańców chcących aktywnie spędzać wolny czas; – Bardzo ograniczona ilość miejsc parkingowych przy obiektach użyteczności publicznej, placówkach handlowych i innych powszechnie użytkowanych – Niska estetyka przestrzeni publicznych (wyeksploatowane place zabaw, brak zieleni, małej architektury). – Niski stopień wykorzystania niektórych obiektów gminnych – Niewystarczające zaplecze techniczne szkół; – Braki w infrastrukturze sportowo-rekreacyjnej i kultury;
Powiązanie z potencjałami	– systematycznie rozwijana baza sportowo-rekreacyjna, – każda z miejscowości posiada ukształtowane swoje centrum, – dość wysoki stopień skanalizowania i zgazyfikowania gminy, – bardzo wysokie walory krajobrazowe – położenie w granicach Wschodniobeskidzkiego Obszaru Chronionego Krajobrazu,
Cel operacyjny 2.2.: **Dostępne, wyposażone tereny rekreacyjne**	
Kierunki działań	- Zagospodarowywanie niewykorzystanych terenów i przestrzeni publicznych (np. parków podworskich) na cele rekreacyjne. - Rozwijanie infrastruktury sportowo-rekreacyjnej.
Powiązanie ze zjawiskami kryzysowymi	– zbyt mała aktywność fizyczna mieszkańców Gminy; – niski stopień wykorzystania gospodarczego walorów turystycznych gminy; – niszczejące zabytki; – zbyt mało miejsc przygotowanych dla mieszkańców chcących aktywnie spędzać wolny czas; – Bardzo ograniczona ilość miejsc parkingowych przy obiektach użyteczności publicznej, placówkach handlowych i innych powszechnie użytkowanych – Niska estetyka przestrzeni publicznych (wyeksploatowane place zabaw, brak zieleni, małej architektury). – Niski stopień wykorzystania niektórych obiektów gminnych – Braki w infrastrukturze sportowo-rekreacyjnej i kultury;
Powiązanie z potencjałami	– systematycznie rozwijana baza sportowo-rekreacyjna, – aktywność władz gminy w zakresie kultury i promocji,

	– bardzo wysokie walory krajobrazowe – położenie w granicach Wschodniobeskidzkiego Obszaru Chronionego Krajobrazu, – wysoki wskaźnik lesistości (lasy zajmują 43% powierzchni gminy) i wysoka jakość zasobów leśnych, – przepływająca przez teren gminy rzeka San, – wysoki udział wydatków na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w budżecie gminy Dydnia.
Cel operacyjny 2.3.: Zwiększenie zasobu mieszkań komunalnych	
Kierunki działań	- Adaptowanie niewykorzystanych obiektów komunalnych na mieszkania komunalne.
Powiązanie ze zjawiskami kryzysowymi	– brak mieszkań komunalnych;
Powiązanie z potencjałami	– wolne, niezagospodarowane obiekty gminne, – dość wysoki stopień skanalizowania i zgazyfikowania gminy,
Cel operacyjny 2.4.: Zwiększenie dostępności placówek opiekuńczych	
Kierunki działań	- Tworzenie i wspieranie tworzenia placówek całodobowej opieki nad osobami chorymi i obłożnie chorymi.
Powiązanie ze zjawiskami kryzysowymi	– Niski stopień wykorzystania niektórych obiektów gminnych – duża liczba osób korzystających z pomocy społecznej. – brak dostępu do oferty opieki dziennej i całodobowej dla osób starszych;
Powiązanie z potencjałami	– wolne, niezagospodarowane obiekty gminne, – dość wysoki stopień skanalizowania i zgazyfikowania gminy, – sprawnie funkcjonujący Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej,
Cel operacyjny 2.5.: Dobrze utrzymane i zachowane obiekty publiczne i zabytkowe	
Kierunki działań	- Organizacja miejsca eksponującego dziedzictwo historyczne i kulturowe gminy. - Restaurowanie zabytków.
Powiązanie ze zjawiskami kryzysowymi	– niski stopień wykorzystania gospodarczego walorów turystycznych gminy; – niszczejące zabytki; – Bardzo ograniczona ilość miejsc parkingowych przy obiektach użyteczności publicznej, placówkach handlowych i innych powszechnie użytkowanych – Niska estetyka przestrzeni publicznych (wyeksploatowane place zabaw, brak zieleni, małej architektury). – Niski stopień wykorzystania niektórych obiektów gminnych – Braki w infrastrukturze sportowo-rekreacyjnej i kultury;
Powiązanie z potencjałami	– wysoki udział wydatków na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w budżecie gminy Dydnia; – aktywność władz gminy w zakresie kultury i promocji, – każda z miejscowości posiada ukształtowane swoje centrum, – dość wysoki stopień skanalizowania i zgazyfikowania gminy, – wysokie walory środowiska naturalnego,

Źródło: Opracowanie własne

Podsystem gospodarczy

Realizacja celów w podsystemie gospodarczym przyczyni się do ożywienia ekonomicznego, a także na całym rewitalizowanym obszarze. Poprawa warunków materialnych mieszkańców obszaru przyczyni się z kolei do poprawy ich warunków socjalno-bytowych. Jednocześnie realizacja działań w podsystemie gospodarczym będzie miała wpływ na integrację wśród mieszkańców oraz ich zrzeszanie się w formalne i nieformalne grupy społeczne.

Tabela 47. Kierunki działań oraz przypisane zjawiska kryzysowe i potencjały do celu strategicznego 3

Cel strategiczny 3. Wzrost potencjału gospodarczego obszarów rewitalizowanych	
Cel operacyjny 3.1.: Poprawa konkurencyjności lokalnych przedsiębiorstw	
Kierunki działań	- Tworzenie warunków do wzrostu przedsiębiorczości mieszkańców i ich samozatrudnienia. - Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości (ulgi podatkowe, udostępnianie lokali z zasobu mienia komunalnego, udzielanie pomocy prawno-administracyjnej, promowanie miejscowej przedsiębiorczości).
Powiązanie ze zjawiskami kryzysowymi	– wysoka stopa bezrobocia, – słabo rozwinięty sektor MŚP; – zbyt niska przedsiębiorczość mieszkańców; – niski stopień wykorzystania gospodarczego walorów turystycznych gminy;
Powiązanie z potencjałami	– dość wysoki stopień skanalizowania i zgazyfikowania gminy, – wysokie walory środowiska naturalnego, – sprawnie funkcjonujący Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej,

Źródło: Opracowanie własne

Podsystem środowiskowy

Realizacja celów w podsystemie środowiskowym przyczyni się do zachowania środowiska przyrodniczego, zmiany świadomości mieszkańców w tym zakresie oraz zwiększenia stopnia wykorzystywania OZE.

Cel strategiczny 4. Poprawa stanu środowiska naturalnego	
Cel operacyjny 4.1.: Zachowane i wyeksponowane cenne zasoby środowiska naturalnego	
Kierunki działań	- Rozbudowa sieci kanalizacyjnych i oczyszczalni ścieków oraz sieci wodociągowych. - Realizowanie działań podnoszących poziom świadomości ekologicznej mieszkańców i turystów. - Instalowanie systemów wykorzystujących odnawialne źródła energii (OZE) w obiektach użyteczności publicznej. - Propagowanie wykorzystania OZE w budynkach prywatnych.
Powiązanie ze zjawiskami kryzysowymi	– słabo rozwinięta infrastruktura związana z wykorzystaniem energii odnawialnej; – brak kanalizacji w części gminy, zanieczyszczenie środowiska; – niska świadomość ekologiczna;
Powiązanie z potencjałami	– dość wysoki stopień skanalizowania i zgazyfikowania gminy, – wysokie walory środowiska naturalnego, – bardzo wysokie walory krajobrazowe – położenie w granicach Wschodniobeskidzkiego Obszaru Chronionego Krajobrazu, – wysoki wskaźnik lesistości (lasy zajmują 43% powierzchni gminy) i wysoka jakość zasobów leśnych, – przepływająca przez teren gminy rzeka San,

Źródło: Opracowanie własne

Fundusze Europejskie Pomoc Techniczna
MINISTERSTWO ROZWOJU
PODKARPACKIE
Unia Europejska Fundusz Spójności

V. OPIS PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH

Nabór przedsięwzięć rewitalizacyjnych został przeprowadzony w dniach 16.05.2017 do 26.05.2017r.metodą uspołecznioną, co oznacza, że każdy interesariusz procesu rewitalizacji mógł przedstawić swój pomysł na działania rewitalizacyjne. Wypełnione karty można było złożyć w Urzędzie Gminy w Dydni, drogą elektroniczną – wysyłając formularz mailem.

Łącznie zostało złożonych 13 kart.

V.1. OPIS PLANOWANYCH PODSTAWOWYCH PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH

Realizacja celów możliwa będzie przede wszystkim poprzez wdrożenie przedsięwzięć rewitalizacyjnych o charakterze społecznym, a także przestrzenno-funkcjonalnym i gospodarczym. Lokalny Program Rewitalizacji zakłada realizację 8 przedsięwzięć (6 inwestycyjnych i 2 nieinwestycyjne), które przyczynią się w dużej mierze do zniwelowania negatywnych zjawisk społecznych zdiagnozowanych na obszarze rewitalizacji oraz dodatkowo przyczynią się do uporządkowania ładu przestrzennego i ożywienia gospodarczego. Realizacja przedsięwzięć zwiększy poziom integracji mieszkańców, w tym integracji międzypokoleniowej, zwiększy ich aktywność społeczną i zawodową, a także zwiększy poziom odpowiedzialności za dbałość o przestrzeń publiczną oraz za podejmowane przedsięwzięcia.

Tabela 48. Przedsięwzięcie rewitalizacyjne nr 1

Obszar: Dydnia	
Nazwa projektu	**Rewitalizacja parku w Dydni**
Podmioty realizujące projekt	Gmina Dydnia
Zakres realizowanych zadań	Kompleksowa rewaloryzacja parku obejmująca przebudowę drogi dojazdowej w celu poprawy dostępności obiektu oraz utworzenie miejsca spotkań integracji, rekreacji i wypoczynku. Zakres projektu obejmuje m.in.: - przebudowę asfaltowej drogi dojazdowej na odcinku 600m² (szacowany koszt zadania: 90 000 zł); - uporządkowanie terenu w tym wycinka/przecięcie krzewów, drzew, ew. nasadzenia na obszarze 2ha (szacowany koszt zadania: 40 000 zł); - budowę chodników ok. 200 m² (szacowany koszt zadania: 30 000 zł); - wykonanie parkingu (asfaltowego lub z kostki brukowej o pow. ok. 600 m² (szacowany koszt zadania: 108 000 zł); - wykonanie alejek, ścieżek spacerowych o powierzchni ok. 800 mb (szacowany koszt zadania: 52 000 zł); - utworzenie siłowni zewnętrznej (szacowany koszt zadania: 40 000 zł) - montaż elementów małej architektury (min. kosze, ławki parkowe, altanka (szacowany koszt zadania: 50 000 zł); - budowa boiska wielofunkcyjnego o pow. ok. 900 m², (szacowany koszt zadania: 140 000 zł); - wykonanie ogrodzenia o dł. ok. 200mb (szacowany koszt zadania: 30 000 zł).
Powiązanie z problemami	– niski stopień wykorzystania gospodarczego walorów turystycznych gminy; – niszczejące zabytki; – zbyt mało miejsc przygotowanych dla mieszkańców chcących aktywnie spędzać wolny czas;

Fundusze Europejskie Pomoc Techniczna
MINISTERSTWO ROZWOJU
PODKARPACKIE
Unia Europejska Fundusz Spójności

	– Bardzo ograniczona ilość miejsc parkingowych przy obiektach użyteczności publicznej, placówkach handlowych i innych powszechnie użytkowanych.
Lokalizacja (nr obiektu, nr działki)	2630, 2631/4, 2628, 2632
Szacowana wartość	580 000 zł
Potencjalne źródła finansowania	Poddziałanie 19.2 „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność" objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 w zakresie Rozwoju infrastruktury turystycznej i/lub rekreacyjnej i/lub kulturalnej. Budżet Gminy Alternatywne źródło finansowania przedsięwzięcia – udzielony przez bank kredyt.
Czas realizacji	2022-2023
Proponowane wskaźniki rezultatów i ich indykatywne wartości	Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją [ha] – 2.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie karty przedsięwzięcia

Tabela 49. Przedsięwzięcie rewitalizacyjne nr 2

Obszar: Dydnia	
Nazwa projektu	**Remont z rozbudową dworu w Dydni i rewitalizacja parku dworskiego – zespół rekreacyjno-uzdrowiskowy z funkcją konferencyjno-hotelową**
Podmioty realizujące projekt	Osoba fizyczna: Rafał Buśko
Zakres realizowanych zadań	Zakres projektu obejmuje m.in.: - remont starego dworu, pow. budynku 510m² (szacowany koszt zadania: 4500 000 zł); - odtworzenie stawów, na pow. 0,3 ha (szacowany koszt zadania: 180 000 zł); - remont spichlerza, pow. budynku 240 m² (szacowany koszt zadania: 350 000 zł); - remont oficyny, pow. budynku 280 m² (szacowany koszt zadania: 450 000zł); - adaptacja budynku magazynowego na zaplecze socjalne (szacowany koszt zadania: 120000zł) - remont zabytkowej kapliczki wraz z zabezpieczeniem pomnikowego dębu (szacowany koszt zadania: 70000zł) - zagospodarowanie terenu na pow. 1,5 ha (szacowany koszt zadania: 200 000 zł); - drogi chodniki, place 500,0m² (szacowany koszt zadania: 100 000 zł); - budowa ogrodzenia 500,0mb (szacowany koszt zadania: 150 000 zł).
Powiązanie z problemami	- niski stopień wykorzystania gospodarczego walorów turystycznych gminy;

	- niszczejące zabytki; - zbyt mało miejsc przygotowanych dla mieszkańców chcących aktywnie spędzać wolny czas; - bardzo ograniczona ilość miejsc parkingowych przy obiektach użyteczności publicznej, placówkach handlowych i innych powszechnie użytkowanych; - niska estetyka przestrzeni publicznych (wyeksploatowane place zabaw, brak zieleni, małej architektury).
Lokalizacja (nr obiektu, nr działki)	2633/4, 2631/7, 2631/8, 2633/1
Szacowana wartość	6120 000 zł
Potencjalne źródła finansowania	Środki własne.
Czas realizacji	2021-2023
Proponowane wskaźniki rezultatów i ich indykatywne wartości	Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją [ha] – ok. 2,70. Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach [szt.] – 3.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie karty przedsięwzięcia

Tabela 50. Przedsięwzięcie rewitalizacyjne nr 3

Obszar: Jabłonka	
Nazwa projektu	**Adaptacja starych wiat i terenu Zakładu Gospodarki Komunalnej na Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych**
Podmioty realizujące projekt	Gmina Dydnia.
Zakres realizowanych zadań	Zakres projektu przewiduje prace remontowo-budowlane, zakup wyposażenia w celu utworzenia PSZOK. Podstawowe zadania to: - wiata otwarta i zamykana, pow. obiektu 233,4 m² (szacowany koszt zadania: 200 000 zł); - boksy żelbetowe z zadaszeniem, pow. 150 m² (szacowany koszt zadania: 210 000 zł); - drogi, place, chodniki, pow. 1200m² (szacowany koszt zadania: 150 000); - ogrodzenie ok.150 mb (szacowany koszt zadania: 20 000 zł).
Powiązanie z problemami	– bardzo ograniczona ilość miejsc parkingowych przy obiektach użyteczności publicznej, placówkach handlowych i innych powszechnie użytkowanych; – niska estetyka przestrzeni publicznych (wyeksploatowane place zabaw, brak zieleni, małej architektury). – niski stopień wykorzystania niektórych obiektów gminnych.

Fundusze Europejskie Pomoc Techniczna
MINISTERSTWO ROZWOJU
PODKARPACKIE
Unia Europejska Fundusz Spójności

Lokalizacja (nr obiektu, nr działki)	810/2, 812/1, 812/3, 812/4.
Szacowana wartość	580 000 zł
Potencjalne źródła finansowania	Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020. DZIAŁANIE 4.2 GOSPODARKA ODPADAMI. Budżet Gminy.
Czas realizacji	2020 - 2023
Proponowane wskaźniki rezultatów i ich indykatywne wartości	Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją [ha] – ok. 1,5. Liczba wspartych Punktów Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych [szt.] – 1. Liczba osób objętych selektywnym zbieraniem odpadów [osoby] – 8182.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie karty przedsięwzięcia

Tabela 51. Przedsięwzięcie rewitalizacyjne nr 4

Obszar: Jabłonka	
Nazwa projektu	**Adaptacja pomieszczeń handlowych parteru budynku Domu Ludowego na świetlicę wiejską**
Podmioty realizujące projekt	Gmina Dydnia
Zakres realizowanych zadań	Remont trzech pomieszczeń o pow. 130,0m² w tym: – tynki, posadzki, stolarka, ścianki, instalacje, – roboty zewnętrzne, chodniki, dojścia.
Powiązanie z problemami	– zbyt mało miejsc przygotowanych dla mieszkańców chcących aktywnie spędzać wolny czas; – bardzo ograniczona ilość miejsc parkingowych przy obiektach użyteczności publicznej, placówkach handlowych i innych powszechnie użytkowanych – niska estetyka przestrzeni publicznych (wyeksploatowane place zabaw, brak zieleni, małej architektury). – niski stopień wykorzystania niektórych obiektów gminnych; – braki w infrastrukturze sportowo-rekreacyjnej i kultury.
Lokalizacja (nr obiektu, nr działki)	810/4, 810/3
Szacowana wartość	180000,00zł
Potencjalne źródła finansowania	Poddziałanie 19.2 „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność" objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 w zakresie Rozwoju infrastruktury turystycznej i/lub rekreacyjnej i/lub kulturalnej. Budżet Gminy.
Czas realizacji	2019-2021
Prognozowane rezultaty	Liczba osób korzystających z obiektu rocznie - 1500

Źródło: Opracowanie własne na podstawie karty przedsięwzięcia

Tabela 52. Przedsięwzięcie rewitalizacyjne nr 5

Obszar: Krzemienna	
Nazwa projektu	**Rewitalizacja starego dworu i parku w Krzemiennej – adaptacja i rozbudowa na cele społeczne - Dom Seniora oraz konferencyjno-hotelarskie**
Podmioty realizujące projekt	Osoba fizyczna: Rafał Buśko
Zakres realizowanych zadań	Kompleksowy remont obiektów zespołu dworskiego wraz z otoczeniem, ich adaptacja na cele społeczne oraz konferencyjno-hotelarskie Podstawowe parametry zadania: 1. Remont obiektów zespołu dworskiego remont starego dworu, budynek o pow. 710 m² (szacowany koszt zadania: 3 000 000 zł) - odtworzenie stawu o pow. 0,2ha (szacowany koszt zadania: 80 000 zł) - zagospodarowanie terenu na pow.1,5 ha (szacowany koszt zadania: 200 000 zł) - drogi chodniki, place, pow. 500 m² (szacowany koszt zadania: 100 000) - ogrodzenie, ok 500 mb (szacowany koszt zadania: 150 000 zł) 2. Dobudowa nowego obiektu uzupełniającego o funkcję podstawową o pow. 1500 m² (szacowany koszt zadania: 4500000zł) 3. Rewaloryzacja parku dworskiego. Zakres projektu obejmuje min.: - uporządkowanie terenu w tym wycinka/przecięcie krzewów, drzew, ew. nasadzenia na obszarze 2ha - wykonanie alejek (szacowany koszt zadania: 40 000 zł)
Powiązanie z problemami	- niski stopień wykorzystania gospodarczego walorów turystycznych gminy; - niszczejące zabytki; - zbyt mało miejsc przygotowanych dla mieszkańców chcących aktywnie spędzać wolny czas; - niska estetyka przestrzeni publicznych (wyeksploatowane place zabaw, brak zieleni, małej architektury); - braki w infrastrukturze sportowo-rekreacyjnej i kultury.
Lokalizacja (nr obiektu, nr działki)	511, 510/4, 512/4 – łącznie 1,14 ha
Szacowana wartość	8 070 000 zł

Potencjalne źródła finansowania	Środki własne.
Czas realizacji	2019-2023
Proponowane wskaźniki rezultatów i ich indykatywne wartości	Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją [ha] – 5,7195. Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach [szt.] – 3.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie karty przedsięwzięcia

Tabela 53. Przedsięwzięcie rewitalizacyjne nr 6

Tytuł	***Wzrost dostępności i jakości infrastruktury publicznej na obszarze rewitalizacji w Gminie Dydnia***
Zadania w przedsięwzięciu	Przedsięwzięcie nr 1 pn. ***Wzrost dostępności i jakości infrastruktury publicznej na obszarze rewitalizacji w Gminie Dydnia*** jest przedsięwzięciem składającym się z następujących zadań obejmujących: Zadanie nr 1: - **Modernizacja budynku i otoczenia szkoły w Jabłonce;** Zadanie nr 2: - **Przebudowa budynku ośrodka zdrowia na zakład długoterminowej opieki, z usługami opieki paliatywnej, mieszkania chronione;** Zadanie nr 3: - **Renowacja parku podworskiego w Niebocku wraz z nadaniem mu funkcji sportowo-rekreacyjnych;** Zadanie nr 4: - **Adaptacja poddasza budynku usługowo-mieszkalnego byłego Ośrodka Zdrowia w Niebocku na dodatkowe mieszkania komunalne.**
Zadanie nr 1 **Modernizacja budynku i otoczenia szkoły w Jabłonce**	
Lokalizacja	Obszar Jabłonka, działki o nr 19 dgr 802/2, 802/1, 801
Podmiot realizujący	Gmina Dydnia
Potencjalni partnerzy	Nie dotyczy.
Powiązanie z problemami	- zbyt mała aktywność fizyczna mieszkańców Gminy; - duża liczba dzieci z wadami postawy; - zbyt mało miejsc przygotowanych dla mieszkańców chcących aktywnie spędzać wolny czas; - bardzo ograniczona ilość miejsc parkingowych przy obiektach użyteczności publicznej, placówkach handlowych i innych powszechnie użytkowanych - niska estetyka przestrzeni publicznych (wyeksploatowane place zabaw, brak zieleni, małej architektury). - niski stopień wykorzystania niektórych obiektów gminnych. - niewystarczające zaplecze techniczne szkół.
Opis przedsięwzięcia	Przedsięwzięcie obejmuje przeprowadzenie prac adaptacyjnych poddasza budynku, zagospodarowanie przyległego terenu, w celu lepszego wykorzystania obiektu m.in.:

Tytuł	*Wzrost dostępności i jakości infrastruktury publicznej na obszarze rewitalizacji w Gminie Dydnia*
	- adaptację poddasza budynku szkoły z przeznaczeniem na utworzenie miejsc noclegowych z częścią socjalną (5 sal noclegowych o pow. 200 m², pomieszczenia socjalne o pow. 80,0 m² (szacowany koszt zadania: 140000 zł); oraz zagospodarowane terenu, w tym: - montaż ławek parkowych 10szt. (szacowany koszt zadania: 10 000 zł); - boiska wielofunkcyjne o pow. 600 m² (szacowany koszt zadania: 150 000); - budowa/remont ogrodzenia o dł.140 mb (szacowany koszt zadania: 40 000 zł); - chodniki, pow. 200 m² (szacowany koszt zadania: 40000 zł) - parking asfaltowy lub z kostki brukowej o pow. 700m² (szacowany koszt zadania: 100 000 zł).
Beneficjenci przedsięwzięcia	– mieszkańcy miejscowości Jabłonka oraz mieszkańcy Gminy Dydnia; – klienci okolicznych placówek handlowych i usługowych; – turyści.
Szacunkowe ramy finansowe	480 000 zł
Okres realizacji	2019 - 2021
Potencjalne źródła finansowania	Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Podkarpackiego na lata 2014-020. Priorytet VI, Działanie 6.3. Rewitalizacja przestrzeni regionalnej. Budżet Gminy. Alternatywne źródło finansowania przedsięwzięcia – udzielony przez bank kredyt.
Sposób oceny i miary	– protokół odbioru robót.
Rezultaty	Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją [ha] – 1,5. Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach [szt.] – 1.
Przedsięwzięcie komplementarne finansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego	Przedsięwzięcie nr 7 Aktywizacja i integracja osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w Gminie Dydnia - Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020. Oś priorytetowa VIII, Działanie 8.2. Aktywna integracja osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym prowadzona przez ośrodki pomocy społecznej/powiatowe centra pomocy rodzinie.
Zadanie nr 2 **Przebudowa budynku ośrodka zdrowia na zakład długoterminowej opieki, z usługami opieki paliatywnej, mieszkania chronione**	
Lokalizacja	Obszar: Krzemienna, działki o następujących numerach ewidencyjnych: 329, 331, 331/2, 330/2, 330/1, 326/3, 325/2.
Podmiot realizujący	Gmina Dydnia
Potencjalni partnerzy	Nie dotyczy.
Powiązanie z problemami	– niski stopień wykorzystania niektórych obiektów gminnych; – duża liczba osób korzystających z pomocy społecznej;

Tytuł	*Wzrost dostępności i jakości infrastruktury publicznej na obszarze rewitalizacji w Gminie Dydnia*
	– brak dostępu do oferty opieki dziennej i całodobowej dla osób starszych;
Opis przedsięwzięcia	Kompleksowy remont obiektów, ich adaptacja na Dom Seniora Zakres projektu obejmuje m.in.: - pow. budynku domu seniora, 600 m², roboty budowlane i instalacyjne (szacowany koszt zadania: 1 000 000 zł) - chodnik, 300 m² (szacowany koszt zadania: 50 000 zł); - droga i parking, 800 m² (szacowany koszt zadana: 100 000 zł); - wykonanie ogrodzenia i zagospodarowanie terenu na powierzchni 300 m² (szacowany koszt zadania: 100 000 zł).
Beneficjenci przedsięwzięcia	– mieszkańcy Gminy Dydnia wymagający długoterminowej opieki i opieki paliatywnej; – mieszkańcy Gminy Dydnia wymagający przystosowania do samodzielnego życia i uczestnictwa w życiu społecznym.
Szacunkowe ramy finansowe	1 250 000 zł
Okres realizacji	2018-2020
Potencjalne źródła finansowania	Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Podkarpackiego na lata 2014-020. Priorytet VI, Działanie 6.3. Rewitalizacja przestrzeni regionalnej. Budżet Gminy. Alternatywne źródło finansowania przedsięwzięcia – udzielony przez bank kredyt.
Sposób oceny i miary	
Rezultaty	Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach [szt.] – 1.
Przedsięwzięcie komplementarne finansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego	Przedsięwzięcie nr 8 Zwiększenie dostępu do usług społecznych w Gminie Dydnia - Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020. Oś priorytetowa VIII, Działanie 8.3. Zwiększenie dostępu do usług społecznych i zdrowotnych.
Zadanie nr 3 **Renowacja parku podworskiego w Niebocku wraz z nadaniem mu funkcji sportowo-rekreacyjnych**	
Lokalizacja	Obszar: Niebocko, działki o numerach ewidencyjnych: 1513/1, 1514/1, 1514/2, 1514/4, 1514/5, 1514/6, 1522/3, 1524, 1525, 1527, 1585, 1586.
Podmiot realizujący	Gmina Dydnia.
Potencjalni partnerzy	Nie dotyczy.
Powiązanie z problemami	- niski stopień wykorzystania gospodarczego walorów turystycznych gminy; - niszczejące zabytki; - zbyt mało miejsc przygotowanych dla mieszkańców chcących aktywnie spędzać wolny czas; - niska estetyka przestrzeni publicznych (wyeksploatowane place zabaw, brak zieleni, małej architektury); - braki w infrastrukturze sportowo-rekreacyjnej i kultury.
Opis przedsięwzięcia	Kompleksowa renowacja parku, adaptacja na cele sportowo – rekreacyjne, poprawa dostępności.

Tytuł	*Wzrost dostępności i jakości infrastruktury publicznej na obszarze rewitalizacji w Gminie Dydnia*
	Zakres projektu obejmuje m.in.: - przebudowę asfaltowej drogi dojazdowej na odcinku 500 m² (szacowany koszt zadania: 100 000 zł); - uporządkowanie terenu, w tym: wycinka/przecięcie krzewów, drzew, ew. nasadzenia na obszarze 3 ha (szacowany koszt zadania: 50 000 zł); - budowę chodników ok. 400 m² (szacowany koszt zadania: 60 000 zł); - wykonanie parkingu (asfaltowego lub z kostki brukowej o pow. ok. 600 m² (szacowany koszt zadania: 108 000 zł); - wykonanie alejek, ścieżek spacerowych o powierzchni ok. 1200 mb (szacowany koszt zadania: 72 000 zł); - utworzenie siłowni zewnętrznej (szacowany koszt zadania: 40 000 zł); - montaż elementów małej architektury (min. kosze, ławki parkowe, altanki (szacowany koszt zadania: 80 000 zł); - budowa boisk wielofunkcyjnych o pow. ok. 1200 m² (szacowany koszt zadania: 450 000 zł); - wykonanie ogrodzenia o dł. ok. 1200mb (szacowany koszt zadania: 150 000 zł).
Beneficjenci przedsięwzięcia	– mieszkańcy miejscowości Niebocko i Gminy Dydnia; – dzieci i młodzież ze szkół zlokalizowanych w Gminie Dydnia; – amatorzy sportu i rekreacji; – goście i turyści odwiedzający Gminę Dydnia.
Szacunkowe ramy finansowe	1 210 000 zł
Okres realizacji	2018-2020
Potencjalne źródła finansowania	Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Podkarpackiego na lata 2014-020. Priorytet VI, Działanie 6.3. Rewitalizacja przestrzeni regionalnej. Budżet Gminy. Alternatywne źródło finansowania przedsięwzięcia – udzielony przez bank kredyt.
Sposób oceny i miary	– protokół odbioru robót.
Rezultaty	Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją [ha] – 3.
Przedsięwzięcie komplementarne finansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego	Przedsięwzięcie nr 7 Aktywizacja i integracja osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w Gminie Dydnia - Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020. Oś priorytetowa VIII, Działanie 8.2. Aktywna integracja osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym prowadzona przez ośrodki pomocy społecznej/powiatowe centra pomocy rodzinie.
Zadanie nr 4 **Adaptacja poddasza budynku usługowo-mieszkalnego byłego Ośrodka Zdrowia w Niebocku na dodatkowe mieszkania komunalne**	
Lokalizacja	Obszar: Niebocko, działki o numerach ewidencyjnych: 135, dgr 407/5.
Podmiot realizujący	Gmina Dydnia
Potencjalni partnerzy	Nie dotyczy.
Powiązanie z problemami	- brak mieszkań komunalnych.
Opis przedsięwzięcia	Przedsięwzięcie obejmuje przebudowę budynku byłego Ośrodka Zdrowia na cele mieszkaniowe - mieszkania komunalne.

Tytuł	***Wzrost dostępności i jakości infrastruktury publicznej na obszarze rewitalizacji w Gminie Dydnia***
	Zakres projektu obejmuje m.in.: - przebudowa bud. – roboty budowlane (szacowany koszt zadania: 400 000 zł); - chodniki i miejsca parkingowe 300,0m² (szacowany koszt zadania: 60 000 zł); - ogrodzenie o dł. 230m (szacowany koszt zadania: 50 000zł). Powierzchnia 3 mieszkań adoptowanego, nieużytkowego strychu 180m².
Beneficjenci przedsięwzięcia	- mieszkańcy Gminy Dydnia objęci pomocą społeczną.
Szacunkowe ramy finansowe	510 000 zł
Okres realizacji	2018-2020.
Potencjalne źródła finansowania	Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Podkarpackiego na lata 2014-020. Priorytet VI, Działanie 6.3. Rewitalizacja przestrzeni regionalnej. Budżet Gminy. Alternatywne źródło finansowania przedsięwzięcia – udzielony przez bank kredyt.
Sposób oceny i miary	– protokół odbioru robót.
Rezultaty	Powierzchnia utworzonych mieszkań komunalnych [m²] – 180.
Przedsięwzięcie komplementarne finansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego	Przedsięwzięcie nr 8 Zwiększenie dostępu do usług społecznych w Gminie Dydnia - Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020. Oś priorytetowa VIII, Działanie 8.3. Zwiększenie dostępu do usług społecznych i zdrowotnych.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie karty przedsięwzięcia

Tabela 54. Przedsięwzięcie rewitalizacyjne nr 7: Aktywizacja i integracja osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w Gminie Dydnia

Tytuł	**Aktywizacja i integracja osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w Gminie Dydnia.**
Lokalizacja	Obszar Jabłonka, działki o nr 19 dgr 802/2, 802/1, 801 Obszar: Niebocko, działki o numerach ewidencyjnych: 1513/1, 1514/1, 1514/2, 1514/4, 1514/5, 1514/6, 1522/3, 1524, 1525, 1527, 1585, 1586.
Podmiot realizujący	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej (GOPS) w Dydni[3]
Potencjalni partnerzy	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Brzozowie, Gminny Ośrodek Kultury Bibliotek, Promocji i Wypoczynku (GOKBPiW) w Dydni, organizacje pozarządowe, osoby działające w grupach nieformalnych, np. klub seniora, grupa wolontariatu, szkoły podstawowe z obszaru rewitalizacji.
Powiązanie z problemami	W sferze społecznej przedsięwzięcie przyczyni się do rozwiązania następujących problemów:

[3] Jednostka organizacyjna JST posiadająca osobowość prawną

	- wysoka stopa bezrobocia, - duża liczba osób korzystających z pomocy społecznej, - zbyt mała aktywność fizyczna mieszkańców Gminy. W sferze przestrzenno-funkcjonalnej przedsięwzięcie przyczyni się do rozwiązania następujących problemów: - zbyt mało miejsc przygotowanych dla mieszkańców chcących aktywnie spędzać wolny czas, - niska estetyka przestrzeni publicznych (wyeksploatowane place zabaw, brak zieleni, małej architektury), - braki w infrastrukturze sportowo-rekreacyjnej i kultury.
Opis przedsięwzięcia	Realizacja przedsięwzięcia pozwoli na: zmianę postaw społecznych, integrację grup wykluczonych z lokalną społecznością, zaktywizowanie mieszkańców gminy (podniesienie ich aktywności zdrowotnej), zapobieganie wkluczeniom społecznym, poprawę jakości życia, wymianę doświadczeń, aktywizację zawodową osób bezrobotnych. Organizowana będzie pomoc w życiu codziennym (np. zakupy, załatwianie formalności urzędowych) oraz w życiu zawodowym (np. poradnictwo zawodowe, pomoc w przygotowaniu dokumentów typu CV, list motywacyjny, treningi przed rozmową kwalifikacyjną, próbne rozmowy o pracę). W związku z tym, w ramach przedsięwzięcia zostaną: – Zaangażowane podmioty wyspecjalizowane w zakresie aktywizacji zawodowej, – Wolontariat opiekuńczy, pomoc sąsiedzka i inne formy samopomocowe, – Zorganizowane zostaną wydarzenia kulturalne oraz happeningi wspierające integrację mieszkańców gminy[4], – Zorganizowane zostaną zabawy i zajęcia ruchowe dla wszystkich grup wiekowych, których celem będzie wyeliminowanie lub złagodzenie barier zdrowotnych utrudniających funkcjonowanie w społeczeństwie lub powodujących oddalenie od rynku pracy. W chwili obecnej na obszarze rewitalizacji nie ma dostosowywanych przede wszystkim przestrzeni, w których możliwa byłaby skuteczna realizacja przedsięwzięcia. Dlatego też w zdegradowanych przestrzeniach (otoczeniu szkoły w Jabłonce oraz parku podworskim w Niebocku) zostaną zagospodarowane przestrzenie służące jego realizacji. Atrakcyjne zagospodarowanie tych miejsc pozwoli na organizację zajęć i wydarzeń sportowo-rekreacyjnych dla wszystkich grup wiekowych, których celem będzie wyeliminowanie lub złagodzenie barier zdrowotnych utrudniających funkcjonowanie w społeczeństwie lub powodujących oddalenie od rynku pracy. Wszelkie działania w ramach przedsięwzięcia zaktywizują osoby narażone na wykluczenie społeczne. Ponowne włączenie w życie społeczne spowoduje też wzrost zaufania społecznego.
Grupa docelowa/ ostateczni odbiorcy wsparcia	– osoby lub rodziny korzystające ze świadczeń z pomocy społecznej, – osoby bezrobotne, którym zgodnie art. 33 ust. 1 pkt. 2c ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy ustalono profil pomocy III (Dz. U. 2017 poz. 1065 z późn. zm.).

[4] Koszt niekwalifikowalny

Szacunkowe ramy finansowe	50 000,00 zł
Okres realizacji	2018-2021
Potencjalne źródła finansowania	Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020. Oś priorytetowa VIII, Działanie 8.2, wkład własny instytucji i podmiotów realizujących projekt.
Sposób oceny i miary	– Listy obecności.
Rezultaty	– Liczba warsztatów tematycznych dla osób wykluczonych społecznie będących w wieku aktywności zawodowej, – Liczba osób objętych programem z obszarów objętych rewitalizacją, – Liczba zorganizowanych zajęć sportowo-rekreacyjnych.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie karty przedsięwzięcia

Tabela 55. Przedsięwzięcie rewitalizacyjne nr 8: Zwiększenie dostępu do usług społecznych w Gminie Dydnia

Tytuł	**Zwiększenie dostępu do usług społecznych w Gminie Dydnia**
Lokalizacja	Obszar: Krzemienna, działki o następujących numerach ewidencyjnych: 329, 331, 331/2, 330/2, 330/1, 326/3, 325/2. Obszar: Niebocko, działki o numerach ewidencyjnych: 135, dgr 407/5.
Podmiot realizujący	Gmina Dydnia.
Potencjalni partnerzy	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej (GOPS) w Dydni.
Powiązanie z problemami	W sferze społecznej przedsięwzięcie przyczyni się do rozwiązania następujących problemów: – brak mieszkań komunalnych, – brak dostępu do oferty opieki dziennej i całodobowej dla osób starszych. W sferze przestrzenno-funkcjonalnej przedsięwzięcie przyczyni się do rozwiązania następujących problemów: – niski stopień wykorzystania niektórych obiektów gminnych.
Opis przedsięwzięcia	W ramach projektu planuje się: – oferować usługi długoterminowej opieki, z usługami opieki paliatywnej i mieszkania chronione. Dzięki realizacji zadań w projekcie Gmina: – zapewnieni miejsca do bezpiecznego, aktywnego i godnego spędzania czasu osobom starszym i niesamodzielnym, – zorganizuje pomoc w rozwinięciu i wzmocnieniu aktywności oraz samodzielności życiowej rodzin zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, – zapewni pomoc psychologiczną, poradnictwo i niezbędne wsparcie. Celem projektu jest: – Zorganizowana opieka dla osób starszych (w tym przewlekle i ciężko chorych) i niepełnosprawnych; – Zorganizowane usługi wsparcia rodzin zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym.
Beneficjenci przedsięwzięcia	– seniorzy (w tym osoby przewlekle lub ciężko chore), – osoby niepełnosprawne,

Tytuł	**Zwiększenie dostępu do usług społecznych w Gminie Dydnia**
	– opiekunowie osób starszych przewlekle lub ciężko chorych i niepełnosprawnych, – rodziny zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym.
Szacunkowe ramy finansowe	100 000,00 zł
Okres realizacji	2018-2020.
Potencjalne źródła finansowania	Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020. Oś priorytetowa VIII, Działanie 8.3. Zwiększenie dostępu do usług społecznych i zdrowotnych. Budżet Gminy.
Rezultaty	Liczba utworzonych miejsc świadczenia usług w mieszkaniach wspomaganych i chronionych istniejących po zakończeniu projektu [szt.]. - 2. Liczba utworzonych ośrodków zapewniających stacjonarną opiekę całodobową osobom starszym i niesamodzielnym [szt.]. - 1.
Sposób oceny i miary	Lista osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami w postaci mieszkań chronionych i wspomaganych w programie. Lista osób korzystających z ośrodków zapewniających stacjonarną opiekę całodobową.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie karty przedsięwzięcia

Przedstawione powyżej przedsięwzięcia zostały ocenione merytorycznie i przyjęte jako spójny i powiązany pakiet przedsięwzięć podstawowych (bez wyodrębnienia przedsięwzięć uzupełniających). Przedsięwzięcia infrastrukturalne finansowane z EFRR są komplementarne z priorytetami inwestycyjnymi EFS i powiązane z realizacją celów w zakresie włączenia społecznego i walki z ubóstwem, a także przyczyniają się do zwiększenia możliwości znalezienia zatrudnienia.

Tabela 56. Lokalizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych w Dydni

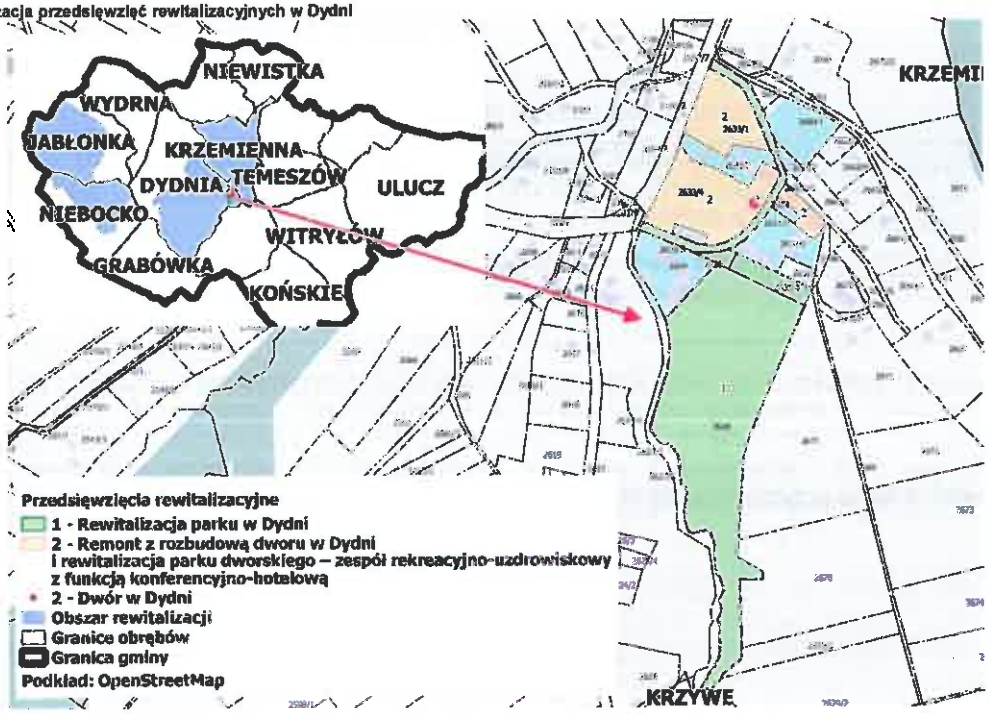

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 57. Lokalizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych w Jabłonce

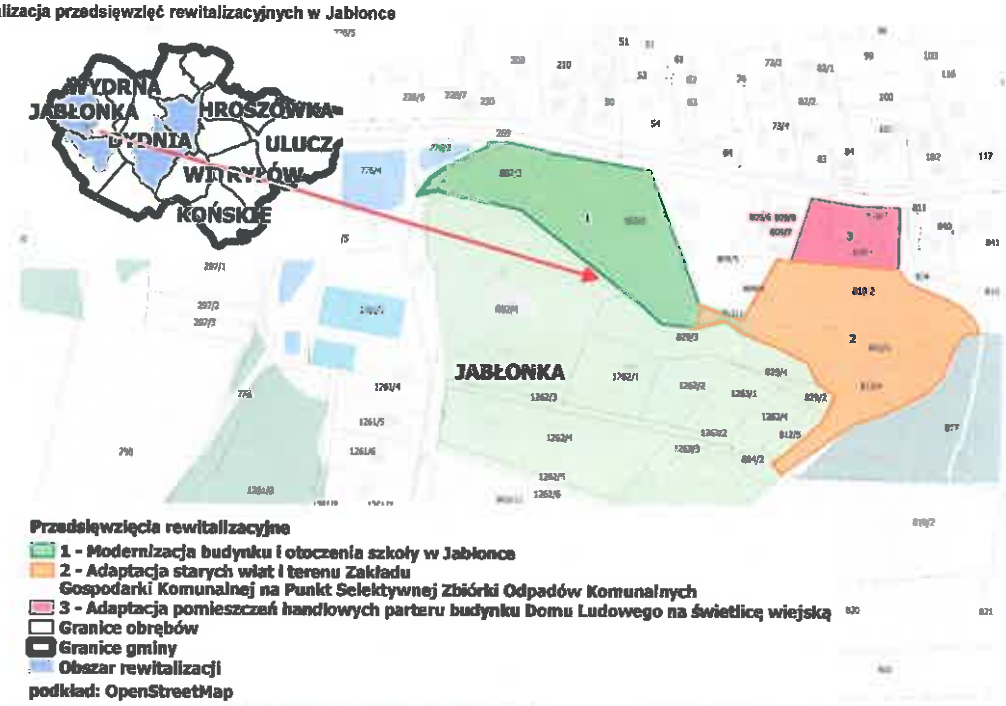

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 58. Lokalizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych w Krzemiennej

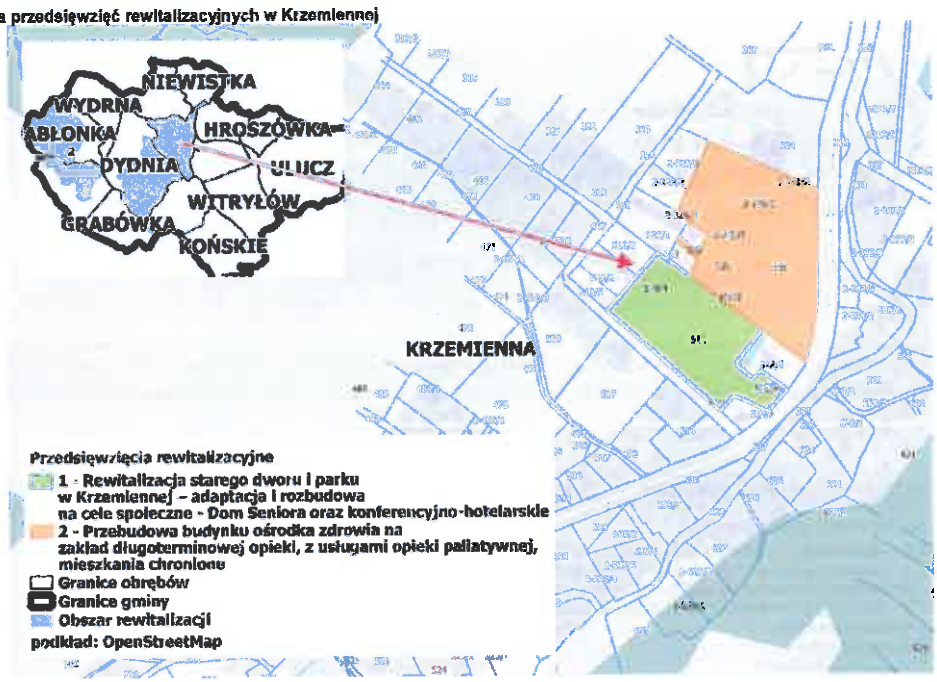

Źródło: Opracowanie własne

Fundusze Europejskie
MINISTERSTWO ROZWOJU
PODKARPACKIE
Unia Europejska

Tabela 59. Lokalizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych w Niebocku

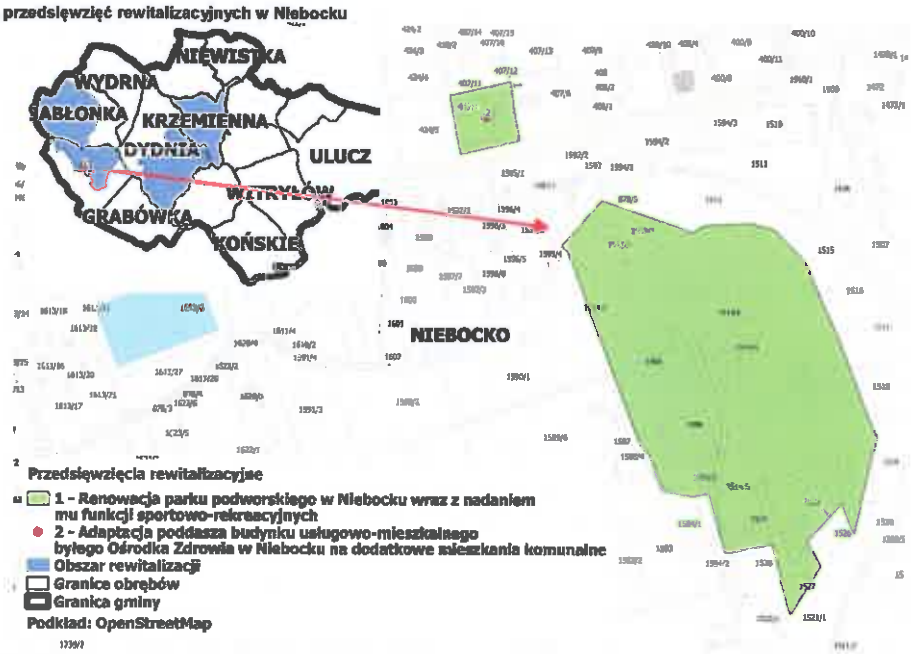

Źródło: Opracowanie własne

V.2. OPIS PLANOWANYCH UZUPEŁNIAJĄCYCH PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH

Poza przedsięwzięciami głównymi planowana jest również realizacja przedsięwzięć uzupełniających. W ich realizacji zostanie uwzględniony szeroki aspekt partnerstwa z innymi podmiotami. Na etapie LPR nie są znane ich ramy finansowe oraz zakres organizacyjno-techniczny. Głównym założeniem przedsięwzięć uzupełniających będzie aktywizacja mieszkańców, a także wzmacnianie poczucia tożsamości lokalnej. Jednocześnie planowane działania przyczynią się do zwiększenia poziomu integracji mieszkańców, w tym integracji międzypokoleniowej.

Utworzenie nowych, atrakcyjnych przestrzeni publicznych stworzy możliwości do organizacji imprez i wydarzeń o charakterze społeczno-kulturalnym. Jednocześnie zwiększą się możliwości spędzania czasu wolnego dla wszystkich grup społecznych, w tym grup szczególnie narażonych na wykluczenie społeczne. W związku z tym planowane są:

Aktywizacja i integracja osób zagrożonych ubóstwem i/lub wykluczeniem - 1	
Nazwa projektu	„Super park" - poprawa oferty spędzania wolnego czasu i dostępu do kultury.
Podmioty realizujące projekt	Gmina Dydnia
Zakres realizowanych zadań	Organizowanie alternatywnych form spędzania wolnego czasu w zrewitalizowanym parku w Dydni (w tym zajęcia sportowe, warsztaty wokalne/ koncert młodych talentów w wykonaniu uczniów szkoły muzycznej w Dydni).
Lokalizacja działań , (nr obiektu, nr działki)	2630, 2631/4, 2628, 2632 - zrewitalizowany park w Dydni.
Szacowana wartość	20 000 zł
Proponowane wskaźniki rezultatów i ich indykatywne wartości	Liczba zrealizowanych imprez kulturalnych [szt.] 2. Liczba uczestników imprez kulturalnych [szt.] 300.
Aktywizacja i integracja osób zagrożonych ubóstwem i/lub wykluczeniem - 2	
Nazwa projektu	„Rodzina razem"
Podmioty realizujące projekt	Gmina Dydnia
Zakres realizowanych zadań	Organizacja zajęć mających na celu wzmocnienie więzi pokoleniowych, jednocześnie poprawa oferty spędzania wolnego czasu – warsztaty dla mieszkańców.
Lokalizacja (nr obiektu, nr działki)	dgr 576, 637 (budynek GOK w Dydni).
Szacowana wartość	3 000 zł
Proponowane wskaźniki rezultatów i ich indykatywne wartości	Liczba zrealizowanych imprez kulturalnych [szt.] 1. Liczba uczestników imprez kulturalnych [szt.] 100.
Aktywizacja i integracja osób zagrożonych ubóstwem i/lub wykluczeniem - 3	
Nazwa projektu	„Razem damy radę" - warsztaty i szkolenia dla mieszkańców.
Podmioty realizujące projekt	Gmina Dydnia

Zakres realizowanych zadań	Organizacja zajęć mających na celu aktywizację i integrację osób zagrożonych wykluczeniem, osób zależnych – warsztaty dla mieszkańców, oraz szkoleń w zakresie korzystania z Internetu (w tym z e-usług).
Lokalizacja (nr obiektu, nr działki)	329, 331/1, 331/2, 330/2, 339, 330/1, 326/3 (teren Domu Seniora) oraz teren gminy Dydnia.
Szacowana wartość	23 000 zł
Proponowane wskaźniki rezultatów i ich indykatywne wartości	Liczba zrealizowanych warsztatów/ szkoleń [szt.] 2. Liczba uczestników warsztatów [szt.] 100. Liczba osób objętych działaniami szkoleniowymi w zakresie korzystania z internetu (w tym z e-usług) [os.] 200.
Obszar II Poprawa jakości życia mieszkańców	
Nazwa projektu	„Czysta gmina"
Podmioty realizujące projekt	Gmina Dydnia
Zakres realizowanych zadań	Zakres projektu przewiduje przeprowadzenie kampanii informacyjno-promocyjnej na temat ochrony środowiska, w tym na temat zagospodarowywania odpadów komunalnych, ich segregacji.
Lokalizacja (nr obiektu, nr działki)	Teren gminy Dydnia.
Szacowana wartość	10 000 zł
Proponowane wskaźniki rezultatów i ich indykatywne wartości	Liczba kampanii informacyjno-edukacyjnych związanych z gospodarką odpadami [szt.] -1.
Poprawa stanu środowiska naturalnego	
Nazwa projektu	„Odnawialne źródła energii w gminie Zagórz i gminie Dydnia"
Podmioty realizujące projekt	Gmina Zagórz, Gmina Dydnia
Zakres realizowanych zadań	Inicjatywa ma służyć poprawie stanu środowiska naturalnego oraz obniżeniu kosztów energii elektrycznej i cieplnej w gospodarstwach domowych zlokalizowanych na terenie partnerskich samorządów. Realizacja projektu polegać będzie na budowie różnych rodzajów instalacji OZE, a w szczególności instalacji kolektorów słonecznych do podgrzewania ciepłej wody użytkowej, kotłów na biomasę, paneli fotowoltaicznych oraz pomp ciepła. Wyszczególnione tu działania projektowe będą współfinansowane ze środków pochodzących z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w wysokości do 85% kosztów kwalifikowanych (kosztów netto).
Lokalizacja (nr obiektu, nr działki)	Teren gminy Dydnia.

Wartość projektu	Wartość projektu dla Gminy Dydnia - 2 763 438,80 zł Dofinansowanie ze środków UE - 2 131 205,00 zł
Proponowane wskaźniki rezultatów i ich indykatywne wartości	„Liczba obiektów z mikro-instalacjami wykorzystującymi OZE" – 54.

VI. MECHANIZMY INTEGROWANIA DZIAŁAŃ ORAZ PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH

Niezwykle ważnym aspektem rewitalizacji jest zaplanowanie mechanizmów integrowania działań oraz przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Wdrożenie tego elementu będzie opierało się o następujące zasady:

- Kompleksowości,
- Komplementarności przestrzennej,
- Komplementarności problemowej,
- Komplementarności międzyokresowej,
- Komplementarności proceduralno-instytucjonalnej,
- Komplementarności źródeł finansowania,
- Koncentracji.

Rysunek 23. Schemat integrowania działań rewitalizacyjnych

1. Zasada kompleksowości – co oznacza, że w Programie rewitalizacji działania ujęte są w sposób kompleksowy nie pomijając aspektu społecznego, gospodarczego i przestrzennego (w tym również infrastrukturalnego, środowiskowego i kulturowego) związanego zarówno z danym obszarem, jak i jego otoczeniem. Program złożony jest z różnorodnych przedsięwzięć mających przyczynić się w założeniu do kompleksowej interwencji na rzecz obszaru zdegradowanego. Program wyklucza realizację indywidualnych inwestycji nieskutkujących zmianami strukturalnymi w obszarze rewitalizacji.

2. Zasada komplementarności przestrzennej – polega na uwzględnieniu przy realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych ciągłości przestrzeni i relacji przestrzennych łączących obszary rewitalizacji z pozostałymi częściami gminy. Istotne jest traktowanie przestrzeni jako całości i zapobieganie realizacji projektów realizacyjnych w sposób punktowy. Efekty działań rewitalizacyjnych powinny również pozytywnie wpływać na całe otoczenie, a w konsekwencji na cała gmina.

   Zaplanowane przedsięwzięcia rewitalizacyjne będą realizowane na obszarze rewitalizacji i charakteryzują się komplementarnością przestrzenną. Planowane działania mają przede wszystkim wymiar społeczny. Zostały one wypracowane w odpowiedzi na zdiagnozowane problemy. Planowane działania będą oddziaływały na cały obszar rewitalizacji. Wszystkie działania będą prowadzone w taki sposób, aby niwelować zjawiska kryzysowe, a nie przenosić je w inne

Fundusze Europejskie Pomoc Techniczna
MINISTERSTWO ROZWOJU
PODKARPACKIE
Unia Europejska Fundusz Spójności

miejsca czy też doprowadzać do niepożądanych efektów takich jak segregacja społeczna czy wykluczenie.

3. Zasada komplementarności problemowej – polega na konieczności realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych, które się wzajemnie dopełniają pomiędzy różnymi sferami tematycznymi. Dodatkowo zasada ta wyraża się tym, że poszczególne przedsięwzięcia wpisują się w kierunki działań przewidziane do rewitalizacji, a co za tym idzie również w cele operacyjne i strategiczne. W związku z tym, że cele przypisane są bezpośrednio do podsystemów część projektów wpisuje się w więcej niż jeden cel. Wzajemne dopełnianie się przedsięwzięć oraz powiązanie ich z celami tematycznymi zapobiega zjawisku fragmentaryzacji, a sam program będzie oddziaływał na obszar rewitalizacji w sposób kompleksowy, zaś przyczyny zjawisk kryzysowych będą traktowane całościowo.

Tabela 60. Komplementarność projektów rewitalizacyjnych z celami LPR i ze zidentyfikowanymi problemami

Podsystem	Cele strategiczne	Cele operacyjne	Kierunki działań	Projekty
Społeczny	**Poprawa jakości życia na obszarach rewitalizowanych**	**Poprawa sytuacji materialnej mieszkańców**	- Tworzenie warunków do wzrostu przedsiębiorczości mieszkańców i ich samozatrudnienia. - Aktywizacja osób bezrobotnych w kierunku poszukiwania pracy - (współorganizowanie kursów, szkoleń, doradztwa z innymi podmiotami /np. organizacje pozarządowe, Izba Gospodarcza w Krośnie, Lokalna Grupa Działania Ziemia Brzozowska i inne).	➢ *„Razem damy radę" - warsztaty i szkolenia dla mieszkańców*
		Zidentyfikowane problemy		
		– wysoka stopa bezrobocia, – duża liczba osób korzystających z pomocy społecznej. – ograniczone możliwości podnoszenia kwalifikacji zawodowych lub przekwalifikowania; – zbyt niska przedsiębiorczość mieszkańców;		
		Ożywienie społeczne i kulturalne	- Organizacja miejsca eksponującego dziedzictwo historyczne i kulturowe gminy. - Restaurowanie zabytków.	➢ Rewitalizacja parku w Dydni ➢ Remont z rozbudową dworu w Dydni i rewitalizacja parku dworskiego – zespół rekreacyjno-uzdrowiskowy z funkcją konferencyjno-hotelową ➢ Adaptacja pomieszczeń handlowych parteru budynku Domu Ludowego na świetlicę wiejską ➢ Wzrost dostępności i jakości infrastruktury publicznej na obszarze rewitalizacji w Gminie Dydnia ➢ Aktywizacja i integracja osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w Gminie Dydnia

				➢ Zwiększenie dostępu do usług społecznych w Gminie Dydnia ➢ „Super park" - poprawa oferty spędzania wolnego czasu i dostępu do kultury. ➢ „Rodzina razem" ➢ „Razem damy radę" - warsztaty i szkolenia dla mieszkańców
		Zidentyfikowane problemy		
		– zbyt mała aktywność fizyczna mieszkańców Gminy; – duża liczba dzieci z wadami postawy; – niski stopień wykorzystania gospodarczego walorów turystycznych gminy; – niszczejące zabytki; – zbyt mało miejsc przygotowanych dla mieszkańców chcących aktywnie spędzać wolny czas; – Bardzo ograniczona ilość miejsc parkingowych przy obiektach użyteczności publicznej, placówkach handlowych i innych powszechnie użytkowanych – Niska estetyka przestrzeni publicznych (wyeksploatowane place zabaw, brak zieleni, małej architektury). – Niski stopień wykorzystania niektórych obiektów gminnych – Niewystarczające zaplecze techniczne szkół; – Braki w infrastrukturze sportowo-rekreacyjnej i kultury;		
Przestrzenno-funkcjonalny i techniczny	**Uporządkowana gospodarka i ład przestrzenny**	**Poprawa estetyki i wyposażenia miejsc o charakterze publicznym**	- Zagospodarowywanie i wyposażanie centrów miejscowości. - Zagospodarowywanie i wyposażanie parków podworskich. - Zagospodarowywanie i wyposażanie miejsc atrakcyjnych turystycznie.	➢ Rewitalizacja parku w Dydni ➢ Remont z rozbudową dworu w Dydni i rewitalizacja parku dworskiego – zespół rekreacyjno-uzdrowiskowy z funkcją konferencyjno-hotelową ➢ Wzrost dostępności i jakości infrastruktury publicznej na obszarze rewitalizacji w Gminie Dydnia ➢ Adaptacja pomieszczeń handlowych parteru budynku Domu Ludowego na świetlicę wiejską

Fundusze Europejskie Pomoc Techniczna
MINISTERSTWO ROZWOJU
PODKARPACKIE
Unia Europejska Fundusz Spójności

				➢ „Super park" - poprawa oferty spędzania wolnego czasu i dostępu do kultury.
		Zidentyfikowane problemy		
		– zbyt mała aktywność fizyczna mieszkańców Gminy; – duża liczba dzieci z wadami postawy; – niski stopień wykorzystania gospodarczego walorów turystycznych gminy; – niszczejące zabytki; – zbyt mało miejsc przygotowanych dla mieszkańców chcących aktywnie spędzać wolny czas; – Bardzo ograniczona ilość miejsc parkingowych przy obiektach użyteczności publicznej, placówkach handlowych i innych powszechnie użytkowanych – Niska estetyka przestrzeni publicznych (wyeksploatowane place zabaw, brak zieleni, małej architektury). – Niski stopień wykorzystania niektórych obiektów gminnych – Niewystarczające zaplecze techniczne szkół; – Braki w infrastrukturze sportowo-rekreacyjnej i kultury;		
		Dostępne, wyposażone tereny rekreacyjne	- Zagospodarowywanie niewykorzystanych terenów i przestrzeni publicznych (np. parków podworskich) na cele rekreacyjne. - Rozwijanie infrastruktury sportowo-rekreacyjnej.	➢ Rewitalizacja parku w Dydni ➢ Remont z rozbudową dworu w Dydni i rewitalizacja parku dworskiego – zespół rekreacyjno-uzdrowiskowy z funkcją konferencyjno-hotelową ➢ Wzrost dostępności i jakości infrastruktury publicznej na obszarze rewitalizacji w Gminie Dydnia ➢ Adaptacja pomieszczeń handlowych parteru budynku Domu Ludowego na świetlicę wiejską ➢ „Super park" - poprawa oferty spędzania wolnego czasu i dostępu do kultury.
		Zidentyfikowane problemy		

		– zbyt mała aktywność fizyczna mieszkańców Gminy; – niski stopień wykorzystania gospodarczego walorów turystycznych gminy; – niszczejące zabytki; – zbyt mało miejsc przygotowanych dla mieszkańców chcących aktywnie spędzać wolny czas; – Bardzo ograniczona ilość miejsc parkingowych przy obiektach użyteczności publicznej, placówkach handlowych i innych powszechnie użytkowanych – Niska estetyka przestrzeni publicznych (wyeksploatowane place zabaw, brak zieleni, małej architektury). – Niski stopień wykorzystania niektórych obiektów gminnych – Braki w infrastrukturze sportowo-rekreacyjnej i kultury;		
		Zwiększenie zasobu mieszkań komunalnych	- Adaptowanie niewykorzystanych obiektów komunalnych na mieszkania komunalne.	➢ Wzrost dostępności i jakości infrastruktury publicznej na obszarze rewitalizacji w Gminie Dydnia
		Zidentyfikowane problemy		
		– brak mieszkań komunalnych;		
		Zwiększenie dostępności placówek opiekuńczych	- Tworzenie i wspieranie tworzenia placówek całodobowej opieki nad osobami chorymi i obłożnie chorymi.	➢ Rewitalizacja starego dworu i parku w Krzemiennej – adaptacja i rozbudowa na cele społeczne - Dom Seniora oraz konferencyjno-hotelarskie ➢ Wzrost dostępności i jakości infrastruktury publicznej na obszarze rewitalizacji w Gminie Dydnia
		Zidentyfikowane problemy		
		– Niski stopień wykorzystania niektórych obiektów gminnych – duża liczba osób korzystających z pomocy społecznej. – brak dostępu do oferty opieki dziennej i całodobowej dla osób starszych;		
		Dobrze utrzymane i zachowane obiekty publiczne i zabytkowe	- Organizacja miejsca eksponującego dziedzictwo historyczne i kulturowe gminy. - Restaurowanie zabytków.	➢ Remont z rozbudową dworu w Dydni i rewitalizacja parku dworskiego – zespół rekreacyjno-

				uzdrowiskowy z funkcją konferencyjno-hotelową
		Zidentyfikowane problemy		
		– niski stopień wykorzystania gospodarczego walorów turystycznych gminy; – niszczejące zabytki; – Bardzo ograniczona ilość miejsc parkingowych przy obiektach użyteczności publicznej, placówkach handlowych i innych powszechnie użytkowanych – Niska estetyka przestrzeni publicznych (wyeksploatowane place zabaw, brak zieleni, małej architektury). – Niski stopień wykorzystania niektórych obiektów gminnych – Braki w infrastrukturze sportowo-rekreacyjnej i kultury;		
Gospodarczy	**Wzrost potencjału gospodarczego obszarów rewitalizowanych**	**Poprawa konkurencyjności lokalnych przedsiębiorstw**	- Tworzenie warunków do wzrostu przedsiębiorczości mieszkańców i ich samozatrudnienia. - Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości (ulgi podatkowe, udostępnianie lokali z zasobu mienia komunalnego, udzielanie pomocy prawno-administracyjnej, promowanie miejscowej przedsiębiorczości).	➢ Remont z rozbudową dworu w Dydni i rewitalizacja parku dworskiego – zespół rekreacyjno-uzdrowiskowy z funkcją konferencyjno-hotelową
		Zidentyfikowano problemy		
		– wysoka stopa bezrobocia, – słabo rozwinięty sektor MŚP; – zbyt niska przedsiębiorczość mieszkańców; – niski stopień wykorzystania gospodarczego walorów turystycznych gminy;		
Środowiskowy	**Poprawa stanu środowiska naturalnego**	**Zachowane i wyeksponowane cenne zasoby środowiska naturalnego**	- Rozbudowa sieci kanalizacyjnych i oczyszczalni ścieków oraz sieci wodociągowych. - Realizowanie działań podnoszących poziom świadomości ekologicznej mieszkańców i turystów. - Instalowanie systemów wykorzystujących odnawialne źródła energii (OZE) w obiektach użyteczności publicznej.	➢ Remont z rozbudową dworu w Dydni i rewitalizacja parku dworskiego – zespół rekreacyjno-uzdrowiskowy z funkcją konferencyjno-hotelową ➢ Adaptacja starych wiat i terenu Zakładu Gospodarki Komunalnej na Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych

			- Propagowanie wykorzystania OZE w budynkach prywatnych.	➢ Odnawialne źródła energii w gminie Zagórz i gminie Dydnia ➢ „Czysta gmina"
		Zidentyfikowane problemy		
		– słabo rozwinięta infrastruktura związana z wykorzystaniem energii odnawialnej; – brak kanalizacji w części gminy, zanieczyszczenie środowiska; – niska świadomość ekologiczna;		

Źródło: Opracowanie własne

4. Zasada komplementarności międzyokresowej – polega na ocenie działań rewitalizacyjnych zrealizowanych w latach 2007-2013 oraz na zachowaniu ciągłości programowej. Wybrane do realizacji działania, chociaż nowe, w pewnej mierze stanowią już podjęte działania i inicjatywy we wcześniejszym okresie.

Tabela 61. Wybrane projekty zrealizowane na terenie Gminy Dydnia

Lp.	Rok realizacji	Zadanie
1.	2011	Wykonano remont dachu, elewacji, wymieniono tablice elektryczne w budynku Remizy Strażackiej w Krzemiennej.
		Wykonano remont części budynku dydaktycznego Zespołu Szkół w Niebocku.
		Zakończono budowę kanalizacji sanitarnej w Końskiem i Witryłowie wraz z rozbudową oczyszczalni ścieków w Witryłowie. Koszt inwestycji zamknął się w kwocie ponad 4,4 mln zł.
2.	2012	W ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW) – działanie: 313, 322, 323 Odnowa i rozwój wsi zrealizowano zadanie pn. „Modernizacja i urządzenie obiektów komunalnych i rekreacyjno-sportowych w miejscowościach: Końskie, Krzywe, Krzemienna, Jabłonka na szlaku Architektury Drewnianej". Koszt zadania to 1,1 mln zł, dofinansowanie z PROW wyniosło ok. 45 %
		Rozpoczęto modernizację istniejącego budynku „ochronki" z przeznaczeniem na Dom Pracy Twórczej oraz restaurację starej szkoły na Dom Sztuki Muzycznej w Dydni.
		W Domu Ludowym w Niebocku wykonano remont sanitariatów, wymieniono instalację wod.-kan., elektryczną, okna i drzwi, posadzki, drzwi zewnętrzne do pomieszczeń byłej biblioteki, wykonano licowanie ścian i odmalowano wszystkie pomieszczenia
		Przy współpracy z Podkarpackim Zarządem Dróg Wojewódzkich Gmina Dydnia wybudowała 600,0 m chodnika w Dydni przy drodze wojewódzkiej za kwotę 400,0 tys. zł, z czego 200,0 tys. pochodziło z budżetu gminy.
		W Niebocku przy drodze wojewódzkiej nr 835 Lublin – Grabownica Starzeńska wybudowano kolejny odcinek chodnika o długości 263 m. W Temeszowie w ciągu drogi powiatowej nr 2046R Krzemienna – Jurowce, oddano do użytku 388 m chodnika dla pieszych. Koszt budowy chodników zamyka się w kwocie 317,2 tys. złotych, udział gminy wynosi 157 tys. zł.
		Wykonano elewację wraz z docieplenieni ścian budynku dydaktycznego, łącznika, nowe schody wejściowe, odwodnienie budynku oraz malowanie elewacji sali gimnastycznej w ramach zadania – pn.: Remont elewacji Zespołu Szkół w Niebocku.
3.		Rozpoczęto projekt pt. „Radosny świat dziecka - Rozwój Samorządowego Przedszkola w Dydni" współfinansowany ze środków Unii Europejskiej z Europejskiego Funduszu Społecznego. Kwota projektu 405,5 tys. zł, w tym dofinansowanie 344,7 tys. zł. W ramach projektu został utworzony nowy oddział przedszkolny dla 15 dzieci w wieku od 3 do 5 lat.

4.	2013	Wyremontowano pomieszczenia kuchni, klatki schodowej i wymieniono zasilanie elektryczne w budynku Domu Ludowego w Niebocku.
		Przystąpiono do adaptacji niewykorzystanych pomieszczeń starej szkoły na potrzeby Domu Sztuki Muzycznej w Dydni (etap I).
		Rozpoczęto budowę kanalizacji sanitarnej (I etap) w Krzywem.

Źródło: Opracowanie własne

5. Zasada komplementarności proceduralno-instytucjonalnej – oznacza konieczność zaprojektowania systemu zarządzania programem rewitalizacji, który pozwoli na efektywne współdziałanie na jego rzecz różnych instytucji oraz wzajemne uzupełnianie się i spójność procedur.

   Zasada ta została spełniona poprzez zaprojektowanie kompleksowego systemu zarządzania LPR. Struktura zarządzania LPR składać się będzie z następujących komórek: Wójt Gminy, Referat RIIiPP – Operatora Programu oraz Komitetu Rewitalizacji. Szczegółowy opis struktury zarządzania realizacją LPR przedstawiony został w kolejnym rozdziale IX.

6. Zasada komplementarności źródeł finansowania – oznacza, że przedsięwzięcia rewitalizacyjne są komplementarne po kątem źródeł finansowania. Planowane do realizacji przedsięwzięcia uwzględniają ich finansowanie z różnych źródeł wzajemnie się dopełniających. Uwzględnione jest finansowanie ze źródeł publicznych (krajowych, unijnych, środków własnych) oraz prywatnych bez ryzyka podwójnego finansowania.

   Przedsięwzięcia infrastrukturalne finansowane z EFRR są komplementarne z priorytetami inwestycyjnymi EFS i powiązane z realizacją celów w zakresie włączenia społecznego i walki z ubóstwem, a także przyczyniają się do zwiększenia możliwości znalezienia zatrudnienia.

Tabela 62. Komplementarność źródeł finansowania

l.p. 1	
Projekt z EFRR planowany do finansowania w ramach Działania 6.3. RPO WP 2014-2020	**Projekt planowany do finansowania z EFS**
Przedsięwzięcie nr 6 ***Wzrost dostępności i jakości infrastruktury publicznej na obszarze rewitalizacji w Gminie Dydnia*** Zadanie nr 1: - **Modernizacja budynku i otoczenia szkoły w Jabłonce** Obszar Jabłonka, działki o nr 19 dgr 802/2, 802/1, 801. Zadanie nr 2: - **Przebudowa budynku ośrodka zdrowia na zakład długoterminowej opieki, z usługami opieki paliatywnej, mieszkania chronione** Obszar: Krzemienna, działki o następujących numerach ewidencyjnych: 329, 331, 331/2, 330/2, 330/1, 326/3, 325/2. Zadanie nr 3: - **Renowacja parku podworskiego w Niebocku wraz z nadaniem mu funkcji sportowo-rekreacyjnych** Obszar: Niebocko, działki o numerach ewidencyjnych: 1513/1, 1514/1, 1514/2, 1514/4, 1514/5, 1514/6, 1522/3, 1524, 1525, 1527, 1585,	**Przedsięwzięcie nr 7:** ***Aktywizacja i integracja osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w Gminie Dydnia*** **Źródła finansowania:** Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020. Oś priorytetowa VIII, Działanie 8.2. Aktywna integracja osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym prowadzona przez ośrodki pomocy społecznej/powiatowe centra pomocy rodzinie. **Przedsięwzięcie nr 8:** ***Zwiększenie dostępu do usług społecznych w Gminie Dydnia*** **Źródła finansowania:** Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020. Oś priorytetowa VIII, Działanie 8.3. Zwiększenie dostępu do usług społecznych i zdrowotnych.

1586. Zadanie nr 4: - **Adaptacja poddasza budynku usługowo-mieszkalnego byłego Ośrodka Zdrowia w Niebocku na dodatkowe mieszkania komunalne.** Obszar: Niebocko, działki o numerach ewidencyjnych: 135, dgr 407/5.	

Opis wpływu projektów na zdiagnozowaną sytuację kryzysową, w szczególności w sferze społecznej

Przedsięwzięcie rewitalizacyjne nr 1 finansowane z EFRR w ramach Działania 6.3. przyczyni się do rozwiązania następujących problemów:

- zbyt mała aktywność fizyczna mieszkańców Gminy;
- duża liczba dzieci z wadami postawy;
- zbyt mało miejsc przygotowanych dla mieszkańców chcących aktywnie spędzać wolny czas;
- duża liczba osób korzystających z pomocy społecznej;
- brak dostępu do oferty opieki dziennej i całodobowej dla osób starszych.

W sferze przestrzenno-funkcjonalnej Przedsięwzięcie przyczyni się m.in. do rozwiązania następujących problemów:

- bardzo ograniczona ilość miejsc parkingowych przy obiektach użyteczności publicznej, placówkach handlowych i innych powszechnie użytkowanych;
- niska estetyka przestrzeni publicznych (wyeksploatowane place zabaw, brak zieleni, małej architektury);
- niski stopień wykorzystania niektórych obiektów gminnych;
- niewystarczające zaplecze techniczne szkół;
- niski stopień wykorzystania niektórych obiektów gminnych;
- niski stopień wykorzystania gospodarczego walorów turystycznych gminy;
- niszczejące zabytki;
- zbyt mało miejsc przygotowanych dla mieszkańców chcących aktywnie spędzać wolny czas;
- niska estetyka przestrzeni publicznych (wyeksploatowane place zabaw, brak zieleni, małej architektury);
- braki w infrastrukturze sportowo-rekreacyjnej i kultury;
- brak mieszkań komunalnych.

Ingerencja w powyższe problemy przestrzenno-funkcjonalne pozwoli rozwiązać problemy w sferze społecznej.

Rozwiązanie powyższych problemów będzie możliwe, kiedy nastąpi interwencja w sferę przestrzenno-funkcjonalną, techniczną oraz gospodarczą. Projekt stworzy możliwość świadczenia usługi długoterminowej opieki, z usługami opieki paliatywnej i mieszkań chronionych. Ponadto przedsięwzięcie to wpłynie na stworzenie oferty usług publicznych rekreacyjno-sportowych integrujących i aktywizujących mieszkańców, co wpłynie na zarówno aktywizację zawodową mieszkańców, jak na aktywność społeczną, sportową oraz pogłębi poziom integracji mieszkańców. W efekcie nastąpi większa integracja mieszkańców w obszarze rewitalizacji oraz całej gminy, wzrost ich aktywności społecznej, zainteresowania rozwojem gminy i uczestnictwem w nim.

Projekt poprzez umożliwienie optymalnego wykorzystania przestrzeni publicznych i obiektów infrastruktury społecznej, przyczyni się do wykreowania zintegrowanej oferty społecznej i rekreacyjno-sportowej dla mieszkańców oraz przyjezdnych, przyczyni się do ożywienia gospodarczego, w szczególności ożywienia ruchu turystycznego w obszarze rewitalizacji, co znacznie wpłynie na możliwości ograniczania wykluczenia społecznego mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez ich aktywizację społeczną i zawodową.

W sferze społecznej projekty finansowane z EFS w ramach Działania 8.2 i 8.3 przyczynią się do rozwiązania następujących problemów:

- wysoka stopa bezrobocia;
- duża liczba osób korzystających z pomocy społecznej;
- zbyt mała aktywność fizyczna mieszkańców Gminy;

- brak mieszkań komunalnych;
- brak dostępu do oferty opieki dziennej i całodobowej dla osób starszych.

Uzasadnienie niezbędności projektów dla realizacji założonych celów programu rewitalizacji

Przedsięwzięcie finansowane będzie z EFRR w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020. Priorytet VI, Działanie 6.3. Rewitalizacja przestrzeni regionalnej. Jego wdrożenie spowoduje nadanie nowych lub przywrócenie czy rozszerzenie dotychczasowych funkcji infrastrukturze komunalnej Gminy Dydnia, poprawi jakość, funkcjonalność i dostępność przestrzeni publicznych.
Jednocześnie obszar rewitalizacji charakteryzują narastające problemy społeczne związane m. in. z wysoką stopą bezrobocia, dużą liczbą osób korzystających z pomocy społecznej, zbyt małą aktywnością fizyczną mieszkańców Gminy czy brakiem mieszkań komunalnych. Aby zaktywizować społecznie i zawodowo mieszkańców konieczny jest impuls infrastrukturalny, który poprzez twarde działania rewitalizacyjne tj. nadające nowe lub przywracające i rozszerzające dotychczasowe funkcje przestrzeniom i obiektom, umożliwi powstanie różnych inicjatyw, zwłaszcza społecznych, wspartych organizacją imprez i wydarzeń rekreacyjnych i innych promujących gminę.
W związku z realizacją projektu finansowanego z EFRR obszarowi rewitalizacji w Gminie Dydnia zostaną nadane nowe funkcje, w efekcie czego oczekuje się również ożywienia się ruchu turystycznego i zwiększenia poziomu wykorzystania tej przestrzeni przez samych mieszkańców obszaru rewitalizacji i innych miejscowości gminy. Stąd pojawią się większe potrzeby związane z powstaniem i utrzymywaniem terenów zielonych, obiektów sportowych, małej architektury oraz pozostałych elementów nowej infrastruktury.
Bez stworzenia powyższych podstaw infrastrukturalnych realizacja Przedsięwzięć rewitalizacyjnych finansowanych z EFS w ramach Działania 8.2 i 8.3 RPO WP na lata 2014-2020 byłaby niemożliwa. W ramach tych projektów przewidziano realizację następujących zadań:

- usługi długoterminowej opieki,
- usługi opieki paliatywnej,
- usługi mieszkań chronionych,
- usługi publiczne: rekreacyjno-sportowe integrujące i aktywizujące mieszkańców, które wpłyną zarówno na aktywizację zawodową mieszkańców, jak na aktywność społeczną, sportową oraz pogłębią poziom integracji mieszkańców.

Projekt doprowadzi do realizacji celu operacyjnego LPR: Poprawa estetyki i wyposażenia miejsc o charakterze publicznym oraz Zwiększenie zasobu mieszkań komunalnych, a także Zwiększenie dostępności placówek opiekuńczych. Ponadto reasumując realizacja projektów inwestycyjnych z Działania 6.3 i nie inwestycyjnych z Działań 8.2 i 8.3 RPO WP na lata 2014-2020 przyczyni się do osiągnięcia celu nadrzędnego LPR:

„Poprawa jakości życia mieszkańców zdegradowanego obszaru Gminy Dydnia poprzez ograniczenie wysokiej koncentracji problemów społecznych, gospodarczych, przestrzennych, środowiskowych oraz kulturowych"

oraz celów strategicznych:

1. Poprawa jakości życia na obszarach rewitalizowanych.
2. Uporządkowana gospodarka i ład przestrzenny.
3. Wzrost potencjału gospodarczego obszarów rewitalizowanych.

Opis komplementarności

W celu skutecznej realizacji przedsięwzięć finansowanych z EFS w ramach Działania 8.2. i 8.3 niezbędna jest interwencja infrastrukturalna w przestrzenie publiczne, łącznie ze zmianą sposobu ich zagospodarowania celem nadania nowych lub przywrócenia i rozszerzenia dotychczasowych funkcji.

Aby skutecznie zrealizować Przedsięwzięcia rewitalizacyjne finansowane z EFS i doprowadzić do powstania:

- usług długoterminowej opieki,
- usług opieki paliatywnej,
- usług mieszkań chronionych,
- usług publicznych: rekreacyjno-sportowych,

niezwykle ważne jest zaangażowanie społeczności lokalnej w jego realizację. Dlatego też niezbędnym elementem jest udostępnienie mieszkańcom zadań i obszarów, które posłużą do prowadzenia takiej działalności. W chwili obecnej na obszarze rewitalizacji nie ma takich zadań i miejsc, które mogłyby być od razu przekazane podmiotom realizującym tzw. projekty miękkie finansowane z EFS.

Dlatego też w celu skutecznej realizacji przedsięwzięcia niezbędna jest realizacja projektów inwestycyjnych/twardych.

Przedsięwzięcie rewitalizacyjne nr 1 (finansowane z EFRR – Działanie 6.3. RPO WP 2014-2020) pn. ***Wzrost dostępności i jakości infrastruktury publicznej na obszarze rewitalizacji w Gminie Dydnia***, ma doprowadzić do zmiany sposobu zagospodarowania części przestrzeni publicznych i obiektów w obszarach rewitalizacji: Jabłonka, Krzemienna i Niebocko na przestrzenie publiczne i obiekty o nowych lub przywróconych oraz rozszerzonych dotychczasowych funkcjach m.in.:

- zostanie przywrócona funkcja spotkań społecznych poprzez wykonanie zagospodarowania terenu przy budynku szkoły w Jabłonce oraz renowację parku podworskiego w Niebocku;
- zmiana funkcji byłego Ośrodka Zdrowia w Niebocku – poprzez stworzenie 3 mieszkań komunalnych (adaptacja poddasza budynku);
- zmiana funkcji budynku ośrodka zdrowia w Krzemiennej – poprzez stworzenie zakładu długoterminowej opieki, z usługami opieki paliatywnej i mieszkań chronionych (przebudowa).

Nadanie wskazanym wyżej przestrzeniom publicznym i obiektom nowych i przywrócenie czy rozszerzenie dotychczasowych funkcji spowoduje nie tylko wzrost liczby korzystających z nich mieszkańców, ale również w tym obszarze ożywienie ruchu turystycznego.

Zatem produkty projektu infrastrukturalnego tj. Przedsięwzięcia rewitalizacyjnego nr 6 (przewidziane dofinansowane z EFRR – Działanie 6.3. RPO WP 2014-2020) pn. *Wzrost dostępności i jakości infrastruktury publicznej na obszarze rewitalizacji w Gminie Dydnia* umożliwią osiągnięcie wskaźników produktu i rezultatu w ramach Przedsięwzięcia rewitalizacyjne nr 7 i 8 przewidziane do dofinansowania z EFS w ramach Działania 8.2. i 8.3.

Źródło: opracowanie własne

7. Zasada koncentracji – oznacza prowadzenie działań rewitalizacyjnych na terenach o istotnym znaczeniu dla rozwoju gminy, obejmujących całość lub część obszaru zdegradowanego w miejscach szczególnej koncentracji negatywnych zjawisk.

   Wszystkie planowane działania rewitalizacyjne zlokalizowane są na obszarze rewitalizacji i są kierowane do grup szczególnie narażonych na działanie zjawisk kryzysowych. Działania te są skoncentrowane terytorialnie.

VII. INDYKTYWNE RAMY FINANSOWE

W procesie wdrażania przedsięwzięć rewitalizacyjnych kluczowa jest dywersyfikacja źródeł finansowania. Finansowanie z różnych źródeł (komplementarność finansowa) sprawia, że realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych będzie efektywna i bezpieczna (zwiększa szanse na powodzenie i pełną realizację założeń). Dywersyfikacja źródeł finansowania daje możliwość korzystania zarówno z funduszy komercyjnych, jak i niekomercyjnych. Przedsięwzięcia rewitalizacyjne mogą być realizowane przez różnorodne grupy podmiotów tj. przez podmioty z sektora publicznego, prywatnego i pozarządowego.

Do pierwszego rodzaju źródeł finansowania (tj. komercyjnych) zalicza się przede wszystkim kredyty, pożyczki, obligacje komunalne. Ponadto wskazuje się, że niektóre działania mogą być wspierane przez środki własne przedsiębiorstw i innych podmiotów prywatnych i pozarządowych. Na etapie realizacji zapisów LPR bardzo istotna jest współpraca różnych podmiotów gwarantująca powodzenie wdrażanych projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Wspomniany drugi rodzaj obejmuje źródła niekomercyjne. Wśród nich największe znaczenie mają środki własne budżetu gminy, fundusze europejskie, środki budżetu Państwa. Należy wspomnieć o tym, że fundusze europejskie są wyposażone w dedykowane działania, które można wykorzystać planując i realizując działania rewitalizacyjne.

Poniższa tabela prezentuje przedsięwzięcia rewitalizacyjne wraz z wartością, okresem realizacji oraz źródłami finansowania.

Fundusze Europejskie Pomoc Techniczna
MINISTERSTWO ROZWOJU
PODKARPACKIE
Unia Europejska Fundusz Spójności

Tabela 63. Udział środków finansowych z różnych źródeł w realizacji poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Projekt	Źródło finansowania	ogółem	EFS %	EFRR %	PROW	Inne	BP	środki własne	EFS	EFRR	PROW	Inne	BP	środki własne
Przedsięwzięcie nr 1 Rewitalizacja parku w Dydni	Poddziałanie 19.2 „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność" objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 w zakresie Rozwoju infrastruktury turystycznej i/lub rekreacyjnej i/lub kulturalnej.	580000	0%	0%	63,63%	0%	0%	36,37%	0,00	0	369054,00	0,0	0,00	210946
Przedsięwzięcie nr 2 Remont z rozbudową dworu w Dydni i rewitalizacja parku dworskiego – zespół rekreacyjno-uzdrowiskowy z funkcją konferencyjno-hotelową	Środki własne Inwestora	6120000	0%	0%	0%	0%	0%	100%	0,00	0	0,00	0,0	0,00	6120000
Przedsięwzięcie nr 3 Adaptacja starych wiat i terenu Zakładu Gospodarki Komunalnej na Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych	Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020. DZIAŁANIE 4.2 GOSPODARKA ODPADAMI	580000	0%	85%	0%	0%	0%	15%	0,00	493000	0,00	0,0	0,00	87000

Fundusze Europejskie Pomoc Techniczna
MINISTERSTWO ROZWOJU
PODKARPACKIE
Unia Europejska Fundusz Spójności

Przedsięwzięcie nr 4 Adaptacja pomieszczeń handlowych parteru budynku Domu Ludowego na świetlicę wiejską	Poddziałanie 19.2 „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność" objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 w zakresie: Rozwoju infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej lub kulturalnej.	180000	0%	0%	63,63%	0%	0%	36,37%	0,00	0	114534,00	0,0	0,00	65466
Przedsięwzięcie nr 5 Rewitalizacja starego dworu i parku w Krzemionce – adaptacja i rozbudowa na cele społeczne - Dom Seniora oraz konferencyjno-hotelarskie	Środki własne inwestora	8070000	0%	0%	0,00%	0%	0%	100,00%	0,00	0	0,00	0,0	0,00	8070000
Przedsięwzięcie nr 6 Zadanie 1: Modernizacja budynku i otoczenia szkoły w Jabłonce	Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Podkarpackiego na lata 2014-020. Priorytet VI. Działanie 6.3. Rewitalizacja przestrzeni regionalnej. Budżet Gminy	480000	0%	85,00%	0%	0%	10,00%	5,00%	0,00	408000	0,00	0,0	48000,00	24000
Przedsięwzięcie nr 6 Zadanie 2: Przebudowa budynku ośrodka zdrowia na zakład długoterminowej opieki, z usługami opieki paliatywnej, mieszkania chronione	Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Podkarpackiego na lata 2014-020. Priorytet VI. Działanie 6.3. Rewitalizacja przestrzeni regionalnej. Budżet Gminy	1250000	0%	85%	0%	0%	10,00%	5,00%	0,00	1062500	0,00	0,0	125000,00	62500

Przedsięwzięcie nr 6: Zadanie 3: Renowacja parku podworskiego w Niebocku wraz z nadaniem mu funkcji sportowo-rekreacyjnych	Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Podkarpackiego na lata 2014-020. Priorytet VI, Działanie 6.3. Rewitalizacja przestrzeni regionalnej. Budżet Gminy	1210000	0%	85%	0%	0%	10,00%	5,00%	0,00	1028500	0,00	0,0	121000,00	60500
Przedsięwzięcie nr 6 Zadanie 4: Adaptacja poddasza budynku usługowo-mieszkalnego byłego Ośrodka Zdrowia w Niebocku na dodatkowe mieszkania komunalne	Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Podkarpackiego na lata 2014-020. Priorytet VI, Działanie 6.3. Rewitalizacja przestrzeni regionalnej. Budżet Gminy	510000	0%	85%	0%	0%	10,00%	5,00%	0,00	433500	0,00	0,0	51000,00	25500
Przedsięwzięcie nr 7 Aktywizacja i integracja osób zagrożonych wykluczeniem społecznym	Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020. Oś priorytetowa VIII, Działanie 8.2, wkład własny instytucji i podmiotów realizujących projekt.	50000	85%	0%	0%	0%	0%	15%	42500	0	0,00	0,0	0,00	7500
Przedsięwzięcie nr 8 Zwiększenie dostępu do usług społecznych w Gminie Dydnia	Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020. Oś priorytetowa VIII, Działanie 8.3. Zwiększenie dostępu do usług społecznych i zdrowotnych.	100000	85%	0%	0%	0%	0%	15%	85000	0	0,00	0,0	0,00	15000
Łącznie		19130000		-			-	-	127500,0	3425500,0	483588,00	0,00	345000,00	14748412,00

Źródło: Opracowanie własne

Fundusze Europejskie Pomoc Techniczna
MINISTERSTWO ROZWOJU
PODKARPACKIE
Unia Europejska Fundusz Spójności

VIII. MECHANIZMY WŁĄCZANIA MIESZKAŃCÓW, PRZEDSIĘBIORCÓW I INNYCH PODMIOTÓW ORAZ GRUP AKTYWNYCH NA TERENIE GMINY W PROCES REWITALIZACJI

VIII.1. PODSTAWOWE ZAŁOŻENIA PARTYCYPACJI

8.1.1. Podstawowe założenia partycypacji

„Instrukcja dotycząca przygotowania projektów rewitalizacyjnych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020 oraz preferencji dla projektów mających na celu przywrócenia ładu przestrzennego" [5] podkreśla, że partycypacja społeczna nie powinna ograniczać się jedynie do informacji i konsultacji podejmowanych przez władze lokalne działań, ale także dążyć do współdecydowania i kontroli obywatelskiej. Wiąże się to z włączaniem obywateli na każdym możliwym stopniu tworzenia programów rewitalizacji i realizacji działań w nich opisanych. Dzięki temu możliwe jest stworzenie efektywnego, bo odpowiadającego na potrzeby i oczekiwania interesariuszy, programu rewitalizacji.

Program Rewitalizacji został dopasowany do potrzeb lokalnej społeczności dzięki przeprowadzeniu pogłębionej diagnozy, która uwzględniała perspektywy różnych grup wiekowych, a także dzięki przeprowadzonym warsztatom. Część projekcyjna programu opracowywana była w dużej mierze przez interesariuszy, co skutkować będzie pozytywnym nastawieniem do działań realizowanych w ramach poszczególnych projektów. Aktywny udział różnych grup interesariuszy przewiduje się także w etapach wdrażania i monitorowania Lokalnego Programu Rewitalizacji. W przyszłości partycypacja będzie miała charakter kontroli obywatelskiej.

8.1.2. Główne zasady partycypacji w ramach projektu

Podczas opracowywania Lokalnego Programu Rewitalizacji przyjęto następujące zasady dotyczące organizacji i przebiegu partycypacji społecznej:

1. Zaangażowanie społeczności przez cały czas trwania projektu.
2. Włączenie w proces rewitalizacji różnych grup interesariuszy.
3. Równouprawnienie wszystkich uczestników konsultacji.
4. Dwustronny przepływ informacji – koncentracja na dojrzałych formach partycypacji (współdecydowanie i kontrola obywatelska).
5. Wieloaspektowość partycypacji.
6. Jawność przebiegu partycypacji oraz jej efektów.
7. Responsywność i dopasowanie form oraz treści partycypacji do potrzeb interesariuszy.

8.1.3. Główne zasady partycypacji w ramach projektu

Wieloaspektowość procesu rewitalizacji rodzi potrzebę aktywnego udziału wszystkich grup interesariuszy w jego planowaniu. Co do obszaru rewitalizacji różne osoby i podmioty mają bowiem różne potrzeby, preferencje, różne oczekiwania i punkty widzenia. Zaplanowano organizację prac nad Lokalnym Programem Rewitalizacji w sposób umożliwiający aktywne włączenie się grup interesariuszy:

- różnych grup mieszkańców (rodziny z dziećmi, młodzież, seniorzy, osoby zagrożone wykluczeniem społecznym),
- przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego i ich jednostek organizacyjnych (m.in. szkół i przedszkoli, ZGRP, GOPS)
- przedsiębiorców i pracodawców,
- działaczy organizacji pozarządowych (w tym działających w sferze kultury, sportu oraz działających na rzecz dziedzictwa historycznego i tradycji lokalnych),
- przedstawicieli kościołów i związków wyznaniowych.

[5] Instrukcja dotycząca przygotowania projektów rewitalizacyjnych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020, Rzeszów 2017

Fundusze Europejskie Pomoc Techniczna
MINISTERSTWO ROZWOJU
PODKARPACKIE
Unia Europejska Fundusz Spójności

Szczególną uwagę przywiązywać się będzie do aktywnego udziału bezpośrednich odbiorców działań na obszarze rewitalizacji, a więc jego mieszkańców, właścicieli, zarządców i użytkowników wieczystych nieruchomości oraz przedsiębiorców prowadzących działalność na tym terenie. Rewitalizacja wyznaczonego obszaru będzie miała znaczenie dla rozwoju całej gminy, toteż partycypacja będzie mieć charakter otwarty.

VIII.2. TECHNIKI I NARZĘDZIA PARTYCYPACYJNE ORAZ DZIAŁANIA AKTYWIZACYJNE

Działania promocyjno-informacyjne

Informacje o postępach prac nad Lokalnym Programem Rewitalizacji były na bieżąco publikowane na stronie internetowej Urzędu Gminy w Dydni: **www.gminadydnia.pl**

Niezbędnym etapem przygotowawczym do partycypacji społecznej w przygotowywaniu i wdrażaniu Lokalnego Programu Rewitalizacji jest rozpowszechnianie informacji dotyczących procesu rewitalizacji i zachęcenie mieszkańców do aktywnego udziału w pracach. Dzięki nowoczesnemu kanałowi komunikacji jakim jest m.in. Internet zwiększono zasięg działań informacyjno-promocyjnych – pozwoliło to dotrzeć do większej liczby mieszkańców.

Badania społeczne

W dniach od 17 kwietnia 2017 do 11 maja 2017 przeprowadzone zostało badanie opinii mieszkańców gminy. Zrealizowano je poprzez metodę mixed-mode, która łączy techniki ankiet papierowych (SAQ) oraz internetowych do samodzielnego wypełnienia (CASI).

Trafność postawionej diagnozy zależy w dużym stopniu od opinii i preferencji mieszkańców. Zebranie ankiet umożliwia także weryfikację i uzupełnienie otrzymanych danych. Wybór obszaru zdegradowanego i do rewitalizacji w dużej mierze wyniknął z uzyskanych w ankietach odpowiedzi. Badanie opinii lokalnych społeczności wytwarza pozytywne nastawienie do samego procesu rewitalizacji i przeprowadzanych w jego ramach prac. Ankiety do samodzielnego wypełnienia pozwoliły na uzyskanie rzeczywistych opinii lokalnej społeczności, bez efektu ankieterskiego, którego ryzyko występuje przy angażowaniu w przeprowadzanie badania ankieterów. Dzięki zastosowaniu ankiet internetowych respondenci mogli podzielić się opinią w dogodnym dla nich miejscu i czasie. Dodatkowo, ankiety internetowe wiążą się ze zwiększonym poczuciem anonimowości, co zwiększa poziom szczerości udzielanych odpowiedzi.

Spotkanie konsultacyjne nr 1 - warsztat diagnostyczny

Warsztat diagnostyczny odbył się 28.04.2017 r. w sali narad UG w Dydni. Podczas spotkania zaprezentowano etapy prac nad Lokalnym Programem Rewitalizacji i podstawowe informacje o samym procesie rewitalizacji. Pokazano również wstępne wyniki diagnozy opierające się zarówno na analizie danych zastanych jak i opracowaniu badań ankietowych. Uczestnicy warsztatów zostali poproszeni o wskazanie obszarów zdegradowanych oraz kolejności, według której powinny być poddane procesowi rewitalizacji, a następnie o wskazanie obszarów do rewitalizacji i scharakteryzowaniu ich pod względem funkcji, jaką pełnią oraz pod względem ich potencjałów.

Warsztaty diagnostyczne są formą jakościowego badania potrzeb i preferencji społeczności lokalnych, pokrewną metodologii action research. Technika ta ma charakter partycypacyjny i aktywizujący, wykorzystuje efektu synergii, zwiększonej motywacji i poczucia bezpieczeństwa uczestników warsztatów. Przeprowadzenie spotkania umożliwiło uzupełnienie analiz o dane jakościowe. Warsztaty miały charakter otwarty, co pozwoliło na zestawienie różnych punktów widzenia.

Spotkanie konsultacyjne nr 2 - warsztat strategiczny

Warsztat strategiczny odbył się 16 maja 2017 r. w sali narad UG w Dydni. Stanowił on kontynuację prac podjętych podczas warsztatu diagnostycznego. Na spotkaniu pojawiły się także osoby nieobecne na wcześniejszym spotkaniu, dlatego przypomniano podstawowe informacje o procesie rewitalizacji. Ponadto zaprezentowano wynik poprzedniego warsztatu i przeprowadzonych analiz – wyznaczony obszar zdegradowany i do rewitalizacji.

Przedstawiono problemy występujące na tym terenie w sferach: społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej. Uczestnicy warsztatów zostali następnie poproszeni o określenie wizji obszaru w 2023 r. oraz działań, jakie należy podjąć, by wizję zrealizować. Działania te przyporządkowywane były do poszczególnych sfer rewitalizacji: społecznej, gospodarczej, technicznej, środowiskowej oraz przestrzenno-funkcjonalnej. Na zakończenie spotkania

Fundusze Europejskie Pomoc Techniczna
MINISTERSTWO ROZWOJU
PODKARPACKIE
Unia Europejska Fundusz Spójności

zaprezentowano uczestnikom kartę projektów i poinformowano o możliwości wypełnienia w formie papierowej lub elektronicznej.

Dzięki pracy grupowej swoją opinią mogli podzielić się uczestnicy o różnych punktach widzenia, co wpłynęło na weryfikację pojedynczo zgłaszanych propozycji oraz końcowe wypracowanie konsensusu. Warsztaty przyczyniły się także do aktywizacji interesariuszy rewitalizacji. Dzięki warsztatom finalna część Lokalnego Programu Rewitalizacji – wizja obszaru i projekty do realizacji są efektem wypracowanym przez mieszkańców. Prace odbywały się w partnerstwie między władzami samorządowymi a obywatelami. Do Urzędu wpłynęło 13 kart projektów

Konsultacje społeczne – zgłaszanie uwag on-line, papierowo

W dniach 16.05.2017 do 26.05.2017r. odbyły się konsultacje społeczne obszaru rewitalizacji. Uwagi można było zgłaszać on-line poprzez zakładkę „Rewitalizacja" na stronie internetowej Gminy, korespondencyjnie za pomocą poczty elektronicznej, a także bezpośrednio w Urzędzie Gminy. Informacje o konsultacjach zostały opublikowane na stronie www Gminy. W ramach ww. form nie wpłynęła żadna uwaga.

VIII.3. ETAP WDRAŻANIA I OCENY LOKALNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI

Wdrażanie, monitoring oraz ocena Lokalnego Programu Rewitalizacji będzie realizowana z możliwie najszerszym udziałem interesariuszy, którzy będą źródłem pełnej informacji o sytuacji społeczno-gospodarczej oraz o zmianach, które zaszły na podobszarach rewitalizacji. Związane jest to przede wszystkim z koniecznością powodzenia realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych w długookresowej perspektywie, zwłaszcza w przypadku ograniczenia możliwości finansowania niektórych z nich.

Na powyższym etapie przewidywane są otwarte spotkania z interesariuszami procesu rewitalizacji, a także sprawozdania partnerów z realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Jednocześnie planowane jest badanie ankietowe opinii społecznej na temat realizowanych projektów i efektów ich wdrażania.

Fundusze Europejskie Pomoc Techniczna
MINISTERSTWO ROZWOJU
PODKARPACKIE
Unia Europejska Fundusz Spójności

IX. SYSTEM REALIZACJI (WDRAŻANIA) PROGRAMU REWITALIZACJI

Zarządzanie Lokalnym Programem Rewitalizacji jest zadaniem trudnym i skomplikowanym. Ma na to wpływ duża liczba partnerów uczestniczących w jego realizacji oraz multidyscyplinarny charakter przedsięwzięć, które zostały przewidziane do realizacji.

Zgodnie z art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji zadaniem własnym Gminy jest m.in. tworzenie warunków do prowadzenia rewitalizacji.

Skuteczna realizacja Lokalnego Programu Rewitalizacji będzie prowadzona w oparciu o następujące zasady:

1. **Kompleksowość** – realizacja działań i projektów wieloaspektowo, z perspektywy całej gminy; zasada jest weryfikowana na poziomie Programu, a nie pojedynczych projektów.
2. **Koncentracja terytorialna** – LPR realizowany jest na wskazanym obszarze kryzysowym, który charakteryzuje się szczególnymi warunkami w skali gminy. Jednocześnie zachowana jest koncentracja środków na zadania priorytetowe o największych korzyściach społecznych.
3. **Komplementarność** – projekty realizowane w ramach różnych działań i priorytetów wzajemnie się uzupełniają; inwestycje publiczne są realizowane równolegle z projektami wspierającymi i towarzyszącymi partnerów zewnętrznych.
4. **Partnerstwo** – do realizacji LPR włączają się partnerzy społeczni, gospodarczy i instytucjonalni. Warunkiem skutecznego partnerstwa jest otwarta i ciągła komunikacja.
5. **Współpraca** – współdziałanie wewnątrz komórek i jednostek organizacyjnych LPR, pomiędzy partnerami publicznymi, społecznymi i prywatnymi; realizacja zasady dotyczy zarówno ustalania priorytetów, realizacji projektów, jak i mierzenia ich efektów.
6. **Stały monitoring** realizacji programu rewitalizacji i jego ewaluacja.

Główne strony współpracy przy wdrażaniu Programu Rewitalizacji:

1. Poszczególne wydziały Urzędu Gminy w Dydni oraz jego jednostki organizacyjne.
2. Zarządy spółdzielni i wspólnot mieszkaniowych wchodzących w skład obszaru rewitalizacji.
3. Beneficjenci zewnętrzni odpowiadający za realizację projektów rewitalizacyjnych tj. instytucje kultury, instytucje polityki społecznej, organizacje samorządu gospodarczego, fundacje i stowarzyszenia, lokalni przedsiębiorcy, parafie, osoby prywatne.
4. Mieszkańcy obszaru rewitalizacji.
5. Inni interesariusze Lokalnego Programu Rewitalizacji.

Głównym celem wdrażania LPR jest budowanie partnerstwa między koordynatorem procesu - Urzędem Gminy w Dydni a innymi podmiotami publicznymi oraz prywatnymi i pozarządowymi działającymi w gminie. Właściwe zarządzanie wdrażaniem wymaga przyjęcia odpowiednich rozwiązań organizacyjnych prezentowanych poniżej.

IX.1. PODMIOTY ODPOWIEDZIALNE ZA WDROŻENIE LOKALNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI

Dla sprawnego wdrażania i monitorowania Lokalnego Programu Rewitalizacji zostanie powołany Zespół ds. Rewitalizacji (Projektowy). Będzie on stanowił organ pomocniczy Wójta Gminy Dydnia do podejmowania decyzji w sprawie wdrażania „Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Dydnia na lata 2017 – 2023".

Zespół będzie się składał z przedstawicieli Władz Urzędu Gminy oraz interesariuszy procesu rewitalizacji. Do głównych zadań zespołu należało będzie przede wszystkim koordynowanie wszystkich działań związanych z wdrażaniem Programu, bieżąca ocena i monitorowanie procesu rewitalizacji, reagowanie na wszystkie pojawiające się problemy i wdrażanie środków zaradczych. Ponadto zespół ds. Rewitalizacji będzie odpowiadał za informacje i promocję wszystkich działań rewitalizacyjnych, będzie czynnie współpracował z osobami wdrażającymi projekty infrastrukturalne i społeczne w miejscowościach objętych rewitalizacją.

Fundusze Europejskie Pomoc Techniczna
MINISTERSTWO ROZWOJU
PODKARPACKIE
Unia Europejska Fundusz Spójności

We współpracy przy wdrażaniu Lokalnego Programu Rewitalizacji kluczowa jest komunikacja dwustronna Gmina - mieszkańcy, niewystarczające jest jedynie informowanie lokalnej społeczności, konieczne jest umożliwienie zainteresowanym aktywnego udziału na każdym etapie procesu rewitalizacji. Realizacja tego założenia nastąpi w ramach Zespołu ds. Rewitalizacji, w skład którego wejdą:

- Wójt Gminy Dydnia – będzie to osoba odpowiedzialna za wdrożenie zapisów LPR. Do głównych zadań będzie należało:
  - zwoływanie spotkań,
  - nadzór nad przebiegiem prac i wdrażaniem LPR,
  - akceptowanie rezultatów cząstkowych i końcowych,
  - rozwiązywanie bieżących i przeciwdziałanie potencjalnym problemom,
  - podejmowanie decyzji o zmianie LPR,
  - reprezentowanie projektu na zewnątrz i promowanie celów, koncepcji, rozwiązań i rezultatów,
- Konsultanci ds. Rewitalizacji - będzie to trzon Zespołu. W jego skład wejdą przedstawiciele Władz Gminy tj. Zastępca Wójta, Sekretarz Gminy i Skarbnik. W skład Zespołu zakłada się włączenie pracowników następujących komórek organizacyjnych Gminy: Referat RIIiPP. Do ich zadań należeć będzie:
  - Działalność informacyjno-promocyjna;
  - Przyjmowanie propozycji przedsięwzięć rewitalizacyjnych od interesariuszy procesu rewitalizacji według zasad ustalonych przez Zespół;
  - Monitorowanie i ocena stopnia (prowadzenie audytów) realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji. Audyty będą przeprowadzane w pierwszym kwartale kolejnego roku począwszy od roku 2018 i będą obejmowały całość działań wykonanych w roku poprzednim;
  - Nadzór nad realizacją przedsięwzięć rewitalizacyjnych zawartych w dokumencie, w tym także monitorowanie ich wdrażania;
  - Wnioskowanie do Wójta Gminy Dydnia i Rady Gminy Dydnia o uzasadnione zmiany w treści LPR;
  - Sporządzenie raportu końcowego na zakończenie horyzontu czasowego Lokalnego Programu Rewitalizacji;
- Sołtysi miejscowości, w których zlokalizowane są obszar rewitalizacji - głównym zadaniem lidera, którego zadaniem jest zapewnienie rozwoju wsi, dlatego zasadnym jest włączenie go w proces rewitalizacji. Do pozostałych zadań Sołtysa w ramach Zespołu ds. Rewitalizacji należą:
  - uczestniczenie w spotkaniach Zespołu i reprezentowanie na nich lokalnej społeczności;
  - prowadzenie konsultacji i spotkań w celu pozyskania ich opinii, a także informowaniu ich o działalności Zespołu.

IX.2. PRZEDSIEWZIĘCIA REWITALIZACYJNE

Podstawowymi instrumentami wdrażania LPR są kluczowe przedsięwzięcia, które zostały wyłonione w procesie partycypacji społecznej na etapie programowania.

Zakłada się, że przedsięwzięcia będą finansowane przez poszczególne podmioty ze sfery publicznej, prywatnej i pozarządowej – poszczególnych wnioskodawców przedsięwzięć ujętych w programie. Współfinansowanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych przez podmioty z trzech sektorów (publicznego, prywatnego i pozarządowego) będzie wyrazem partnerstwa.

Realizacja projektów będzie również finansowana ze środków UE, jak i środków z funduszy celowych. Zróżnicowanie i zachowanie niezależności źródeł finansowania jest niezbędne w poprawnym zarządzaniu i realizacji projektów rewitalizacyjnych. Za pozyskiwanie informacji dotyczących konkursów organizowanych w ramach programów krajowych, RPO Województwa Podkarpackiego oraz przygotowanie wniosków o dofinansowanie i ich realizację będą odpowiadali indywidualnie poszczególni właściciele (wnioskodawcy) przedsięwzięć, znajdujących się w Lokalnym Programie Rewitalizacji.

Wsparcie ekspertów zewnętrznych w przygotowaniu projektów, dokumentacji oraz wniosków aplikacyjnych o współfinansowanie przedsięwzięć z środków zewnętrznych będzie następowało w drodze nawiązywanej indywidualnie współpracy (na własną odpowiedzialność i własny koszt) przez poszczególnych właścicieli (wnioskodawców) przedsięwzięć, znajdujących się w LPR.

Fundusze Europejskie Pomoc Techniczna
MINISTERSTWO ROZWOJU
PODKARPACKIE
Unia Europejska Fundusz Spójności

Planowane przedsięwzięcia rewitalizacyjne obejmują całą perspektywę czasową LPR. Poniżej prezentowany jest harmonogram realizacji poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Tabela 64. Harmonogram realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Przedsięwzięcie	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Przedsięwzięcie nr 1 Rewitalizacja parku w Dydni						x	x
Przedsięwzięcie nr 2 Remont z rozbudową dworu w Dydni i rewitalizacja parku dworskiego – zespół rekreacyjno-uzdrowiskowy z funkcją konferencyjno-hotelową					x	x	x
Przedsięwzięcie nr 3 Adaptacja starych wiat i terenu Zakładu Gospodarki Komunalnej na Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych				x	x	x	x
Przedsięwzięcie nr 4 Adaptacja pomieszczeń handlowych parteru budynku Domu Ludowego na świetlicę wiejską			x	x	x		
Przedsięwzięcie nr 5 Rewitalizacja starego dworu i parku w Krzemiennej – adaptacja i rozbudowa na cele społeczne - Dom Seniora oraz konferencyjno-hotelarskie			x	x	x	x	x
Przedsięwzięcie nr 6 Zadanie 1: Modernizacja budynku i otoczenia szkoły w Jabłonce			x	x	x		
Przedsięwzięcie nr 6 Zadanie 2: Przebudowa budynku ośrodka zdrowia na zakład długoterminowej opieki, z usługami opieki paliatywnej, mieszkania chronione		x	x	x			
Przedsięwzięcie nr 6: Zadanie 3: Renowacja parku podworskiego w Niebocku wraz z nadaniem mu funkcji sportowo-rekreacyjnych		x	x	x			
Przedsięwzięcie nr 6 Zadanie 4: Adaptacja poddasza budynku usługowo-mieszkalnego byłego Ośrodka		x	x	x			

Przedsięwzięcie	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Zdrowia w Niebocku na dodatkowe mieszkania komunalne							
Przedsięwzięcie nr 7 Aktywizacja i integracja osób zagrożonych wykluczeniem społecznym		x	x	x	x		
Przedsięwzięcie nr 8 Zwiększenie dostępu do usług społecznych w Gminie Dydnia		x	x	x			

Źródło: Opracowanie własne

X. SYSTEM MONITOROWANIA I OCENY SKUTECZNOŚCI DZIAŁAŃ ORAZ WPROWADZENIA MODYFIKACJI W REAKCJI NA ZMIANY W OTOCZENIU PROGRAMU

Monitorowanie skuteczności działań rewitalizacyjnych jest konieczne z punktu widzenia osiągania celów rewitalizacji, jak również zachowywania efektywności wykorzystania środków finansowych. System monitoringu będzie również wspomagał koordynację działań, ułatwiał zarządzanie nimi oraz wspierał budowanie opartego na odpowiedzialności partnerstwa różnych podmiotów. Podstawą do opracowania systemu monitoringu jest logika interwencji, w której ponoszone nakłady umożliwiają wypracowanie określonych produktów, które z kolei przekładać się mają na rezultaty (skutki bezpośrednie dla bezpośrednich odbiorców) oraz oddziaływanie (skutki długookresowe o bardziej uniwersalnym zasięgu).

Lokalny Program Rewitalizacji podlega ocenie pod względem aktualności jego założeń, a także postępu realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Monitoring Programu ma na celu wykrywanie nieprawidłowości oraz podejmowanie działań naprawczych. Odpowiedni system monitorowania i ewaluacji Programu Rewitalizacji zapobiega ewentualnej dezaktualizacji jego założeń. Ocena skuteczności Programu nastąpi w oparciu o wartości wskaźników, które zostały przyjęte jako mierniki przeprowadzania procesu rewitalizacji. Wskaźniki wykorzystane w celu monitorowania procesu rewitalizacji powinny spełniać następujące warunki:

- **Trafności** - czyli dostosowanie wskaźnika do charakteru przedsięwzięcia i oczekiwanych rezultatów jego realizacji;
- **Mierzalności** - powinny być wyrażone w wartościach liczbowych, umożliwiających ich weryfikację;
- **Wiarygodności** - czyli takie zdefiniowanie wskaźnika, które nie powoduje trudności z jego weryfikacją;
- **Dostępności** - powinny być łatwe do wygenerowania.

Badanie efektów wdrażania nastąpi na podstawie dwóch rodzajów wskaźników: wskaźnika produktu oraz rezultatu. Wskaźniki wyróżniono zgodnie z metodologią badania efektów wdrażania stosowaną przy tworzeniu dokumentów o charakterze strategicznym oraz programowym. Wskaźniki produktu odnoszą się do wszystkich produktów, które powstały w trakcie realizowania Programu oraz w rezultacie wydatkowania przyznanych środków. Mierzony jest w jednostkach rzeczowych. Natomiast wskaźnik rezultatu dotyczy efektów działań, które nastąpiły po zakończeniu i w wyniku realizowania Programu. Informuje o zmianach jakie nastąpiły w wyniku wcielenia w życie danego przedsięwzięcia. W poniższej tabeli zestawiono wskaźniki produktu projektów planowanych do realizacji w ramach procesu rewitalizacji, a także wskaźniki rezultatu w celu monitoringu realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Tabela 65. Wskaźniki monitoringu LPR i przedsięwzięć

Cel strategiczny	Wskaźnik	Rodzaj	Wartość bazowa	Wartość docelowa	Źródło
1. **Poprawa jakości życia na obszarach rewitalizowanych**	Korzystający ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu niepełnosprawności w przeliczeniu na 100 osób wg miejsca zamieszkania	Rezultatu	3,38	3,0	GOPS
2. **Uporządkowana gospodarka i ład przestrzenny**	Liczba użytkowników zrewitalizowanych przestrzeni rocznie	Rezultatu	Stan na 30.06.2017	8000	Urząd Gminy
3. **Wzrost potencjału gospodarczego obszarów rewitalizowanych**	Liczba nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w rejestrze REGON w przeliczeniu na 100 osób wg faktycznego miejsca zamieszkania		Stan na 30.06.2017	+10%	Dane Urzędu Statystycznego w Rzeszowie

Cel strategiczny	Wskaźnik	Rodzaj	Wartość bazowa	Wartość docelowa	Źródło
4. **Poprawa stanu środowiska naturalnego**	Liczba obiektów z mikro-instalacjami wykorzystującymi OZE	Produktu	Stan na 30.06.2017	54	Dane Urzędu Gminy Protokoły odbioru z inwestycji

Źródło: Opracowanie własne

Wskaźniki oddziaływania to długofalowe skutki podjętych interwencji i prowadzonych działań dla obszaru w szerszym kontekście czasowym i przestrzennym. Osiąganie wskaźników oddziaływania jest faktycznie poza kontrolą instytucji wdrażających program. Jest to spowodowane tym, że poza realizowanymi przedsięwzięciami istnieje wiele czynników makrospołecznych i makroekonomicznych, które mają wpływ na ogólną sytuację w Programie tj. jego strukturę demograficzną, system gospodarowania i strukturę gospodarki, dochody ludności i tym podobne.

Monitoring i ocena realizowanych działań pozwolą na wprowadzanie koniecznych korekt w przypadku stwierdzenia nieprawidłowości oraz zmian zachodzących w społeczności lokalnej i przestrzeni. Zmiany mogą wynikać bezpośrednio z wyników monitoringu. Wnioskować o nie mogą także członkowie Zespołu Projektowego, jeśli zmiany te wynikają z uwarunkowań zewnętrznych. Każda zmiana Lokalnego Programu Rewitalizacji wymaga jednak zatwierdzenia przez uchwałę Rady Gminy.

Monitorowanie metodą jakościową będzie odbywało się za pomocą danych jakościowych mierzących skuteczność prowadzonych działań, tj. systematycznym prowadzeniu badań społecznych (wywiadów, spotkań) z odbiorcami rewitalizacji.

W ramach LPR będą prowadzone audyty, które pozwolą na ocenę stopnia jego realizacji oraz sformułowanie rekomendacji zawierających możliwe kierunki zmian (zgodnie z wynikami oceny). Za przeprowadzenie audytów będzie odpowiadał Wójt Gminy. Będą one dokonywane w pierwszym kwartale każdego roku poczynając od roku 2018.

Narzędziami monitoringu i ewaluacji LPR będą także okresowe otwarte spotkania organizowane przez Urząd Gminy dla wszystkich zainteresowanych podmiotów, a także sprawozdania partnerów rewitalizacji dotyczące realizowanych przez nich przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Okresowe sprawozdania dotyczące realizacji LPR będą przedkładane do akceptacji Wójtowi oraz zamieszczane na stronie internetowej i BIP Urzędu Gminy.

W przypadku zaistnienia potrzeby aktualizacji Zespół zgłosi wniosek do Wójta, a ten przedłoży projekt do uchwalenia przez Rady Gminy. W proces aktualizacji LPR będą angażowani wszyscy interesariusze rewitalizacji, którzy będą informowani na bieżąco o przebiegu procesu wdrażania i monitoringu LPR. Aktualizacja programu zostanie dokonana zgodnie z obowiązującymi w danym momencie wytycznymi oraz regulacjami prawnymi.

Materiał zebrany w procedurze monitoringu będzie podstawą do przeprowadzenia oceny (ewaluacji) skuteczności działań rewitalizacyjnych zarówno po ich zakończeniu (ewaluacja ex-post), jak również w wyznaczonych momentach jej realizacji (ewaluacja mid-term).

Ocena (ewaluacja) procesu rewitalizacji jest sformalizowaną oceną stopnia osiągnięcia celów rewitalizacji w danej chwili i będzie dokonywana w oparciu o odpowiednio zaplanowane badania społeczno-ekonomiczne, które będą dotyczyły w szczególności następujących kryteriów:

- skuteczności i efektywności procesu rewitalizacji,
- użyteczności, trwałości i trafności osiągniętych rezultatów.

Do oceny będą miały zastosowanie oparte na wytycznych Komisji Europejskiej poniższe kryteria:

- trafność (ang. relevance) – czy cele rewitalizacji odpowiadają potrzebom beneficjentów (różnych grup mieszkańców, przedsiębiorców)?
- efektywność (ang. efficiency) – czy działania rewitalizacyjne są racjonalne z ekonomicznego punktu widzenia? Czy ponoszone koszty są proporcjonalne do osiąganych efektów?
- skuteczność (ang. effectiveness) – czy wdrażanie działań rewitalizacyjnych przyczynia się do realizacji założonych celów strategicznych?

Fundusze Europejskie Pomoc Techniczna
MINISTERSTWO ROZWOJU
PODKARPACKIE
Unia Europejska Fundusz Spójności

- użyteczność (ang. utility) – czy realizacja działań rewitalizacyjnych przyczynia się do lepszego zaspokojenia potrzeb beneficjentów i rozwiązywania zidentyfikowanych problemów? Czy beneficjenci faktycznie korzystają z efektów działań? Czy pojawiają się niepożądane, negatywne efekty uboczne realizowanych działań?
- trwałość (ang. sustainability) – czy pozytywne skutki działań rewitalizacyjnych mają charakter stały? Czy efekty działań będą trwałe?

Procedura monitorowania i oceny:

Tabela 66. Kroki w procedurze monitorowania i oceny

Pozyskiwanie i dokumentowanie danych		
1.	Gromadzenie danych i ich weryfikacja	Zakres monitoringu
2.	Porównywanie danych ze wskaźników z zakładanymi wartościami planowanymi (o ile zostały określone)	
3.	Przeprowadzenie badań opinii mieszkańców, opracowanie raportów	
4.	Opracowanie wniosków na podstawie wskaźników monitoringu oraz badań opinii	Zakres oceny
5.	Udostępnienie wniosków z oceny	
6.	Weryfikacja i aktualizacja Programu, w tym działań rewitalizacyjnych	Wykorzystanie wyników oceny
7.	Przeprowadzenie konsultacji społecznych w ramach aktualizacji Programu	
8.	Realizacja działań rewitalizacyjnych określonych w Programie	

Źródło: Opracowanie własne

Organem odpowiedzialnym za wprowadzanie modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu jest Rada Gminy Dydnia, która będzie to czyniła to na wniosek Wójta. Wójt może wystąpić z wnioskiem podjętym na skutek analizy raportów opracowywanych okresowo na podstawie wyników monitoringu LPR i sytuacji w gminie.

Jeżeli w wyniku przeprowadzonej oceny stopnia realizacji LPR, stwierdzone zostanie osiągnięcie celów rewitalizacji, Rada Gminy powinna uchylić uchwałę w sprawie LPR w całości albo w części, z własnej inicjatywy albo na wniosek Wójta. Jednakże Program nie może być uchylony w wymaganym okresie zachowania trwałości produktów będących wynikiem zrealizowanych przedsięwzięć w ramach dofinansowania z środków RPO Województwa Podkarpackiego lub programów krajowych.

Fundusze Europejskie Pomoc Techniczna
MINISTERSTWO ROZWOJU
PODKARPACKIE
Unia Europejska Fundusz Spójności

XI. STRATEGICZNA OCENA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO

W dniu 3.08.2017 r. Gmina Dydnia otrzymała pismo z PPWIS w Rzeszowie w sprawie odstąpienia od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla projektu pn. „Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Dydnia na lata 2017-2023".

Podkarpacki Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny po rozpatrzeniu wniosku Wójta Gminy Dydnia z dnia 17.07.2017r. w sprawie odstąpienia od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla projektu dokumentu pn. „Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Dydnia na lata 2017-2023", uzgadnia w zakresie sanitarno-higienicznym odstąpienie od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla projektu dokumentu pn. „Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Dydnia na lata 2017-2023".

W dniu 24.07.2017 r. Gmina Dydnia otrzymała pismo z RDOŚ w Rzeszowie, w którym Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Rzeszowie stwierdził: „Odpowiadając na pismo z dnia 17 lipca 2017 r., w sprawie uzgodnienia odstąpienia od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla projektu dokumentu pn.: „Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Dydnia na lata 2017-2023", działając w trybie art. 47 i art. 57 ust. 1, pkt 2 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2016 r., poz. 353 ze zm.), a także uwzględniają zakres i charakter działań w przedmiotowym projekcie dokumentu, informuję, iż dla ww. projektu Programu, nie jest wymagane przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko."

SPIS TABEL

Tabela 1. Liczba ludności w gminie w 2016 r. ... 6
Tabela 2 Wskaźniki obciążenia demograficznego ... 9
Tabela 3. Migracje w ruchu wewnętrznym i zewnętrznym w Gminie Dydnia ... 10
Tabela 4. Przyrost naturalny w Gminie Dydnia ... 10
Tabela 5. Liczba bezrobotnych w Gminie Dydnia ... 11
Tabela 6. Bezrobocie rejestrowe i ogólne ... 11
Tabela 7. Powody przyznawania pomocy społecznej ... 11
Tabela 8. Zasięg korzystanie ze środowiskowej pomocy społecznej ... 12
Tabela 9. Wskaźnik liczby osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej na 100 mieszkańców ... 13
Tabela 10. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu: niepełnosprawności, z powodu długotrwałej choroby, z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa oraz z powodu niepełnosprawności w przeliczeniu na 100 mieszkańców w 2016 roku ... 14
Tabela 11. Przestępczość w Gminie Dydnia ... 16
Tabela 12. Wskaźnik liczby sporządzonych „Niebieskich Kart" w gminie Dydnia ... 17
Tabela 13. Szkolnictwo w gminie Dydnia ... 18
Tabela 14. Wyniki sprawdzianu szóstoklasisty w poszczególnych latach ... 19
Tabela 15. Frekwencja wyborcza w obwodach głosowania w gminie Dydnia ... 20
Tabela 16. Liczba organizacji pozarządowych w gminie Dydnia ... 20
Tabela 17. Organizacje pozarządowe w 2016 r. ... 21
Tabela 18. Liczba budynków w Gminie ... 22
Tabela 19. Charakterystyka zasobu mieszkaniowego ... 22
Tabela 20. Liczba wybudowanych budynków w latach w 2015 r. wraz z przeciętną liczbą izb w lokalu oraz przeciętną powierzchnią użytkową ... 22
Tabela 21. Dostęp mieszkańców do infrastruktury technicznej ... 23
Tabela 22. Struktura własności gruntów i budynków ... 24
Tabela 23. Struktura gruntów w gminie Dydnia ... 24
Tabela 24. Wykaz obiektów wpisanych do rejestru zabytków ... 26
Tabela 25. Liczba przedsiębiorstw w gminie Dydnia ... 27
Tabela 26. Procentowy udział zatrudnienia w sektorze rolnictwo, przemysł i usługi w 2016 roku ... 29
Tabela 27. Obszary chronione ... 30
Tabela 28. Wskazanie najpoważniejszych problemów społecznych Gminy Dydnia ... 43
Tabela 29. Jakie są Państwa zdaniem najważniejsze problemy środowiskowe Gminy Dydnia ... 43
Tabela 30. Jakie są Państwa zdaniem problemy gospodarcze w Gminie Dydnia ... 44
Tabela 31. Proszę wskazać najważniejsze problemy przestrzenno-funkcjonalne Gminy Dydnia ... 45
Tabela 32. Proszę wskazać najważniejsze problemy techniczne budynków Gminy Dydnia ... 45
Tabela 33. Zidentyfikowane potencjały na obszarze zdegradowanym i rewitalizacji ... 48
Tabela 34. Podsumowanie wskaźników gorszych od średniej dla gminy ... 49
Tabela 35. Zbiorcze zestawienie danych dotyczących obszaru zdegradowanego w podziale na jednostki analityczne w sferze społecznej ... 51
Tabela 36. Zbiorcze zestawienie danych dotyczących obszaru zdegradowanego w podziale na jednostki analityczne w sferze gospodarczej ... 52
Tabela 37. Zbiorcze zestawienie danych dotyczących obszaru zdegradowanego w podziale na jednostki analityczne w sferze technicznej ... 53
Tabela 38. Zbiorcze zestawienie wskaźników ze wskazaniem wartości niekorzystnych względem średniej dla gminy w sferze społecznej ... 53
Tabela 39. Zbiorcze zestawienie wskaźników ze wskazaniem wartości niekorzystnych względem średniej dla gminy w sferze gospodarczej ... 54
Tabela 40. Zbiorcze zestawienie wskaźników ze wskazaniem wartości niekorzystnych względem średniej dla gminy w sferze technicznej ... 54
Tabela 41. Zbiorcze zestawienie wskaźników w analizowanych sferach ... 54
Tabela 42. Ze zestawianie wyników wskaźników dla obszaru rewitalizacji ze wskaźnikami referencyjnymi dla województwa podkarpackiego ... 57
Tabela 43. Nawiązanie Lokalnego Programu Rewitalizacji do dokumentów strategiczno-programowych ... 58
Tabela 44. Struktura celów strategicznych i operacyjnych w poszczególnych podsystemach ... 64

Fundusze Europejskie Pomoc Techniczna
MINISTERSTWO ROZWOJU
PODKARPACKIE
Unia Europejska Fundusz Spójności

Tabela 45. Kierunki działań oraz przypisane zjawiska kryzysowe i potencjały do celu strategicznego 1 65
Tabela 46. Kierunki działań oraz przypisane zjawiska kryzysowe i potencjały do celu strategicznego 2 66
Tabela 47. Kierunki działań oraz przypisane zjawiska kryzysowe i potencjały do celu strategicznego 3 68
Tabela 48. Przedsięwzięcie rewitalizacyjne nr 1 69
Tabela 49. Przedsięwzięcie rewitalizacyjne nr 2 70
Tabela 50. Przedsięwzięcie rewitalizacyjne nr 3 71
Tabela 51. Przedsięwzięcie rewitalizacyjne nr 4 72
Tabela 52. Przedsięwzięcie rewitalizacyjne nr 5 73
Tabela 53. Przedsięwzięcie rewitalizacyjne nr 6 74
Tabela 54. Przedsięwzięcie rewitalizacyjne nr 7: Aktywizacja i integracja osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w Gminie Dydnia 78
Tabela 55. Przedsięwzięcie rewitalizacyjne nr 8: Zwiększenie dostępu do usług społecznych w Gminie Dydnia 80
Tabela 56. Lokalizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych w Dydni 82
Tabela 57. Lokalizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych w Jabłonce 83
Tabela 58. Lokalizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych w Krzemiennej 84
Tabela 59. Lokalizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych w Niebocku 85
Tabela 60. Komplementarność projektów rewitalizacyjnych z celami LPR i ze zidentyfikowanymi problemami 91
Tabela 61. Wybrane projekty zrealizowane na terenie Gminy Dydnia 97
Tabela 62. Komplementarność źródeł finansowania 98
Tabela 63. Udział środków finansowych z różnych źródeł w realizacji poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych 103
Tabela 64. Harmonogram realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych 111
Tabela 65. Wskaźniki monitoringu LPR i przedsięwzięć 113
Tabela 66. Kroki w procedurze monitorowania i oceny 115

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1. Płeć respondentów 40
Wykres 2. Wiek respondentów 41
Wykres 3. Status zawodowy respondentów 41
Wykres 4. Miejsce zamieszkania 42
Wykres 5. Ogólna ocena życia w gminie 42
Wykres 6. Najpoważniejsze problemy społeczne Gminy Dydnia 43
Wykres 7. Najważniejsze problemy środowiskowe Gminy Dydnia 44
Wykres 8. Problemy gospodarcze w Gminie Dydnia 44
Wykres 9. Problemy przestrzenno-funkcjonalne Gminy Dydnia 45
Wykres 10. Problemy techniczne budynków Gminy Dydnia 46
Wykres 11. Ocena konieczności wdrożenia programu ożywienia społeczno-gospodarczego 46
Wykres 12. Wskazanie grup społecznych, które powinny być głównymi odbiorcami działań rewitalizacyjnych w Gminie Dydnia 47

SPIS RYSUNKÓW

Rysunek 1. Wskaźnik dynamiki zmian ludności w Gminie Dydnia w latach 2015-2016 7
Rysunek 2. Wskaźnik feminizacji w 2016 roku 8
Rysunek 3. Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2016 roku 8
Rysunek 4. Wskaźnik liczby osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej na 100 mieszkańców w 2016 roku - ogółem 15
Rysunek 5. Wskaźnik liczby osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej na 100 mieszkańców w 2016 roku – Program "Rodzina500+" 15
Rysunek 6. Liczba przestępstw na 100 mieszkańców w 2016 roku 16
Rysunek 7. Liczba sporządzonych "Niebieskich Kart" na 100 mieszkańców w 2016 roku 17
Rysunek 8. Liczba organizacji pozarządowych na 100 mieszkańców w 2016 roku 21
Rysunek 9. Położenie gminy Dydnia 23
Rysunek 10. Liczba przedsiębiorstw na 100 mieszkańców w 2016 roku 28

Fundusze Europejskie Pomoc Techniczna
MINISTERSTWO ROZWOJU
PODKARPACKIE
Unia Europejska Fundusz Spójności

Rysunek 11. Liczba nowo zarejestrowanych przedsiębiorstw w latach 2015-2016 na 100 mieszkańców 28
Rysunek 12. Ochrona przyrody w gminie Dydnia 33
Rysunek 13. Klasyfikacja stref w zakresie średniorocznego stężenia pyłu PM2.5 fazy II za rok 2016. 33
Rysunek 14. Klasyfikacja stref w zakresie średniorocznego stężenia pyłu benzo(a)pirenu za rok 2016. 34
Rysunek 15. Określenie zagrożenia powodziowego w zlewni Sanu 35
Rysunek 16. Określenie zagrożenia powodziowego w zlewni Sanu 36
Rysunek 17. Określenie zagrożenia powodziowego w zlewni Sanu 37
Rysunek 18. Stan/potencjał ekologiczny oraz stan chemiczny rzek w gminie Dydnia w 2015r. 38
Rysunek 19. Stan jednolitych części wód powierzchniowych rzek w gminie Dydnia w 2015 roku 39
Rysunek 20. Obszar zdegradowany w gminie Dydnia 50
Rysunek 21. Obszar rewitalizacji w gminie Dydnia 55
Rysunek 22. Struktura rezultatów LPR 63
Rysunek 23. Schemat integrowania działań rewitalizacyjnych 89

PRZEWODNICZĄCY
Rady Gminy
mgr Piotr Szul